

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
PŘÍLOHY

**Osobitá druhá generace
Česko-vietnamská rodina z pohledu dospělých
potomků**

Klára Budošová

Vedoucí práce: PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

Praha 2020

Studijní program: Studium humanitní vzdělanosti

Obsah

1	Příloha 1. Vietnamská rodina – historické tradice struktury, stratifikace a vztahů.....	3
1.1	Vietnamský model rodiny	3
1.2	Charakteristika tradičního vietnamského modelu rodiny	3
1.3	Postavení dítěte v rodině	4
1.4	Sňatek a výběr partnera.....	5
1.5	Práva ženy v manželském svazku.....	6
1.5.1	Polygamie	6
1.6	Postavení a rozdělení rolí vdaných žen.....	7
1.7	Konkubíny, služky	7
1.8	Práva a povinnosti v manželském svazku	8
1.9	Konec manželství.....	8
2	Příloha 2. Česká rodina-nástin historického vývoje.....	10
2.1	Český model rodiny	10
2.2	Česká předindustriální rodina.....	10
2.3	Dobový postoj k manželství	10
2.4	Manželství a Sňatek	11
2.5	Děti a čeleď	12
2.6	Podruzi	12
2.7	Patriarchální moc či individualizující se tendence	12
3	Příloha 3. Transkripce rozhovorů.....	14

1 Příloha 1. Vietnamská rodina – historické tradice struktury, stratifikace a vztahů

1.1 Vietnamský model rodiny

K tomu, abychom si uvědomili zčásti odlišné rodinné zázemí, ze kterého potomci z česko-vietnamských rodin pocházejí, je nutné položit si otázku, jaký je model tradiční a moderní vietnamské rodiny. V následujících krocích se proto pokusím popsat základní charakteristiky obou těchto modelů. Věřím, že bude tak snazší si představit možné plynoucí problémy ze soužití, kde každý rodič vnímá a zastává odlišné rodinné hodnoty. K pochopení vietnamského modelu rodiny mi posloužila stať Márie Strašákové (2017), která se opírá o poznatky vietnamských badatelů, o jejich analýzy a souhrnné výklady proměn a konstant rodiny v průběhu historického vývoje vietnamské společnosti 11. až 20. století.

1.2 Charakteristika tradičního vietnamského modelu rodiny

Když nahlédneme do historie, tak zjistíme, že manželství ve Vietnamu mělo polygammí formu, která byla platná od 11. stol. až do roku 1945. Jednalo se o takový manželský svazek, kdy muž mohl mít více žen, šlo o polygynii. Tato forma manželství byla běžná zejména u aristokracie, docházelo tak k lepšímu ekonomickému statusu muže, protože ženy byly povinné muže zajistit svou prací. Byla legitimní – zákonem povolená až do roku 1945. (s.1)

Manželství nebylo romantického původu lásky. Důležité bylo zajištění zejména potomků mužského pohlaví, kteří by se postarali o pokračování rodu. Zároveň šlo i o prestiž rodiny, o udržení stávajícího či docílení jejího lepšího sociálního statutu v rámci vietnamské společnosti. Proto byla sňatku věnována značná pozornost nejen ze strany orientační¹ rodiny (dvougenerační, třígenerační), ale i širšího příbuzenstva.

Vietnamská rodina byla patriarchálně uspořádaná. V čele každé rodiny stál muž, jehož veškerá moc byla původně nad ostatními členy rodiny absolutní. Členové rodiny mu museli prokazovat úctu a svou prací rozšiřovat rodinný majetek rodiny. Otec mohl své děti i manželku prodat, pronajmout, nebo je dát jako zástavu dluhu svým věřitelům. Mohl rozhodovat i o osudu svých dětí, tj. angažoval se v jejich výchově, práci i ve výběru životního partnera.

„Kromě toho byla vietnamská rodina patrilineární, tj. děti nesly jméno svého otce a majetek se dědil v mužské linii, i když za určitých podmínek měla právo na majetek i dívka, avšak toto privilegium jí bylo v 19. století odebráno ustanovením v zákoníku Gia Long. Ve vietnamské společnosti měl každý jedinec dvě rodiny (hai họ): rodinu z otcovy strany neboli „vnitřní příbuzné“ (họ nội) a rodinu z matčiny strany neboli „vnější příbuzné“ (họ ngoại). Obě rodiny byly stejně významné a každý jim musel projevovat patričníou úctu“ (Strašáková, 2017, s. 2).

Sociální status a ekonomické zajištění rodiny se ještě v 19. a prvé polovině 20. století promítalo do rodinné struktury. Rodiny zámožné, tedy rodiny vyšších vrstev společnosti

¹ Orientační rodina neboli také primární je „rodina, ve které jedinec vyrůstá.“ Prokreační rodina, neboli také sekundární rodina je „rodina, kterou jedinec zakládá v dospělém věku zpravidla uzavřením manželství.“ Nukleární rodina neboli také atomární, manželská či párová „je tvořena rodiči a dětmi“ [Jandurek, 2007, S. 207]

byly rozšířené. V jedné domácnosti žili rodiče, rodiny jejich dětí (synů) a další blízcí příbuzní. Rodina je uživila a majetek se nedělil (proto příkaz neopouštět rodinu) (Strašáková, 2017, s. 2). Rodiny rolnické a nezámožné naproti tomu fungovaly vesměs jako rodiny orientační, rodiny rodičů a dětí (nedospělých, svobodných), tedy nukleární².

U tohoto typu vietnamské rodiny dospělé děti svou výchozí rodinu opouštěly a zakládaly si své vlastní domácnosti jinde, přesto nepozbývaly svých práv ani povinností vůči své výchozí orientační rodině. Výchozí orientační rodina zanikala smrtí rodičů, tehdy si děti zakládaly vlastní domácnosti (Strašáková, 2007, s. 3).

Ve Vietnamu byla tradiční rodina postavena především na vzájemném vztahu muže a ženy. Muži bylo v rodině přisuzováno dominantní postavení, účastnil se na aktivitách ve společenské sféře, zastupoval roli živitele rodiny, kdežto žena se společenských aktivit neúčastnila, byla ženou v domácnosti. „*Osud žen byl ve vietnamské společnosti nejistý a žena neměla velkou možnost ho ovlivnit, z důvodu závislosti na druhých, ať na rodičích nebo na manželovi*“ (Strašáková, 2007, s. 3). Přesto podle tvrzení Strašákové bylo postavení žen ve Vietnamu svobodnější než v sousední Číně. Její prvořadou povinností bylo rodit děti a především dát manželovi mužského potomka; i dívky však byly přijímány a respektovány (Strašáková, 2007, s. 3).

1.3 Postavení dítěte v rodině

Chlapci byli ve vietnamské společnosti privilegováni, to ovšem neznamená, že by narození ženy nebylo také radostnou událostí. Proto se ve Vietnamu neseťkáme s žádným usmrcováním dětí. Nechtěné děti se tak často dávaly k adopci, mnohdy je přijaly rodiny, které samy dítě mít nemohly nebo se nad nimi slitovaly. Pokud se žena narodila první, jednalo se o velmi radostnou událost, neboť mohla pomáhat své matce s chodem domácnosti, později tak mohla pečovat o mladší sourozence.

Dívka ve Vietnamu byla významnou pracovní silou, nebyla ekonomicky závislá na mužích, ale svou prací musela podporovat celou rodinu. Na rozdíl od chlapců bylo dětství dívek těžší. Chlapcům byla dopřávána větší svoboda a žádná práce se po nich nevyžadovala. Pokud se stalo, že se v rodině nenarodil žádný mužský potomek, předpokládalo se, že se v rodině událo něco špatného a musejí tak za to pykat jeho. Můžeme si také na postavení dítěte udělat názor z následujícího vietnamského přísloví: „Mít jednoho syna znamená něco mít, deset dcer neznamená nic.“ Strašáková (2007, s. 4) podstatu prominentního postavení syna vysvětluje tak, že zůstával doma, staral se posléze o své rodiče, byl pokračovatelem v uctívání předků³, kdežto žena po sňatku opustila svou rodinu a stala se členkou rodiny svého muže, proto se také často říkávalo „*Dívka je dítětem cizích lidí*“ nebo „*Dívka patří do jiného rodu.*“

Co se týká povinností dětí (chlapců i dívek) vůči rodičům, byly stanoveny jak zvyklostmi, tak i ustanovením v právních kodexech. Zejména synové podléhali subordinaci mezi rodiči, museli jim projevovat synovskou úctu a oddanost. Tyto vztahy založené na submisi a dominanci je značně omezovaly nejen v rodině, ale i mimo ni, neboť tak byly stanovené konfuciánskou⁴ doktrínou, která měla markantní význam na vývoj vietnamské civilizace i 21. století. Konfuciánská doktrína měla ovšem největší dopad na ženy, kterým připisovala podřízené a celkově nižší postavení, ze kterého vyplývala práva a povinnosti vůči vlastní rodině a ostatním.

Děti obou pohlaví musely své rodiče poslouchat, starat se a pečovat o ně v době

² Rodina tvořena příslušníky dvou generací, rodiči a jejich dětmi.

³ Uctívat předky bylo jedno z hlavních povinností, která připadala mužům, ale za určitých podmínek se ve vietnamské středověké společnosti mohla tohoto úkolu zhostit i dcera, v případě, že v rodině nebyly synové.

⁴ Konfucianismus je jedním ze základních náboženství starověké Číny.

nemoci a stáří. Pokud tomu tak nebylo, byly obviněny z nedostatku úcty vůči rodičům. Povinností dětí bylo také chránit své rodiče za jakýchkoli okolností, mohly je mstít i beztrestně zbit případného násilníka, pokud mu nezpůsobily velkou újmu na zdraví. A pokud se s vrahem usmířily, byly odsouzeny do vyhnanství. Měly také krýt chyby svých rodičů, nemohly vůči nim vznést žádné obvinění. Strašáková (2007, s. 5) uvádí, že: „*Dívky stejně jako chlapci měly povinnost držet smutek za smrt jednoho z rodičů po dobu tří let, resp. 27 měsíců. V případě, že dcera již byla provdaná, byla povinna držet smutek po dobu pouze jednoho roku, což vyplývalo z přesvědčení, že se dcera po svém sňatku stala členem jiné rodiny.*“ Život dětí byl v tomto období značně omezen a podroben přísným pravidlům⁵

1.4 Sňatek a výběr partnera

„Děti se usadí tam, kde jim řeknou rodiče“ (Strašáková, 2007, s. 9). Už dle tohoto vietnamského lidového přísloví nám může být zřejmé, že ač byl ve středověkém Vietnamu sňatek záležitostí dvou lidí, tak se mu od rodiny a příbuzenstva dostávalo velké pozornosti. Nejednalo se o romantickou lásku, pokud děti se sňatkem, který jim nejčastěji zorganizovali sami rodiče, nebyly spokojeny, mohly jediné opustit svůj domov a rodinu, což bylo vnímáno jako projev nevďěčnosti a nedostatku úcty, načež byly následně vyděděny. Nejmenší svobodu zažívaly ženy z bohatých rodin a bohatých rodin vyšších úředníků ve státní správě, neboť ty se svatbou snažily posílit své postavení nebo získat větší vliv. Také zde panoval tehdejší silný vliv konfuciánské morálky. Co se týče celibátu, u mužů byl nepřipustný, museli zajistit pokračování rodu, kdežto u žen byl ceněný, zejména pokud se ještě neprovdaly, neboť se tak mohly starat o své vlastní sourozence a pomáhat doma

Při výběru partnera se hledělo na bohatství, ale ještě více na sociální status rodiny, na postavení ve státní správě, kterému byla věnována značná pozornost. Rodiny snoubenců tak musely pocházet ze stejné sociální vrstvy. Při výběru dívky se kladl důraz na její vychování a v ideálním případě splňovala kritéria pravidel tří poddanství, kdy jako dcera musela poslouchat svého otce, jako manželka svého manžela a v případě ovdovění svého syna. Dále měla disponovat čtyřmi ctnostmi, tj. měla být hodná a ctnostná, za takovou byla považována jediné pokud měla následující kvality:

- 1) skromnost, ženskost, elegance
- 2) zručnost v ženských pracích
- 3) příjemnost v konverzaci
- 4) požadavek dobrého chování

Důležitost těchto kritérií potvrzují následující rčení: „Z krásy se člověk nenají“ či: „Ctnost je silnější než krása.“ Budoucí snacha si také získala v nové rodině svou přízeň jediné tím, pokud pečovala o svou tchýni a tchána.

Sňatky vyšších sociálních vrstev se sjednávaly skrze prostředníka, který byl dobře obeznámen s rodinou situací obou stran rodiny. V 15. století, kdy se konfucianismus ve Vietnamu stal oficiální ideologií, bylo přijato pravidlo oddělení chlapců a dívek, jakmile dosáhli desíti let, aby se tak připravovali na život. Tudiž bylo zcela běžné, že se budoucí

⁵ Truchlící syn nesměl žít veselým životem, nesměl se účastnit svateb, oslav, návštěv či jiných gratulací, aby nepřinesl smůlu druhým. Nesměl pít alkohol, poslouchat veselou hudbu, mít sexuální styk se svou manželkou či konkubínou.

manželé na svatbě viděli poprvé⁶. V 15. století byl vydán edikt (výnos) „*Muži a ženy mají být odděleni*“. Později v 17. století byl vydán další královský edikt o výchově, který odsuzoval „*letmá spojení po způsobu lesních zvířat a ptáků*.“ (Strašáková, 2007, s. 10)

Mezi obyvateli nižších vrstev neměly však tyto dekrety/výnosy velkou působnost, jak praví vietnamské přísloví: „I nařízení krále se musí sklonit před zvyky vesnice.“ Tudíž větší volnost při výběru svého partnera zažívaly především ženy z chudších poměrů a na vesnicích, kde nebyl zapotřebí k uskutečnění sňatku prostředník.

Dívky mohly založit rodinu už ve 13 letech a vdávat se v 16 letech, zatímco chlapi mohli rodinu založit nejdříve v 16 a ženit se mohli v 18. Sňatky mezi 20 a 30 rokem byly považovány za pozdní.

1.5 Práva ženy v manželském svazku

Významná pro postavení ženy ve Vietnamu byla její majetková práva, zaručena zvyklostmi i zákonem (Strašáková, 2007, s. 18-19). Žena ve vietnamské společnosti mohla majetek vlastnit i dědit. Ve vietnamském manželství se z hlediska práva rozlišovaly tři typy majetku; majetek, (především půda a pozemky) manžela a jeho rodiny, dále majetek, který si sebou žena přinesla od své rodiny a majetek, který nabyli manželé společnou prací. Majetek se rozděloval pouze v případě, kdy muž či žena porušili své povinnosti nebo spáchali trestný čin. Rozdělení majetku záviselo na existenci potomků, původu a charakteru majetku. Pokud manžel zemřel, jeho manželka nabývala práva zdědit jeho majetek. Původní majetek zesnulého manželka se navracel jeho rodičům, pokud ještě žili, případně se přerozdělil mezi manželku a dědice, aby měli dostatek prostředků k praktikování kultu předků. Společně nabytý majetek se opět přerozdělil na dvě části, jedna připadla manželce a druhá, manželova část se rozdělila na tři části, z nichž dvě připadly manželce a třetí část sloužila opět na výdaje spojené s kultem předků a na péči o hrobku. Stejný princip se uplatňoval i na manžela v případě zesulé manželky. Strašáková (2007, s. 5) uvádí, že: „*Podle Insun Yoa fakt, že se po ženině smrti část majetku vracela její rodině dokazuje, že žena nikdy nebyla plně podřízena mužově autoritě a byla stále považována za členku své původní rodiny.*“

Na základě zákonem přiznaných majetkových práv můžeme usoudit, že si žena zachovávala vysoký status nejen v rodině, ale i ve společnosti. Manželé neměli právo vzájemně nakládat majetkem svého partnera, byli si rovni. Muž práva nakládat s ženiným majetkem nabýval pouze v případě, když ho jeho žena fyzicky napadla či mu byla nevěrná. V případě majetku nabytého společnou prací neměl ani jeden z nich absolutní právo, při transakci byl zapotřebí souhlas obou manželů.

1.5.1 Polygamie

Zpočátku byl větší počet manželek pouze výsadou panovníků, posléze se polygamie rozšířila ve vrstvě aristokracie a u vysoce postavených úředníků. Z důvodu její finanční nákladnosti se do nižších vrstev příliš nerozšířila. Ve Vietnamu byla legální až do roku 1945. Především to byla touha po mnoha mužských potomcích, která vedla k polygamii. „*Nemít syna znamenalo prohřešek proti synovské oddanosti*“ (Strašáková, 2007, s. 12). Pokud mu první žena nebyla schopná dát syna, nabýval muž práva vzít si další manželku. Vedlejší

⁶ Ještě před 15. stoletím nebyly vietnamské lidové zvyky tak přísné a vietnamští chlapi a děvčata se mohli během festivalů a svátků společně stýkat, tančit a zpívat, mohli tak snáze najít a poznat svého budoucího partnera.

manželky se také staly velmi výhodným zdrojem pracovní síly, která byla žádoucí vzhledem k ekonomické situaci na venkově, kde se staraly o chod domácnosti; účastnily se téměř všech prací a to zadarmo. Někteří muži měli tolik žen, kolik měli statků. Mnozí panovníci počtem žen také zdůrazňovali své bohatství, na které byli pyšní. Jeden z panovníků měl dokonce 104 žen. Jedním z dalších důvodů polygamie mohla být také touha po spojení s bohatou a vlivnou rodinou.

1.6 Postavení a rozdělení rolí vdaných žen

Strašáková (2007, s. 13) uvádí, že pouze hlavní manželka byla považována za člena rodiny a měla postavení rovnocenné se svým mužem. Teoreticky se žena nemohla aktivně účastnit uctívání předků, přesto však byla oprávněna zastávat stejné místo jako její choť při ceremoniích před oltářem předků, pohřebních či jiných rodinných obřadech. Nelze také opomenout, že to byla především žena, která se starala o přípravu veškerých obětí, kladla je na oltář předků, kde je pak následně její manžel nabídl předkům. Hlavní manželka také měla právo sedět s mužem u stolu, což ženám nižší kategorie nebylo povoleno.

Legitimní manželka byla pravou paní domu a byla proto nazývána „velitelkou vnitřku.“ Měla v rukou peníze, řídila výdaje a příjmy, nebo se starala o výběry nájmů, tj. zastávala roli správce domácnosti. Spolu s manželem rozhodovala o osudu dětí a podílela se na volbě partnera. V konfuciánských rodinách měla na starosti pouze domácnost, péči o potomky a rodinu manžela. Naproti tomu v rolnických rodinách, byla ekonomicky aktivnější, a proto i její postavení bylo vyšší.

Na rozdíl od vedlejší matky, byla hlavní manželka považována za „pravou matku“ a byla zodpovědná spolu s manželem za vzdělání všech dětí. Vedlejší matka byla chápána jen jako přírůstek do rodiny, byla definována jako „člověk, který jí vedle, ale leží blízko.“ Legitimní manželka byla jen jedna, kdežto počet vedlejších manželek se lišil v závislosti na bohatství manžela. Těch měl zhruba 5 – 7, přičemž měla každá svůj vlastní příbytek. Pokud legitimní manželka nebyla schopna dát svému muži mužského potomka, tak od 19. století se ve výběru druhé manželky sama angažovala. V této situaci ovšem legitimní manželka ztrácela svého muže a vedlejší manželka zase své dítě. Po příchodu další ženy do rodiny se hlavní manželka těšila sociálního vzestupu, neboť do té doby zastávala v rodině nejnižší postavení; byla podřízena všem mužům z rodiny, ale i tchýni. Na novou ženu v rodině tak připadla většina povinností. Říkávalo se, že „*Je lepší zemřít mladá než být druhou ženou.*“ Chudé rodiny často své dcery takto prodávaly, aby získaly finanční prostředky; případně je tak chtěly v krizových obdobích zachránit a později je mohly opět vykoupit. Nejčastějšími vedlejšími manželkami byly chudé, či těhotné dívky, mladé vdovy, neboť tyto ženy měly malou šanci, že se samy vdají.

1.7 Konkubíny, služky

Konkubíny a služky nebyly za svého pána provdané, většinou se kupovaly, ale i tak byly chápány jako součást rodiny. Mohly se stát vedlejší manželkou po proběhnutí svatebního obřadu. Konkubíny byly typické pro bohaté rodiny vysoce postavených úředníků. Jak postavení vedlejších žen, tak i konkubín bylo znevýhodněno, protože právo je nebralo v potaz, nezmiňovalo se o nich.

1.8 Práva a povinnosti v manželském svazku

Muž se těšil svobodě a rozsáhlým pravomocem, kdežto svoboda ženy byla právně omezena mnoha povinnostmi a nařízeními. Říkalo se: „Muž je králem, žena služkou.“ Žena musela s manželem žít na místě, které určil on nebo jeho rodiče. Žena nemohla opustit dům svého muže bez udání důvodů. Pokud tak učinila, byla stíhána těžkými tresty. Lidová přísloví a konfucianismus praví: „Muž přikazuje, žena poslouchá.“ Žena svému muži sloužila, nemohla ničím opovrhovat, ani když byla tvrzení muže značně mylná. Musela podle muže své chyby odstraňovat a svou poslušností přispívat k harmonii v rodině. Žena musela být svému muži za všech okolností věrná, kdežto muž mohl mít více žen. Pokud byla žena přistižena při nevěře, muž ji musel opustit/zavrhnout. U muže, který mohl mít více manželek bylo povinností se o všechny manželky starat, projevovat jim svůj zájem, také je za žádnou cenu je nemohl opustit, neboť na něj byly zcela odkázané.

Po smrti manžela musela žena držet 3letý smutek, musela mu zachovávat i nadále věrnost. U vdovců se s žádnou stanovenou dobu truchlením nesetkáme. Žena také musela snášet vinu i tresty spolu s manželem, manželka běžně trestána s ním. Z výše uvedených příkladů vyplývá jasná nerovnost mezi mužem a ženou. Muž měl nad svou ženou právně téměř absolutní moc.

1.9 Konec manželství

Manželství ve Vietnamu zanikalo smrtí jednoho z manželů nebo také rozvodem. Právo rozlišovalo tři typy rozvodu mezi manžely; 1) nucený rozvod; 2) rozvod na základě vzájemné dohody; 3) rozvod na základě žádosti manželky.

V případě nuceného rozvodu bylo přímou povinností muže manželku opustit. Činil tak pokud žena byla neplodná, měla špatné mravy, neuctivé chování vůči svému tchánovi a tchýni, byla upovídaná, kradla, byla žárlivá či nemocná. Těchto „sedm případů zapuzení“ vycházelo z právního systému čínské dynastie Tchang (618-907; pozdní Tchang 923-936). Existovaly, ale tři případy, kdy se manžel se svou manželkou rozvést nemohl: *1) pokud žena s ním držela tři roky smutku po smrti jeho rodičů, 2) pokud svou prací přispěla k obohacení jeho rodiny, tj. nemohl se s ní rozvést v případě, že v době sňatku byli chudí, ale během svého společného života zbohatli, 3) pokud žena neměla žádné příbuzné, kteří by se ji ujali*

(Strašáková, 2007, s. 20)

Zapuzení ženy se dělo spíše na základě zájmů rodiny než na vztahu mezi mužem a ženou. Jako překážky zapuzení jsou uváděny (Strašáková uvádí): nákladnost sňatku, ztráta významné pracovní síly, nutnost vrátet majetek, na který měla manželka po právní stránce nárok, obava z možných konfliktů s její rodinou. Muž si raději našel vedlejší manželku. Zapuzení manželky bylo spíše o teorii úzké skupinky ortodoxních konfuciánských učenců než reálnou praxí.

O rozvod na základě vzájemné dohody mohli požádat oba manželé. K ukončení rozvodu nebylo třeba žádných autorit, stačilo doložit platný psaný dokument obsahující rozvodovou přísahu, datum rozvodu, podpis manžela a otisk prstu manželky. Poté se rozlomila mince, která symbolizovala rozdělení majetku nebo se rozlomil pár hůlek, které symbolizovaly společné bydlení. Jednalo se o běžnou záležitost, která byla dána i tím, že žena po svatbě nikdy nepřerušila vztahy se svou původní rodinou. Mohla u ní stále nalézt zázemí; po svatbě se nestala automaticky plnohodnotným členem manželovy rodiny. Je nutné zmínit, že se proces její integrace prohluboval s narozeným potomkem.

Co se týče rozvodu na základě žádosti manželky, tak ač muži byli zákoníkem upřednostňováni, ženy byly v mnoha aspektech zákonem chráněné. Žena mohla okamžitě požádat o rozvod, pokud její manžel neplnil své povinnosti; nestaral se o ní po dobu pěti měsíců nebo jednoho roku (pokud měli děti), nechoval se uctivě k jejím rodičům. Po rozvodu děti většinou náležely otci, ale žena měla právo na polovinu svých dětí, pokud o ně projevila zájem.

2 Příloha 2. Česká rodina-nástin historického vývoje

2.1 Český model rodiny

S příchodem modernizace evropské společnosti a rychle se měnících podmínek pro rodinné zázemí, procházel změnami i model evropské rodiny. Přesto si lze klást otázku do jaké míry nás formuje a ovlivňuje model rodiny doložený v českých zemích v předmodernizačním období. Otázka neopominutelná, je-li mým záměrem ukázat reflexi potomků z česko-vietnamských rodin na transparentně odlišné výchovné metody, cíle a situační postoje jejich českého a vietnamského rodiče.

K popisu české „tradiční rodiny“, doby před modernizační mně posloužila zejména předindustriální neboli stavovská rodina.

2.2 Česká předindustriální rodina

Pro českou předindustriální společnost nebylo typické, aby se žena dostala do čela tehdejšího hospodářství. Pokud se tak stalo, bylo to zcela výjimečné, zastoupení takových žen se pohybovalo pouze okolo sedmi procent. Jednalo se spíše o domácnosti „familie“ vdov s dítětem či s dětmi. Do „familie“ patřili všichni ti, kteří spolu chlebili, tzn. ti, kteří se stravovali společně a žili pod jednou hlavou domácnosti bez ohledu na příbuzenství nebo pohlaví. Je třeba si všimnout, že ve vietnamské rodině byla hlavní pomocnou silou samotná pokrevní rodina, a to žena. Sice zde existovaly konkubíny a služky, ty se, ale později mohly za svého pána také provdat a stát se vedlejší manželkou.

2.3 Dobový postoj k manželství

O dobovém postoji k manželství nám prozradí pohled na mravokárnou literaturu a kázání z 16-18. století. Církev stanovovala jakýsi vzorec ideálního chování v manželství. Až v 60 letech minulého století byl u nás zavedený sňatek občanský⁷ jako rovnocenná alternativa sňatku církevního⁸ (Ve Francii už zaveden za Velké francouzské revoluce).

Mezi středověkými kazateli a teology nalézáme tvrzení, že se výše hodnotilo panenství a zdrženlivost než manželství a soužití partnerů v něm. Co se týče postojů k manželství, nelze popřít, že středověký pohled na svět vždy nabízel k manželství jako alternativu celibát, který byl často církevními autory hodnocen výše než život manželský. Vázal se na klášterní komunity. Nalezneme však i laiky žijící mimo tyto komunity, kteří manželství přijímají jako samozřejmost a na panských sídlech se setkáme s projevy dvorské lásky. Po uzavření manželství byla vítaná zejména její plodivá funkce. „*Manželství je místem, kde je tělo poddáno službě druhému z partnerů; muž těžce dobývá obživu a žena v bolestech rodí*“ (Seligová, Horský, 1997, s. 71). K výraznějším změnám se uchyluje až v 16. století v období německé a švýcarské reformace. Jedná se dle Bullingera o spojení muže a ženy, kteří společně bydlí, navzájem si pomáhají, brání mravní nečistotě s plodí a vychovávají děti. Manželství se tak stalo prevencí vůči prostituci, mělo zabraňovat konání tohoto hříchu. Bullinger i ostatní reformátoři

⁷ Občanský sňatek činí snoubenci prohlášením o uzavření manželství před starostou nebo pověřeným členem obecního zastupitelstva matričního úřadu, a to za přítomnosti matrikáře.

⁸ Církevní sňatek činí snoubenci prohlášením o uzavření manželství před příslušným orgánem církve, a to před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností.

vnímali manželskou sexualitu jako čistou a cudnou. Děti měly být plozeny „z vůle Boží“ a ne „z vůle těla.

2.4 Manželství a Sňatek

Sňatkový věk se v 16. až 18. století různil. Měl na něj velký vliv původ jednotlivců. Zpravidla byl v měšťanském prostředí sňatek vyšší než na venkově. U šlechtických rodin byl sňatkový věk nižší než ve zbytku populace. U žen lze předpokládat sňatkový věk okolo 23 let; u mužů okolo 27 let načež se lišil v závislosti výše uvedených kritérií. Možnost volby partnera popisuje ve své knize *Proměny rodiny v evropské historii* Jack Goody, který rozlišuje mezi benevolentnějším severem a striktnějším jihem Evropy. Jack Goody vysvětluje, že tam, kde bylo obtížnější dohlížet na potomstvo, které se vydávalo za prací mimo domov se výrazně snižovala kontrola a vliv rodičů na výběr manželského partnera. Pouze ve vyšších společenských vrstvách přetrvávalo vměšování rodičů při výběru partnera, neboť tak sňatek často znamenal větší přesuny majetku. Nicméně, pokud mladí dospělí pracovali mimo domov a shromažďovali si vlastní úspory, jen máloco jim mohlo zabránit v tom, aby si svého životního partnera vybrali sami.

Při výběru nevěsty do 18. století nehrála její krása ani zalíbení se roli. Po 18. století dochází ke změně a začíná se objevovat ideál sňatku z lásky. Richard van Dulmen ale namítá, že bychom neměli docházet k závěru, že rodina nepředstavovala okruh lidí navzájem spojenými pocitem solidarity. Pojmy „lásky“ a „svornost“ nalezneme v české barokní homiletice. Tehdejší pojem lásky, a to i té manželské nicméně vyjadřoval něco jiného, než jak ji rozumíme dnes.

Sňatek byl věcí veřejnou, bylo k němu zapotřebí církevního a někde i vrchnostenského přítakání. Na jeho sjednání podíleli rodiče či okruh přátel. Dle francouzského historika Roberta Mousniera byl sňatek v tradiční společnosti vyjádřením sociální rovnocennosti a sounáležitosti rodin snoubeneckého páru. Tvrdí, že tato rovnocennost nespočívala v rovnosti majetku, ale v rovnosti cti, specifické stavovské úcty, ta byla ve společnosti lidem určitého postavení vykazována, zároveň také toto postavení zakládala. Když si jen na okraj vybavíme vietnamskou polygamií společně s vedlejšími manželkami a porovnáme to s od 17. století se uplatňující institucí trojích ohlášek, které měly přímo zabraňovat nejen incestu, ale i bigamií, můžeme si být jisti, že o polygamií⁹ zde nemohla být ani řeč.

V předindustriální době nebyl sňatek zcela samozřejmým aktem. Sňatek si mohl dovolit jen ten muž (může se lišit v západních a východních částech kraje i Evropy, viz Hajnalova linie), který mohl zajistit existenční podmínky pro budoucí rodinu. Často tak byl dědicem nějaké nemovitosti anebo si musel zajistit vlastní živnost. Pokud se podíváme jinde do Evropy, zjistíme, že například pro Anglii to znamenalo vždy založit zcela novou domácnost. Jednalo se o oblast s výlučnou platností neolokálního. V některých oblastech střední Evropy, ale i v českých rodinách s výskytem kmenové rodiny¹⁰ existovala možnost týkající se dědiců si přivést svého životního partnera na rodný statek, kde dočasně pod jednou střechou žily dva manželské páry. Ostatní děti musely založit zcela novou domácnost.

⁹ Bigamie – Jedná se o formu polygamie, neboli dvojí manželství současně.

¹⁰ Kmenová rodina – jedná se o jednotlivé manželské páry uspořádané výhradně lineárně (jiné generace), otec-hospodář si udrží autoritu až do smrti

„Sňatku však nemusely zabraňovat jen ekonomické či demografické důvody. Byla to i administrativní opatření. V českých zemích, právě tak jako v jiných oblastech novověkého utužení poddanství či novověkého nevolnictví, podléhal sňatek vrchnostenskému souhlasu. Tato pravomoc vrchnosti byla v českých zemích odstraněna až patentem Josefa II o zrušení nevolnictví“ (Seligová, Horský, 1997, s. 80).

Z tohoto úhlu pohledu to měli naši čeští předci těžší než ti vietnamští, kteří se mohli vždy o svou rodinu opřít.

2.5 Děti a čeled'

Bez ohledu na sociální postavení rodin bylo zvyklostí venkovské populace posílat děti obou pohlaví do čelední služby. Tato služba dítěte na cizí usedlosti byla brána jako nezbytná životní zkušenost, která je měla připravit na vlastní nezávislou existenci. Jediným rozdílem je věk dítěte při odchodu do služby. Děti ze selských rodin si mohly dovolit ponechat děti doma i ve věku do 15 let, protože je netížila žádná finanční nouze, kdežto děti z chalupnických a podružských rodin přicházely do služby velice mladé, někdy jim nebylo ani osm let. Instituce čelední služby byla institucí, jež ve stejné době fungovala na celém teritoriu Evropy. V různých zákoutích Evropy se může věk a zvyklosti lišit, nicméně se s ní nesetkáme v Rusku či na Balkáně, kde roli pracovní síly plnili příslušníci mnohočetných domácností. S čeledí se nejčastěji setkáme ve středo-západoevropském modelu rodiny a u nás nevyjímaje, protože nejčastěji dvougenerační a početně většinou mnohem slabší – vlastní hospodářova rodina nebyla sama s to zastat veškerou práci na statku. Čelední služba nebyla doživotním údělem jedinců, ale představovala jistou fázi v životním běhu venkovana v 16., 17., 18. i 19. století. Byla to jistá forma výchovy i práce za mzdu.

2.6 Podruzi

Rozhodla jsem se zmínit tuto významnou složku domácnosti, která byla v českém prostředí velmi silnou složkou obyvatelstva královských měst již ve 13.- 15. století. Nejednalo se o rodinné příslušníky, ale spíše o jedince se svébytným domácnostním postavením, kdy podruh, podruhyně či podružský manželský pár tvořili samostatnou poddomácnost, která pobývala u jiného vlastníka domu tkzv. „v podruží“. Být v podruží u někoho na statku nemuselo vždy znamenat žít s ním v jednom stavení, ale mohli žít v podružských chalupách vystavených na statku jejich „jejich“ hospodáře. Podruh nemusel vždy hledat obživu jako námezdní pracovní síla na statku, kde byl v podruží. Často se jednalo o osamělé vdovy či vdovy s dětmi tvořící významnou složku podružské populace.

2.7 Patriarchální moc či individualizující se tendence

Sociologové i historici se shodují, že k rozvoji individualismu a útlumu patriarchalismu v rámci rodiny došlo až v 19. století.¹¹ Autoři knihy Rodina našich předků naproti tomu spojují individualismus s typem rodiny západoevropského typu a jeho základy kladou již do středověku. Mezi individualizující prvky kladou i nutnosti zajistit si samostatný zdroj obživy jako podmínku založení rodiny. Poukazují také na to, že čeled' i děti jsou

¹¹ V 16. a 17. století převládal patriarchát. Richard Van Dulmen shledává patriarchální moc pro šlechtické, měšťanské i selské obyvatelstvo ve zmíněných stoletích jako velmi silnou, a to díky absolutistickým vladařům.

v tradiční západoevropské a středoevropské rodině podřízeni stejnou měrou pravomoci hospodáře a hospodyně,¹² a dále na to, že Výpomocné práce v rodině vykonávají chlapci i dívky.¹³

Pro doplnění bych ráda vymezila termín individualizace – individualizovaná společnost. Jedná se o takovou společnost, ve které je kladen důraz na jedince jako samotné individuum a kdy tradiční formy sociálního života jako je rodina zakládající sociální kohezi mizí či prodělávají výrazné změny. Individualizace může být dále projevem emancipace žen, ústup významu instituce manželství, rozšíření nesezdaných soužití, rostoucí počet rozvodů, potažmo neúplných rodin, odkládání rodičovství...to vše jsou projevy individualizace jež měla kořeny už v 19. století a probíhá dodnes, ale již výrazněji, než tomu bylo dříve. Jisté formy individualizace zažívá momentálně celý svět. Jen pro opětovné porovnání s Vietnamem lze říci, že si zde patriarchát vydobyl silnější tradici než u nás ho narušující již dříve individualizující tendence.

¹² Chtějí oslabit představu o patriarchální moci v tradiční rodině. Formulují tezi o individualizujících prvcích a tendencích v rodině západního typu. Mezi individualizující prvky patří fakt nutnosti zajistit si samostatný zdroj obživy jako podmínku založení rodiny. Další prvky jsou zahrnuté v oblasti právní, hospodářské či náboženské, který nám dobře popisuje český zdroj: *Rodinný život byl v českém, ale i v západo- a středoevropském prostředí spojen s řadou smluv, počínaje svatebními smlouvami, které někdy znají i určité vylepšení ve prospěch nevěsty, přes převody nemovitostí z hospodáře na syna či zeteř, jež měly podobu trhové smlouvy (kapitola 6), až po smluvním stanovení podmínek života odstoupivšího hospodáře či hospodyně na výměnku. Rodiče a děti se tak běžně stávali smluvními stranami*“ (Horský, Seligová, 1997, s. 95)

¹³ Antonín Tomíček, který dokládá ve svém kraji roku 1870 staré pravidlo, „že matka ze svých příjmů od drůbeže a dobytka, např. za máslo a vejce atd., šatila sebe a děvčata mimo obuv, kdežto otec zase šatil hochy a ze svého platil všem obuvníka. Samotný hospodář u principu „přisívání“ přísévá jak čeledi, tak svým dětem část toho obilí, které si nasbíraly. Děti obou pohlaví byly odjakživa vedeny k určité samostatnosti v hospodaření (Horský, Seligová, 1997, s. 95)

3 Příloha 3. Transkripce rozhovorů

Pro plnou představu problematiky Česko – vietnamských vztahů přikládám níže celý rozsah rozhovorů. A jak jsem uváděla již dříve, rozhovory jsem si v kavárně nahrála v telefonu na diktafon. Doma jsem si tak rozhovory mohla opět pustit a provést jejich doslovnou transkripci. Žádný z informátorů neprojevil nesoulad s tímto postupem.

Použitá označení: I – informátor, T – tazatel

Transkripce rozhovoru Lenky X

T: Takže... kdo byl členem tvojí rodiny? Můžeš prosím tě vyjmenovat členy a odkázat na povinnosti členy vaší rodiny?

I: Tak samozřejmě taťka, taťka je Čech a mamka, no a ještě babička. Bydleli jsme s babičkou, která měla dvougenerační domek, takže babička bydlela nahoře a já s rodiči dole a sourozence žádné nemám, jsem jedináček.

T: A to dominantní postavení v rodině, měli jste to nějak rozdělený, že třeba mamka nebo taťka spíše...

I: Spíše ta mamka, ta chtěla mít vše

vždycky pod palcem spíše ona, ona byla i více jako by hlídala finance. Taťka ten, můj taťka ten je takovej hodnej, takže on se nechal ve všem jakoby tak korigovat, takže spíše ta mamka, no.

T: Takže mamka měla to hlavní postavení?

I: Ahm.

T: Takže asi i různé diskuze, rozhodování, to se vše odvíjelo od té mamky

No, přesně tak, že většinou i taťka, když něco chtěl, třeba já nevím, že by si koupil kolo nebo tak, tak vždycky šel za mamkou. Jestli jako může nebo nemůže, jestli na to máme peníze nebo takhle. A i co se týče jako nějakých výletů nebo nějakých rodinných akcí, tak se spíše ptal tý mamky. Anebo když ona s něčím přišla, tak to prostě tak bylo, řekla půjdem tam, tak jsme tam šli, tak jsme se všichni museli podvolit

T: To je zajímavý a jako, když docházelo k nějakým nedorozuměním mezi těmi rodiči, čeho se to třeba tak týkalo. Byly třeba nějaké úseky kde se třeba vaši fakt jako neshodovali nebo tak.

I: No, tak spíš v tý výchově. Táta byl na mě hrozně hodnej a mamka ta přísná. Hlavně ta výchova je rozdílná jakoby česká a jakoby ta vietnamská. Protože tam v tom Vietnamu se strašně lpí na tý kultuře jakoby v té rodině/rodiny a na tu úctu k těm rodičům, a hlavně na vzdělání, třeba jsem ve škole měl špatný známky, a fakt špatný znamenaly dvojky, trojky. Takže mamka jako by třeba už nadávala, byla na mě i prudší, a to se tátovi samozřejmě nelíbilo, protože ten si říkal, vždyť to bude v pořádku a no a spíš v tý výchově, vždycky ty nedorozumění byly kvůli tý výchově

T: Jo že, ten český rámeček, tam byl jakoby jiný hodnotový systém, že?

I: Noo.

T: Jo, tomu rozumím... a tak... máš nějakou nejhezčí vzpomínku na vaši rodinu?

T: Je to těžký co, vybrat rychle nějakou vzpomínku

I: Je to těžký. No...jako určitě jako by se mi líbilo, jak mamka chtěla držet tu rodinu, tak všelijaký zvyky, jako Vánoce, Velikonoce, to se u nás slavilo. Pak jako s tou mamkou. S tím taťkou, a to se mamka snažila, aby to bylo vše perfektní, to se mi hrozně líbilo tyhlencty chvíle strávený jakoby společně anebo jakoby výlety, máma má hrozně Český zámky, tak jsme chodili po zámcích. To byly takový hezký chvílky anebo když si jako tak rozpomenu, mě se vždy hrozně líbilo, když jsem přišla domu ze školy, máma vařila a táta koukal na televizi, asi taková ta pohoda. Víš, že to tam vonělo tím jídlem a pak jsem přišla, byla večere. Bylo to takový hezký no. Ani ne tak hmotné věci jako spíše ty zážitky

T: Takže ten rodinný rozpočet, to jsme řekly, to teda vedla mamka

I: Ono mamka měla taky krámeček, prodávala, podnikala a táta byl dělník ve sklárnách.

Takže ty přínosy byly spíše od té mamky, takže ona asi i proto držela tu kasu

T: Takže tím si i trochu určila to postavení, že v té rodině

I: No, to určitě.

I: A hlavně už jsem teďka starší, už se mnou nebaví jako s dítětem, ale spíše jako s kamarádkou. Tak ona mi jako říkala, že vždycky chtěla mít všechny peníze jakoby ona pod kontrolou a že nesouhlasí s tím, aby jako peníze měl třeba manžel. Nebo aby se platilo něco na půl, že aby jako měl každý své peníze, aby se na to skládali. Tak jakože ona pro to není a že podle ní je nejlepší, když to má na starost žena

T: A se taťka v pohodě přizpůsobil?

I: Jo taťka úplně v pohodě, ale jak jsme bydleli s tou babičkou právě, to byla jeho mamka, tak ta do toho docela mluvila, a to není nikdy dobrý, když bydlejí mladí se starýma, že jo. A ta už do toho mluvila, tak ho občas jako by tak nějak pošťouchla a taťka no, že na nic nemá peníze, že si o všechno musí říkat. Ale myslím, že kdyby žil bez té babičky, že by to neřešil, že by se vezl na vlně pohodlí.

T: A co se týče kapesného, tak to vám vyplácela mamka?

I: No tam to bylo spíše, že já jsem kapesný moc nedostávala, že když jsem já chodila na základku, tak když jsem chtěla mobil, tak mamka říkala jo, že když budeš hodná, budeš mít dobrý známky, tak já ti ho koupím

T: Takže vše se točilo ohledně známek? Když byly dobrý známky, tak byly i nějaký příspěvky?

I: Jo to jo no. Když byly dobrý známky a byla jsem hodná, tak bylo vše v pořádku. Ale jakmile jsem začala nosit čtyřky nebo trojky třeba, tak bylo zle, nic jsem nemohla, vše jsem měla zakázaný a musela jsem se užít, že jo.

T: A co se týče stravování, tak stravovali jste se doma všichni nějak společně nebo chodili jste spíše do vietnamských restaurací nebo i do českých?

I: Spíše doma, protože v té době, ono už je to dlouho, že jo, mě je skoro 30, tak v té době restaurace vietnamský tady v Čechách nebyly. Jenom tady na těch tržnicích což byla dříve Sapa nebo Bokave, tam něco jako by bylo, tak tam občas když jsme jeli pro zboží, ale většinou jsme normálně jedli doma, s tím, že jako mamka do dneška neumí vařit třeba svíčkovou nebo těm českým omáčkám se fakt vyhýbá. Ale dělá takový alternativy, jako že mě přišla ta příprava jakoby Vietnamská, ale nakonec z toho vyplynulo nějaký český jídlo, takovej guláš. Takový zvláštní, že tam dala všechno možný, má úplně jinej postup než normálně my tady. Chtěla připravit české jídlo, ale jela si to vietnamským stylem. Že to maso připravovala jinak, že my bychom si to udělali v papiňáku, tak ona to smažila. Ale bylo to vždycky dobrý, bylo to něco takovýho alternativního no.

T: Takže jste si vlastně doma připravovali snídaně, obědy, večeře, že? A nosili jste si to asi sebou, že třeba jakoby do práce nebo do školy.

I: Mamka ta jako nějak nesnídá, ta vždycky nějak míň jedla. Ta vždycky měla kafe, takže snídaně moc neřešila. To spíše taťka, ten mi namazal nějaký chleba do školy z domova. Přes voběd to jsme se neviděly, to já většinou ve škole něco, taťka taky v práci, mamka ta to taky něčím zabásla, že si koupila nějaký rohlík, ale večeře, ty jo, ty byly společný, ty byly u nás v 6 hodin. Člověk musel být prostě v 6 doma i kdyby se dělo já nevím cokoli, jakože to bylo prostě na čas daný. Když jsem byla třeba venku s kamarádama, tak jsem musela říct, hele já už musím domů na večeři. A neděle, ty byly daný, to mamka vždycky vařila už od rána.

T: Jaké máš nejoblíbenější jídlo? A které se nejčastěji vařilo?

I: Tak jako ty vietnamská jídla, ty mám ráda. Z těch vietnamských mám nejoblíbenější závitky, ty jsou boží, ty mám úplně nejradši a všechny ty jejich polívky, a ještě mamka dělá takový sladký kuličky sezamový, jsou smažené, na sladko, vevnitř je banánový cukr, z rýžového těsta, obalený v sezamu. Ale je to kalorická bomba. Nejčastější jídlo mamka dělala rejži, ta byla ve všem a vždycky a nějaký maso. Základ u všeho. Tři týdny zpět jsem byla s mamkou ve Vietnamu se podívat za rodinou a fakt samá rejže, ke všemu jenom rejže, nic jinýho, rejžový nudle, mouku. Nedávají ani moc bílý cukr, sladí jenom ovocem. Jsem tam i zhubla.

T: A ještě k té výchově, kdybys měla vyjmenovat ty rozdílnosti mezi výchovným stylem mamky a taťky

I: Taťka ten byl takovej spíše na blbosti, dělal se mnou lumpačiny venku, hráli jsme si na zahradě, chodil se mnou na procházky, a to mamka to vona ne, to ona radši když už někam, tak autem. Taťka spíše takovej kámoš, byl vždycky hrozně hodnej na mě a mamka taková ta přísná.

Jako jediný, co ji vždycky zajímalo bylo, jaký známky mám ve škole, jak mi to jde.

Jako oni ti rodiče ti Vietnamci ty děti hrozně mají rádi, oni je milují, ale u nich je to, že chtějí, aby jejich děti byly úspěšné, chtějí ať se mají dobře, takže pro ně je základ to vzdělání a jakýkoliv kroužky. Vždycky máma chtěla ať jsem ve všem byla nejlepší, ale ono to taky není zrovna dobrý, když ten rodič tlačí, aby to dítě bylo ve všem nejlepší a ono to nejde, protože každý je jiný. A to tatka, tomu to bylo jedno, ten byl v pohodě. To máma byla přísná, já jsem se více jako by bála. Takže když jsem něco provedla, tak jsem musela jít prvně za tatkou, abych věděla, jak to té mamce mám podat, aby to nebylo špatný. Ono, jako máma, oni se nebojí fyzických trestů, to je facka sem, facka tam. Takže tam jsem se bála, tatka ten nikdy, že jo, ale mamka, ta se toho nebála. No a teďkom jsem s ní byla, jsem se s ní o víkendů bavila a říkala: „No, to je třeba, ty děti prostě musíš mlátit, protože jak jim jinak ukážeš, že to nesmíš dělat, ono nějaké povídání, to nejde. Jednu stříhneš a už je klid“

T: A tak mamka to myslela určitě dobře.

I: Jo, určitě, ona právě všechno pro moje dobro.

T: A třeba tatka, shodovali se na té výchově? Když to bylo takhle odlišné.

No v něčem někdy jako jo, ale spíše ne, protože ten tatka byl takovej mírnější ve všem a máma hrozně přísná. Takže si hrozně odporovali. Já jsem třeba taky chtěla chodit na keramiku, a to se moc neshodovali. Máma, že ať chodím do nějakého matematického kroužku, že jo, že tohle je docela k ničemu a táta, že když mě to bude bavit, ať se rozvíjím ještě výtvarně. Máma vždycky chtěla spíše nějaký kroužky ať se naučím něco do života, že keramika by mi prý byla k ničemu. Ale prosadil si to tatka.

T: A jak bys to ty sama ohodnotila ti odlišné výchovné přístupy?

I: No na jednu stranu jsem strašně ráda, že ta máma na mě tlačila ohledně té školy, protože kdybych to měla tak benevolentní jak mě tatka, vychovával, určitě bych skončila někde na učňáku vedle v okresním městě a pak bych skončila zpátky u nás v tom malém městě v té továrně na sklo, kde bych byla někde za pásoučkou. Že ta mamka fakt tlačila abych se učila, že je to důležitý, snažila se, abych se taky snažila a vlastně díky ní jsem skončila tady v Praze, že mám bakalářské vzdělání. A že jsem v práci v kanceláři, že nemusím být někde za pásoučkou, jako to si myslím, že je nakonec dobrý, sice jako dítě to tak nevnímá, že ta máma je přísná, že člověk furt se musí učit, nebaví ho to a že jak jsem vlastně dospěla, tak jsem zjistila, že to bylo pro moje dobro, takže jsem jí za to vděčná. Protože tatka, ten je takovej, ať si dělám, co mě baví, že jo...nebaví tě škola, nebaví, tak se nějak rychle vyuč a nějakou práci najdem.

T: A doma tě chválila spíše mamka nebo tatka

Máma ne, tam to bylo spíše dycky, že je to samozřejmost, že musíš být nejlepší, že přineseš jedničku, tak to je samozřejmost, člověk má být nejlepší, tak za co by chválila. Ale tatka, tatka jo, ten za všechno, i když jsem přinesla nějaký obrázek, tak měla radost, ale máma moc ty nedávala ty emoce najevo. I když teď mi říká zpětně, že i když jí něco trápilo, tak to nedala vůbec najevo. Ona je taková silná osobnost, že prostě radši dělá, že se nic neděje, že v pohodě, zdá se, že je taková bez emocí, ale samozřejmě taky má nějaké trápení, že se nedokáže podělit s těma lidma okolo.

T: A tak teda hádám, že jsi doma to pochopení nalezla spíše u tatky, že? Když jsi třeba potřebovala se s něčím poradit? Nebo jsi šla za mamkou?

I: No já jsem se všim chodila za mamkou, i jako ženská se všim... Ale i taky tam byla taková bariéra, ono, když máma přijela kolem osmdesátého, když měla kolem dvaceti, tak česky se moc nenaučila, jako umí česky, ale špatně, člověk jí česky něco rozumí, ale není to nic velkého. Takže jsem vždy chodila za tatkou, jemu jsem něco řekla, hned mi něco rozuměl a hned mi odpověděl. A ta mamka to bylo těžký, člověk to musel říct, dvakrát, třikrát, aby mu rozuměl. Takže radši s tím tatkou,

T: A když jsi byla v pubertě na střední a začala jsi navazovat vztahy s opačným pohlavím, jak to doma brali?

S mamkou to bylo hrozně těžký, protože moje první láska, ještě na základce, tak jsem začala chodit s klukem a on byl na půl Rom a máma to hrozně nemohla překousnout a já jsem to nemohla pochopit. Jsem si říkala, vždyť ty nejsi taky Češka jako čistá a já taky nejsem, tak kde je problém... a ta po mě šla... i když jsem se učila, byla hrozně proti, takže jsem se jí nemohla ani nějak svěřit nebo se jí zeptat. A s tátou jo, co já chlap, já nevím, jak to vy ženský máte, že jo. V pubertě jsem pak často chodila za tou babičkou a probírala jsem ty věci, říkala mi, co ona v mládí, ale bylo to o kolik let zpět, že jo.

T: Od taťky mamka jako tvoje babička, jo?

I: Jo, od taťky

T: A co se týče vietnamských svátků, slavili jste je doma?

I: My jsme je vždycky slavily, hlavně ten jejich nový rok Tet. Vždycky jsme měli normálně Vánoce a pak několik týdnů potom je normálně Vietnamskej, to jsme slavily. Ale jinak jsme jiné svátky neslavily.

T: A ty Vánoce byly v českém stylu?

I: Úplně, to mamka právě milovala, český Vánoce. Dělal všechno, kapra, salát. Ona hrozně zbožňuje český svátky, ona je úplně patriot mi přijde. Ani já tolik ty Velikonoce nebo Vánoce neprožívám. A ona má vždy vyzdobenej barák. Jako nedrželi jsme takový ty zvyky, jak se tam krájí to jablko, háže se střevícem, protože ona to neznala a taťka je chlap, ten to neřešil.

T: A Velikonoce se slavily jak?

I: Jo, to jsme zdobili vajíčka, měli jsme všelijaký barvy a nálepky. Vždy vyzdobí i chodbu, kdyby mohla, tak ozdobí úplně všechno.

T: To jsou takový všichni Vietnamci?

I: Já ti nevím, protože my jsme s ostatními Vietnamci moc v kontaktu nebyli, mamka zůstala ve městě sama Vietnamka. Ale co vím, že spolužáci, kteří byli míšení, tak se snažili dodržovat ty vietnamský svátky, ale tak nějak na půl, že třeba nevěděli, jak moc se to má slavit.

T: A dušičky, slavili jste?

I: Jo, dušičky, jo, to mamka ráda. Chodili jsme do kostela a po cestě zpět mi dávala lucerničku, do ní svíčku, to jsem se vždy hrozně těšila. Nebo jsme slavili čarodějnice, to se vždy u nás chodí průvod s lampióny, to taky vždycky mamka hrozně ráda, tam jsme museli bejt.

T: Co se týče předků, byli třeba křesťané, buddhisté, věřící, nevěřící...?

I: Ta česká strana, ta je v československý husitský církvi a mamka je věřící, spíše buddhismus, dříve měla nebo Vietnamci mají takový to modlíci místečko, toho Buddhu a zapalují tam ty tyčinky a mají tam takové ovoce...to jsme měli taky doma a vždycky jeden den v týdnu tam dávala jídlo a vlastně se modlila, vždycky se zapalovaly 3 tyčinky, jakože za rodinu. Ale jako jinak více ne a já vlastně nemám žádnou víru, mamce to bylo jedno, ať si věřím, čemu chci. A pro tu naši Česko husitskou církev, já jsem pro to nějak moc nebyla. Jako vobčas jsem na nějakou mši s babičkou zašla, ale jinak ne. Myslím, že máma by ani nechtěla abych byla pokřtěná.

T: A účastnila ses nějakých svateb v nějaké úloze?

I: Ne, to ne. Ale když jsme byly s mamkou ve Vietnamu, tak tam jsme byli na pohřbu, tam jsou pohřby hrozně velkolepý. Hlavně, se tam všichni oblékají do bílýho. Oni mají smuteční barvu bílou. A když jim někdo doma umře, tak si uvážou okolo hlavy takový bílý pruh látky přes čelo, nosí to nějakou dobu a musí to mít všichni na těch pohřbech. No a je to velkolepé. Rakev se vozí v takovém tom povozu a ten je celý vomotaný věncema a sjedou se tam všichni možní. A hlavně mi přišlo, že mi tady bereme pohřeb jako smutnou věc, prostě někdo odešel, že jo, rozloučíme se s ním, je to smutný. Jako oni jsou smutný, že jo, ale berou to, že to je dobrá věc, že ten člověk prostě umřel a že teď pokračuje jako by dál, že teďka se narodí v jiným v jiným životě a pokračuje na své cestě dál.

T: Takže určitá reinkarnace?

I: Jo, oni to tam tak berou, že jo a, že když je ten člověk dobrej, tak se samozřejmě vtělí do něčeho lepšího, že jo. Oni to berou v podstatě jako dobrou věc.

T: A jak často se ti podaří navštívit své příbuzné ve Vietnamu? Jezdíte tam často?

I: No jakoby moc často ne, doteďka jsem moc nevydělávala. Ale teď už mám pevnou práci, tak se snažíme každý rok tam jet aspoň na 3 týdny, s tím, že jsme týden, dva u rodiny a pak ještě cestujeme. Ale když jsem byla malá, tak jsme se skoro vůbec nenavštěvovali, to nešlo, ale babička tady byla Vietnamská, přijela na 2 měsíce a zůstala tu 2 roky. Oni ve Vietnamu hrozně brzo chodí do důchodu, vlastně v padesáti, takže ona jako by už měla jít do důchodu a nějak se jí nechtělo, tak si řekla, že ještě předtím přijede za námi do Čech se podívat a mezitím jí podali zprávu, že už musí fakt do důchodu, tak si řekla, že zůstane v Čechách. A mamce se mnou pomohla, vyzvedávala mě ze školy a starala se o mě.

T: A sama se cítíš být více Vietnamkou nebo Češkou?

I: Já rozhodně Češkou. Narodila jsem se tady, a hlavně já jsem vyrůstala na tom malým městě, kde jsem byla jediná míšenka a vokoło mě byli jenom Češi, nestýkali jsme se s jinýma Vietnamcema.

T: A daří se ti ovládat Vietnamský jazyk? Jsou tam nějaké základy?

I: Je to hrozně těžký, já jakoby rozumím něco, když se mluví, to jo, ale nedokážu to říct, je to na mě hrozně těžký, nedokážu udělat tu intonaci. A mamka mě moc neučila, jako, chtěla mě učit, ale tím, jak jsme byli na malým městě, byla jediná Vietnamka, tak vlastně moje babička a vlastně mamky švagrová, ty se mamce smály, když mluvila Vietnamsky a ona to hrozně špatně nesla a nechtěla, aby se mi smály ve škole, kdybych mluvila něco vietnamsky, aby se mi neposmívaly. Takže mě neučila, protože ona si myslela, že takoví jsou všichni Češi, víš, že se posmívají těm Vietnamcům, že špatně mluvěj. Ale takhle ji mám vodposlouchanou, nebo když jsme byly u té babičky, já poznám vo čem oni mluvěj, ale abych jim něco na to řekla, to jen ano, ne a to je tak všechno.

T: A vaši spolu mluvili česky?

I: Ano česky. Taťka jako taky umí vobčas říct nějaký slovo Vietnamsky, ale bavili se česky.

T: A mamka v pohodě rozuměla všechno Česky?

I: Tak jako vona rozumí, ale neumí se moc vyjádřit, neví, jak se něco řekne v češtině. Někaký slova si i vymyslela, takže jako nějaký vymyšlený slova víme jen my v rodině, co znamená. A když jsem se ji ptala proč se neučila více česky a ona mi na to řekla, že prý to, co ona mluví, že jí ostatní rozumí, a to jí stačí, že už neměla tu snahu se nějak zdokonalovat.

T: A co se týče skupiny na FB, stýkáte se nějak?

I: Nene, nestýkáme, ale když jsem přišla na intr sem do Prahy, tak tam byla taky jedna holka jakoby Vietnamka. Tak hned jsme se prostě začaly kamarádit, protože jsme si říkaly, že jsme stejně takový odlišný, že se spolu budeme bavit. Tak jsme se kamarádily. To samý v práci, taky jsem nastoupila do práce a taky kolegyně, mišenka, že jo. Tak jakoby mě přijde, že ti míšenci spolu držej, když se někde potkaj a poznaj, že jsou míšený, tak spolu držej, ale jakoby, že bych přímo vyhledávala nějaký skupiny, to ne.

T: A je tam takový ta vzájemná soudržnost, že když jakoby ostatní jsou taky napůl Vietnamci.

I: No, a tak hlavně jakoby víme tu výchovu, že jaká je, že si člověk jakoby rozumí.

T: Jo, že rodiče řeší známky.

I: No právě. Vždy jsme právě ve škole se spolužačkou říkaly, no, tak všichni Češi tady to maj v pohodě, tí nemaj doma Vietnamský rodiče, tak je to tolik netrápí jako třeba nás. A takový třeba, že jsme třeba řekly dneska nemůžeme ven, máme něco doma, máma třeba něco vymyslela, tak někdo řekl jakoby: „ježíš, tak to se nějak vymluvíš.“ Tak tohle u nás neexistuje. To, co řekne máma, tak přes to nejede vlak. Takže takhle si člověk jakoby rozumí mezi těma ostatníma. Ale jako, že bych vyhledávala skupiny, to ne, ale většinou se s někým takhle potkám, těch lidí je dost takových.

T: Takže máš hodně vietnamských kamarádů?

I: No, spíše ty míšený než ty Vietnamce. Ale oni spíše, spíše Vietnamci se přímo držej s Vietnamci a jakoby ty míšence mezi sebe jakoby moc nepustěj. Když oni jsou takový, jakože už nejseš „čistá krev.“ A tí čistí Vietnamci hrozně vyrůstaj jakoby ve skupinách, protože ty rodiny držej při sobě. Třeba tady v Praze, to máš Sapu a celou, a to máš jenom Vietnamce, kde už jakoby ta komunita drží při sobě. Že mi to přijde takový... bavila jsem se jednou s čistým Vietnamcem a von jak mi říká: „No, ty bys byla pro mě prostě ideální přítelkyně, protože já mám Češku, moji rodiče mi Češku nedovolej, chtějí prostě Vietnamku, takže bychom udělali kompromis. Že oni jako držej při sobě a ono hlavně ty holky, to maj jako tak daný, že i když třeba hledají chlapa ty vietnamský holky, že i tak jakoby oni tí rodiče chtěj, aby si našli Vietnamce, at' má vysokou školu a aby byl nejlíp nějaký právník jo, jako všichni chtějí bejt právníci. Takže by to bylo ideální, mě přijde, že i ty rodiny je izolujou od těch Čechů docela, nechtěj, aby se s něma takhle bavily.

T: Myslíš, že jsou Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným menšinám?

I: Já si myslím, že jo, protože, já, když to vezmu takhle v Praze, takhle jako vomezeně. Tak ty Vietnamci, že jo, oni maj otevřený večerky, když si člověk potřebuje něco koupit, jde třeba z baru, tak oni tam prostě jsou, že jakoby mi přijde, že tí Vietnamci tady pro ty Čechy jakoby dost pracujou. Že jako maj ty večerky jsou hrozně milí, a hlavně málokdy je nějaký Vietnamec na pracáku. Jako není to, aby tí Češi živili ty Vietnamce, kteří jsou tady jakoby naplavení a pracujou, ne jako jiný národnostní menšiny, který nepracujou nebo dělaj zle.

T: Co je nejdůležitější součástí Vietnamské kultury? Řekla bys, že to je to jídlo? Nebo něco jiného? Co je považován za ten největší kult té Vietnamské kultury, na co se nejvíce lpí

I: Já si myslím, že rodina a samozřejmě to jídlo je s tou rodinou spojený, protože oni se scházej

vždycky při tom jídle. Takže vlastně i to jídlo i ta rodina. Protože, oni... oni to mají takový zvláštní, protože my, když jsme tam byli, tak oni se vypraví na osmou do práce a v půl dvanáctý je oběd, všichni se sejdou z práce i ze školy zase doma. Vaří se oběd, to vaří všichni spolu většinou nebo ta mamka. Najedí se, popovídají si jako jak se mají, co zažili za ten den a pak se jdou na chvíli natáhnout a v půl třetí jdou zase do práce. S tím, že se v půl šestý scházejí zase doma všichni a tam jde zase celá rodina na tu večeři a když mají třeba nějakou návštěvu, více času, tak se sejde i ta širší rodina. Střejda, tamhle ten střejda a teta a babička a támhle ty, že se sejde hrozně velká skupina lidí.

T: Výchovu mají ve Vietnamu přísnější holky nebo kluci?

I: Myslím si, že holky, protože oni chtějí většinou potomka, aby byl kluk, protože ten je takový váženější, v té rodině zůstane a vždycky ta holka přechází k tomu klukovi. No a aby nějakou holku chtěl nějaký kluk, že jo, tak ta holka by měla být atraktivní tím, že je třeba chytrá, vychovaná. Proto si myslím, že jsou na ty holky přísnější.

T: Vietnamci si více potrpí na tom, co si jejich okolí o nich myslí... jaký máš na to názor?

I: To těžko říct, no... Moje mamka ta byla vždycky taková, že jako nechtěla, aby si o ni někdo myslel něco špatného, takže byla na všechny vždycky milá a usměvavá. Ale zase na druhou stranu, když jsem jí někdy řekla, že někdo někdy říkal jako támhleto, tak řekla: „To je jedno, to mě nezajímá.“ Jako tyhle lidi jsou mi volný... Těžko říct, jakože celkově ta komunita těch Vietnamců se chtějí ukazovat v dobrém světle, aby si ti lidi ostatní, třeba Češi o nich mysleli, že jsou hodný, že je vše v pořádku.

T: Otevřenější budou spíše Vietnamci nebo Češi?

I: Češi jsou taková až moc zdvořilí, že jim taková zdvořilost až nedovolí někomu cizího oslovit, že jo, protože si říkáš tak mě nezná, tak je to blbý, ale ti Vietnamci to tak nemají, oni jsou jako hodně prostě, je pravda, že jsou hodně kamarádský, co se týče ve Vietnamu. Když tam jsme, tak mi přijde, že máma zná každého. Voni si tam začnou vyprávět všechno možný. To, když jsme jeli třeba lodí nebo autobusem, jsou schopni se tam všichni bavit jako kamarádi... řekla bych, že spíše otevřenější, ale to spíše na úkor toho, že oni jsou jako dost bezohledný, že třeba tam se nečeká fronta, že by stáli za sebou, tam se stojí v kumlu a strkají se většinou, a hlavně ti severní Vietnamci jsou hodně hluční, fakt, oni strašně mluvěj nahlas. Oni mluvěj tak, že když mluvěj spolu dva nebo tři, tak nečekaj až domluví někdo, prostě se začnou překřikovat a teďka se právě do toho ještě připojí někdo od vedlejšího stolu, že jsou taková no, řekněme více otevřenější.

Doslovná transkripce Michaela X

T: Kdo byl členem tvjící rodiny? Mohl bys je vyjmenovat a odkázat na povinnosti? Jak jste to měli například rozdělené v rodině. Jestli jsi například musel například uklízet. Jak to u vás doma probíhalo?

I: Vlastně ani ne, protože vlastně táta říkal, že se mám jenom učit, hrát si blbosti a práci dělala mamka. Jako sem tam jsme pomohli s bráchou.

T: Mamka dělala ty domácí práce?

I: No, jasný, jasný. Ona nám vždycky jako řekla, jestli máme něco uklidit, tam to...ale nějak nás nenutila, že bychom museli

T: Takže to nebylo nějak pevně dané?

I: Ne, nebylo

T: A mamka pracovala taky nebo byla v domácnosti?

I: To začalo, že oba rodiče podnikali. My jsme měli obchod v Porubě a vlastně vždycky jsme jezdili s bráchou, oběma rodičema s něma. Já jsem chodil do školy potom na porubu do té šesté a vždycky po škole potom do krámu a čekali jsme než skončí o té sedmé a pak jsme jeli všichni domů.

T: A na tom krámě, museli jste pomáhat?

I: Jak kdy. To bylo takové, že většinou jsme překázeli a potom když... táta byl strachový moc, nechtěl náš pouštět nikde samotné, říkal furt, že si máme doma učit, hrát si blbosti, ale furt pod dohledem. Ale potom jak už jsme si mysleli, že budeme s bráchou samostatní, tak už to jako přestalo... do té sedmé třídy jsme jeli do krámu, čekali jsme tam a pak jsme jeli domů

T: A ty máš staršího nebo mladšího?

I: Mladšího o tři roky. Je mu osmnáct.

T: Kdo u vás doma zastával dominantní postavení v té rodině?

I: Jak kdy... ale mě se zdá spíše...

T: Mamka byla teda Češka a taťka byl Vietnamec.

I: Jo. Ale spíše taťka. Tam šlo o to, že mamce se ta vietnamská kultura líbí. My máme jakoby ty kultury obojí naráz. Svátky vietnamské slavíme jak vietnamské, tak české. Ne, že bychom museli přeceňovat jenom tu jednu kulturu.

T: Ale taťka byl, asi ten pán domu, že? Víš, jak to myslím...

I: Jo, jo, jasný. Vedl, no.

T: Bylo něco o čem rozhodoval více taťka nebo více mamka?

I: To bylo takové, že mamka zakáže, taťka dovolí, že jo. Takový, no. Těžko říct, ale většinou když se měli shodnout, tak se většinou taťka radil s mamkou.

T: Taťka se radil s mamkou jo? I například o financích?

I: Jak kdy, to je takové, že taťka dělá rád sám na sebe věci. Jako některý věci...poslední dobou sice už ne, ale většinou to tak bylo. Taťka investoval a dělal na vlastní pěst.

T: A mamka se musela spíše přizpůsobovat nebo to bylo takové benevolentní?

I: Ne, že přizpůsobovat... ale tam šlo to, že některý věci mamka nevěděla. Jako kdyby věděla, tak by do toho vkročila nebo něco, ale polovinu věcí mamka nevěděla.

T: Takže taťka jednal víceméně sám na sebe.

I: Ano, takhle.

T: Docházelo mezi nějakým znehodnocením mezi rodiči?

I: Furt

T: Šlo o výchovu, práci...?

I: Většinou se vše týkalo kolem práce. Dříve třeba taťka dělal v hadrách a furt se hádali, že tam to byla špatná móda, taťkovi se líbil jiný styl a tam to, že už se to nedá prodat, že to je jiný styl, že už je to staré, lidi to nekupují. A taťka si nedal furt říct, furt jel podle sebe. Měl svoji pravdu. Když mu někdo řekne, že něco dělá špatně, tak už je takový divný, začíná být vzteklejší.

T: A mamka taky měla na tom obchodě nějaký vyšší podíl?

I: Jo, oni oba dva měli jedno patro, to byl vlastně dvouposchod'ák. Nahoře byly hadry, dole byly spotřební věci, hračky, blbosti.

T: A každý měl teda svoje patro?

I: Jo, jasně

T: A měli to mezi sebou rozdělené?

I: Ne, to bylo všechno dohromady

T: A na výchově se shodovali oba dva?

I: Jo, určitě, až na to, že jeden povolí a druhý zakáže. Tady v tom byl problém. V té době to bylo takové, že krám šel v pohodě a taťkovi nezáleželo na těch penězích nějak extra moc. To bylo takový každý den Mekáč, každý den tam to. Po práci na jídlo. A mamka je taková, že už si dělá v hlavě takový ten inventář. Kde tam se dá ušetřit, dříve ne, ale postupem času všechno do koruny. Kdežto taťka je takový, že prostě když to koupím, tak to nevdá, už se stalo. Kdežto mamka, tam je něco ve slevě, tamto, tady se ušetří každá koruna. U taťky to je úplně opak. A málokdy se shodli. Taťka je takový, že už když se jde na rodinný výlet, tak se musí utratit a mamka někdy ne, někdy jo. Tam se dívá a je to trochu dražší, tak půjde vedle. Když se jde tam, tak se jde tam.

T: Měli jste jako rodina rozdělený rozvrh činností v průběhu týdne? Rozlišovali jste nějak všední pracovní dny?

I: Ne, vůbec. To je, ale hodně zajímavé, když jsem se dříve bavil s ostatníma Vietnamskýma děčkama, tak ti třeba museli ráno vstát, prostě jak roboti. Jak na vojně prostě. Pomáhat rodičům tam to tam to. A my naopak s bráchou vůbec, my jsme byli úplně totální opak volnost. Taťka nemá rád to vietnamský uvažování, protože taťka vlastně v osmnácti odjel do Evropy, do Bulharska, do Itálie a jako už se pokoukával a nakonec skončil v Česku a když pak už jel na dovolenou zpátky do Vietnamu, tak jemu se tam nelíbilo, on by tam nemohl žít. Už je jakoby přizpůsoben Evropě a aji to dopadlo na naši výchovu. Ty děčka jsou jak stroje, jako roboti prostě. Nemají žádnou volnost, nic. Vietnamský rodiče pořád nutí se furt učit učit, ale třeba si neuvědomují co třeba budou dělat, třeba

je to nebaví. Je to k ničemu, když to nebudou chtít dělat. A to je to stejný, jak jsem byl já ve Vietnamu, to je to úplně stejný. Vietnamci, oni maj vysoký školy, úplně šíleně moc, ale když jim řekneš, aby něco udělali, tak oni to neudělají, protože to neumí.

T: Oni jsou jako takoví nepoužitelní, jo?

I: Asi tak, ale jsou strašně chytří jako, maj to na papíře, maj tři vysoké školy, ale v praxi to nedokážou. Jako... k čemu to mají.

T: Máš nějakou nejhezčí vzpomínku na vaši rodinu? I: Toho bylo hodně. To bylo Dinopark, potom Praha.

T: Takže výlety?

I: Asi ano. Potom ještě jedna byla dobrá. Šmelování.

T: Šmelování?

I: To jsme jeli dříve jak měl strejda v Brně na Adidas fejkky věci, tak vždycky dovážel věci, tak táta říkal ať si s tím dělám, co chcu. Vždycky to jsme se bavili kolik, co stojí, aji vždycky jsme to lepili, zkoušeli blbosti prostě, jsme dělali padělky a tak, sranda.

T: A ještě mě napadlo, když se vaši rodiče nedorozuměli, jak to řešili ty spory? Nakonec, bylo po taťkovém?

I: To bylo takový normální, většinou jak se hádají, tak jeden ustoupí nebo to prostě samo vytichne. Ale vždycky to je na té pravdě jako kdo má pravdu. A taťka vždycky musel mít svoji pravdu, pokud neměl tu svoji pravdu, tak už byl problém. Už se začal hádat, začal si domýšlet, že to pak vede na děcka, že pak se já s bráchou, jsme za mamkou, stojíme za její pravdě. Jenomže taťkovi třeba nedojde to, že on nemá pravdu v tu chvíli, ale on si to nepřipustí. On prostě musí mít pravdu, musí si stát za svým.

T: A kdo měl na starosti ten rodinný rozpočet? Když oni měli vlastně ten obchod napůl, tak to měli dohromady?

I: Jo, dohromady, no určitě.

T: Takže byly finance společné?

I: Jo určitě, nic nebylo takhle bokem

T: A dostávali jste nějaké kapesné nebo si museli něco odpracovat?

I: To bylo právě takové, že jsme s bráchou vůbec nemuseli nic dělat. To bylo takové právě, že kdybych to řekl blbě...v té době to bylo...zazobaní fracci...a mamka to tak nechtěla. Vždycky, co jsme potřebovali, tak jsme automaticky běželi za taťkou, protože jsme věděli, že taťka to dá a mamka to zakáže, protože mamka to nechtěla tak, ať dopadneme, jak jsou ty děcka z bohaté rodiny, prostě jenom si tlesknou a všechno dostanou, a ještě nemají dost. Tohle mamka nechtěla a my jsme to nechápali. My jsme šli za taťkou a já chci mekáč, kámoš má tam to, já chci tam to. Já to chci taky...

T: Taťka byl prostě takový zlatý...

I: No jasne, všechno dal, všechno dovolil. Vše bylo takový, že začínalo to u mě...jestli znáš Hikeše?

T: Jo, znám.

I: No, s Jirkou jsme se bavili, s Adamem Bublavým. No, prostě tři nejlepší kámoši. Jirka je z té lepší rodiny. Adam v té době byl taky z té lepší rodiny a já jsem k nim chtěl zapadat. Jenže v té době jsme třeba u Jirky hráli pleják a pleják a v té době neměl skoro nikdo. Adam měl pleják...a mamka mi ho nechtěla koupit, protože nechtěla...aby všechno co mají oni jsem měl já. Ne že bychom na to neměli. Mamka nechtěla, aby ze mě byl nějaký...tím nechci říct, že oni byli, ale ona to třeba viděla u jiných děcek...

T: Nechtěla abys byl rozmazlený...

I: Jo, přesně tak...Všechno se měli oni musím mít já

T: A taťka vám teda vyplácel kapesné?

I: Jo, určitě. Ono, to bylo takové, že...“já potřebuju stovku“...Taťka: „Na co?“...A já na tam to na to a to...ne že by mi dal stovku, on mi dal tři stovky. On byl takový no, a proto jsme chodili za taťkou.

T: A co se týče stravování, stravovali jste se v nějaké vietnamské restauraci? Jak jste to řešili?

I: To jak kdy...většinou u vietnamských rodin to je, že se jí denně třikrát. Snídaně, obědy, večeře a většinou teplý jídla. Ne jak v Česku, že většinou rohlík s máslem na večeři. U Vietnamců to prostě není. Ono to bylo jak kdy, většinou když přišli rodiče z práce domů a byli unaveni, tak se něco koupilo domů. Tam se to v té době neřešilo, ale muselo to být teplý.

T: Takže jste si většinou vařili doma?

I: No, jako jasný. Aji teď se normálně vaří.
T: A vietnamské nebo české?
I: To je jak kdy, ale většinou vietnamské.
T: Mamka se naučila?
I: To mamka umí vietnamská jídla, jako nějak osmahnout hovězí prostě, hodit tam nějakou zeleninu, udělat normálně Čínu.
T: A taťka taky vařil?
I: Taky.
T: A jedli jste společně při nějakých příležitostech?
I: Jo, určitě
T: Takže vždy co to šlo, snídaně, obědy, večere společný?
I: Hlavně ty večere
T: Tak ono to je těžké, že se sejít přes ten oběd.
I: No, jasný, tak ono přes ten oběd jsme byli ve škole, takže školní obědy, rodiče byli v práci. Takže spíše ty večere, no.
T: Máš nějaké tvé nejoblíbenější jídlo?
I: Jo, asi smažená kachna. Na tom kameni. Doteď mě to nepřešlo.
T: A jaké nejčastější jídlo se v té vaší rodině jedlo?
I: Rejže.
T: A kdo byl tvým vzorem? Z rodičů...
I: V některých chvílích ani jeden. Vlastně, ono to je, někdy se daří, tak člověk chce víc a víc a někdy to nejde. Potom to krachne, a potom co, všechno je v háji, pak jsou furt jenom hádky, kdo co udělal špatně a tam se to stalo. Furt tam to. No a děcka to neposlouchaj, no kašlu na ně. Já si budu dělat co chci. Nemusí být vzorem v tu chvíli.
T: A jak bys to ohodnotil ty výchovné přístupy. Jsi třeba rád, že mamka na vás byla tvrdší?
I: Jo, to jako určitě, to jako za oba.
T: Se to tak jako vyvažovalo?
I: No, jako určitě. Nic se nemá přehánět, že jo, a u normálních, klasických vietnamských rodin to tak je. Přehánět moc. Ty děcka už, dejme tomu, už jak jdou do první třídy... jako některé ty děcka to naučí té kázně. Že musí umýt nádobí za rodiče a to. Tohle by mi nějak extra nevadilo. Potřebujou furt to učení. Furt ze školy domů a učit učit. U taťky to bylo trochu stejné. Jenomže, u nás se to trochu vyvažovalo, mamka to nechtěla. Takže když jsme se naučili, tak jsme si šli hrát.
T: Takže na ten studijní prospěch kladli důraz oba rodiče?
I: To bylo spíš takové, kdo byl doma. Když taťka byl doma, tak to byla hrůza a děs. To bylo takové, že čeština je u taťky špatná a v některých věcech se neshodneme. Na jednu stranu on nerozumí a nerozumí co já mu chci říct. To bylo třeba v matice, to bylo furt neustále. On má svoji pravdu, vše musí být podle něho a ve škole to byl třeba opak, my jsme se to učili podle učitelky a on se to učil podle sebe. Prostě ve výsledku možná oba měli pravdu, ale kvůli tomu postupu to bylo takové, jaké to bylo, v tom jsme se neshodli a ten čas se furt prodlužoval a prodlužoval. Bylo těžké najít nějaký střed, kde jsme se shodli.
T: I když byl taťka takový benevolentnější, tak taky asi chtěl ať máte dobré známky. Jenomže já jsem na to kašlal, dělal jsem ze sebe toho frajera a dopadlo to tak, jak to dopadlo.
T: A doma tě chválil spíše taťka nebo mamka.
I: Jak to myslíš?
T: Tak já mám třeba taťku, který mě jen tak nepochválí, tak jestli jsi to tak měl třeba u některého z rodičů.
I: Já jsem to tak měl u obou. Jenomže já jsem byl blbej. Já, když to vezmu tak ze začátku s učením, se sportem. Já jsem byl strašně nadanej, všechno. Já jsem začal s tenisem, za dva měsíce konec. Začal jsem s fotbalem, chtěli mě do Baníku, za měsíc konec, prostě nebavilo mě to. A furt tak dokola, všechno jsem vyzkoušel, ale nic mně nebaví.
T: A rozuměl sis třeba více s taťkou nebo s mamkou nebo záleželo?
I: Jako, na jednu stranu tak s oběma, jenomže v té době se taťka furt chtěl bavit o učení o škole, to tam to... tak jsem se radši stranil. Jakože škola, děkuji nechci se bavit.
T: A když jsi v pubertě začal navazovat vztahy s opačným pohlavím. Jak to doma probíhalo? Bylo

to v pohodě?

I: Klasická vietnamská logika. Na holky máš čas. Teď tě musí zajímat jenom škola. A mamce to bylo jedno. Jako kdybych byl holka, tak asi ne, to by bylo odlišné. U kluků to je jinak než u holek, že jo. Jako taťka furt říkal na to máš času dost, ale nějak extra to neřešil, jako že by nějak zakazoval. U normálních klasických Vietnamců to tak je, že zakazují a hlavně to musí být Vietnamka.

T: Ty jsi říkal, že jste slavili české a vietnamské svátky...které ty vietnamské jste slavili?

I: Den dětí, lunární nový rok...hlavně ty dva. Den dětí je na podzim a lunární nový rok je leden–únor. To jsou hlavní dva, které se dodržují.

T: A dušičky jste slavili tady v Česku?

I: Na dušičky jsme vždy chodili k babičce. Z té mamčiny strany. Ale poslední dobou...to jsou takové svátky, že se jezdí za rodinou, třeba do vesnice za tetkou, strejdou, za bábí. Ale poslední dobou, když jsme v tom městě, tak málo jezdíme.

T: A tví vietnamští předci byli křesťané, nebo třeba buddhisté...

I: Normálně buddhisté..

T: I tvůj taťka je buddhista, jo?

I: Jo

T: A byl jsi na nějaké vietnamské svatbě?

I: Ahm, byl, ale v Česku ještě ne.

T: Tak kdyby mi to jen tak pár větami popsal...

I: Tak já jsem měl svoji svatbu, že jo.

T: Jo, vlastně jo a ve Vietnamském nebo Českém stylu?

I: Jo, určitě ve Vietnamském stylu. Přímou ve Vietnamu jsem se ženil. To bylo dva nebo tři dny, že ženich musí jít požádat manželku o ruku k ní domů, před její rodinou. Ne. Blbost. Musí se jich nejdříve zeptat té její rodiny. Takže celá jeho rodina jede k rodině k manželce, potom naopak. To jsou dva dny.

T: Takže jde o svolení u obou rodin.

I: Ano, aby se rodiny seznámily a potom ten třetí den zase rodiny od muže ode mě, jsme jeli k ní, abych ji odvezl zpátky.

T: A oni tady přijeli jako do Česka?

I: Ne, ne to bylo jako ve Vietnamu z taťkovi strany.

T: A mamka tam jela s vámi?

I: Jo, to musela.

T: A jak dlouho vám trvala ta svatba? Bylo to do noci?

I: Celý den. To bylo vkuse tři dny. První den jsem jel já k nim, druhý den oni jeli k nám a ten třetí den na obou stranách.

T: A ta finální hostina, to bylo ten poslední den? Ne, všechny ty tři dny. Většinou se to dělá v nějakých velkých hotelích, tam kde jsou nějaké prostory, jako v normální české hostině. V Česku se to dělá jeden den, jako prostě se ožení a potom jsou radovánky, hostiny v nějaké budově, ale tam to jsou tři dny v kuse.

T: A během těch tří dnů jste měli všichni to sváteční oblečení?

I: Jo, jo.

T: Jednalo se o obědy nebo večeře?

I: Většinou se to dělá tak k večeru k té šesté, jak když se to stíhalo. Ráno se jelo, někdy na oběd a někdy na večeři. Ráno, když se jelo tam, tak se obědvalo, potom jsme jeli vlastně zpátky a večer jako jenom naše rodina slavila a potom zase naopak. Oni snídali tam a pak večeřeli u nich a v ten finální den, my jsme jeli k nim, tam se obědvalo, pak jsme jeli k nám, tam se večeřelo, všichni poslední den jsme byli pospolu.

T: Měli jste tam nějakou zábavu?

I: Jo, určitě, všichni jeli bomby, karaoke do noci, jsem byl ten den úplně hotovej. Pak jsem ani spát nemohl, všichni do kolikátí do rána tam hulákali a ve Vietnamu má ve vesnici každý velký barák jako kráva a nádvoří a tam to je hned vedle baráku a vše jde slyšet.

T: A daří se, aby se setkávala jak vaše česká, tak vietnamská rodina?

I: No, tak jako je facebook, je facetime. Komunikujeme spolu. Jako s rodinou od manželky, spíše

s prarodiči si voláme furt.

T: A z té máminy strany to nějak udržují? Jako ta česká rodina, jestli se s tou vietnamskou nějak vídají.

I: Tak oni se moc neznají. Jako když jsme přijeli do vesnice k babičce, tak jsme ukazovali fotky, ale oni nemají jinak ani jak, protože vietnamsky neumí a anglicky taky mimo. T: Existují nějaké závazné dny z hlediska té pověrčivosti? Někaké vyhrazené dny závazné pro určitá data, např. určitá data, že nejsou vhodné.

I: Jéžíšmarjá, ne to vůbec. Já to znám, to jde úplně mimo mě... to už je buddhismus a jako někteří Vietnamci věří, že v kalendáři ten den je pěkný, takže v tu dobu oženíme syna, v tu dobu půjdeme na výlet, v tu dobu tamto a tamto. Když je pěkně tak jdem ven.

T: Takže už to nehrotíš vůbec?

I: Ne, takový věci...

T: Cítíš se být spíše Vietnamcem nebo Čechem?

I: Asi obojí, když jsem napůl.

T: A ovládáš vietnamský jazyk?

I: Dokážu mluvit, ale nedokážu psát. Možná jo, ale na úrovni tak 30 %. Takže takové základy asi.

T: A v české republice jsi součástí nějaké vietnamské komunity?

I: Já jsem chtěl, akorát, že u mě to bylo těžký, v té době to bylo hodně těžký, se mnou se nebavili. Jsem napůl. Teď už je to jiný, ale od těch dvanácti do těch čtrnácti i když jsem napůl, tak furt mě brali jako Čecha. Prostě to bylo takový jiný. Já jsem je ani neměl rád zato, nechtěl jsem se s něma bavit.

T: Takže tvoji vrstevníci či přátelé byli spíše Češi?

I: Jo, jako našlo se pár jedinců, ale to byli pak spíše Vietnamci, kteří se bavili furt s Čechama. Víš v té době to bylo také, že všichni Vietnamci byli bohatí. Každý podnikal. Každý měl nasolený prachy a děcka se z toho táhly taky. A bylo to takový, že a můj táta má peníze a já mám kabelku, nový telefon, toto. Ty ostatní děcka byly na tom stejně a já mám toto, tak ty musíš být na tom stejně a u mě to tak nebylo, mamka to nechtěla. Ona u nich viděla, že ti Vietnamci jsou namyšlení, že furt to a furt ukazují prstem a divej, ti nic nemaj. Jako nechci je nějak odsuzovat, ale prostě to tak je, a to není jejich chyba, ale to je chyba té mentality i ve Vietnamu to tak je. Proto taťka nemá rád ten život ve Vietnamu.

T: Takže ti Vietnamci jsou spíše takoví, že si hodně potrpí na tom, jak vypadají na veřejnosti?

I: Jo. A ukazují to co mají. Proto hodně Čechů je aji v té době nemuseli a do teďka nemusí. Kvůli tědle věcem.

T: Jsou podle tebe Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?

I: Teď už jo, teď už je to jiné, ale dřív ne, určitě ne. To bylo i na škole takové, tam to šikmoočoko, tam to tamto. Vietnamci zase ty vole zase Čech. Bylo to takové, s kým se mám bavit. Nemohl jsem si vybrat. Vždycky jsem padl do té největší skupiny, kde byl největší bordel, protože se mnou se nikdo nebavil.

T: To muselo být těžké v té době

I: Už to nějak nevnímám, nevím, nepamatuji si, ale vždycky jsem se chytil do nějaké skupiny, kde byl největší bordel.

T: Přijde ti, že jsou jako lidé otevřenější Vietnamci nebo Češi?

I: Češi, určitě. S Vietnamcema to je samá lež, není nic pravda. Jako u Čechů možná také, ale u Vietnamců to jde poznat, že lžou, u nich to jsou přetvářky.

T: Jsou takoví více, že například navenek srandičky třeba, ale nepustí si tě k tělu jinak.

I: Ono to je takový, že: „Divej ona má úplně pěkný šaty a pak ty vole, tak to je hnus.“ Jako je to takový, jedním uchem tam, druhým ven. Tady o tobě říkají, že jsi pěkný a pak tě pomlouvají s někým jiným.

T: Myslíš, že Vietnamci celkově v rámci své integrace zapominají na své svátky a zvyky.

I: Jak který, protože Vietnamci furt mají v hlavě práci, ale jako upřednostní více práci jak svůj reálný život.

T: Takže když tady přijedou tak prostě makají...

I: No jasný, některý svátky jsme museli třeba vynechat, protože rodiče byli třeba v práci, protože nebyl čas.

T: Přísnější výchovu mají ve Vietnamu holky, nebo kluci?

I: Asi holky, ne...

T: A čím to je?

I: Protože vlastně... manželka takhle byla vychovaná, že manželka se stará o domácnost. Měla by uklízet. Výchova kluků...nevím tý jo, to je jak u koho, těžko říct. Některé Vietnamce to nezajímá a někteří si na to potrpí.

T: A není to třeba tím, že ta Vietnamka jde do jiné rodiny a že vlastně reprezentuje tu původní rodinu?

I: Jako mě spíše napadá to, že aby ukazovali, že je dcerka třeba vychovaná, že jsi vychovaný, že mají něco lepšího než oni. Furt zase to, co předtím. Jo, my máme to, že třeba jdou na návštěvu a automaticky...ty jsi na návštěvě, máš sedět, užívat si tu návštěvu a tak, že jejich děcka mají pomáhat, uklízet a to. Jenomže oni jdou na návštěvu, automaticky jdou a odnesou to. Jdou pomoci, jsou na návštěvě, ale stejně jdou pomáhat. Třeba když to tak automaticky je, tak oni ukazují tím, že moje jsou vychovanější než tvoje.

T: Vietnamci ve své vlasti své skutečné datum narození neslaví a jak se k tomu tedy přistupuje tady v Česku? Slavíš to zde?

I: Jako tam se slaví úmrtí, tam je to naopak. No fakt, tam se slaví úmrtí místo narození.

T: A tady slavíte svátek Tet?

I: Jo, tady jo, těch 5 let, co jsem byl ve Vietnamu jsem neslavil vůbec. To nebylo to, že jsem nemohl nebo nějak nechtěl. Zaprvé jsem nemohl říct kolik mi je, protože všichni mě měli za ročník 93, protože patnáctiletého kluka asi nikde nenechají dělat v baru, tak jsem vše dělal načerno když to tak vezmeš... všechno podvodama. Jako párkrát se řeklo jo, oslavíme to, ale to bylo mezi kamarády v práci. Jinak v Česku to bylo normálně, furt, žádný narozeniny jsem nevynechal.

T: Takže v Česku jsi normálně slavil své skutečné datum narození.

I: 17.6.1996...

T: Takže přímo tenhle den?

I: Jo, jasný. Jako spíše se to dávalo, aby rodiče měli čas. Když tak se to posunulo, akorát rodiče neměli rádi oslavovat den předem, na to si potrpěli, že to přináší prý smůlu...nevím...jinak se to dodržoval.

T: Ještě mě jen napadlo ohledně toho jídla. Může se říct, že jídlo je jedno z nejdůležitějších součástí vietnamské kultury?

I: To, určitě, to všude. Za jídlo všechno.

Transkripce rozhovoru Nell X

T: Mohla bys prosím vyjmenovat členy tvé rodiny? S kým jsi žila v jednom domě?

I: Já jsem žila jenom s mamkou právě, protože naši se rozešli chvilku potom, co já jsem se narodila, oni byli tehda strašně mladí a taťka se s tím moc nesžil ze začátku.

T: A s taťkou jsi teda přicházela aspoň do kontaktu?

I: Přicházela jsem s ním do kontaktu, ale většinou jenom tak o víkendech. Těch lidí, co spolu žijou pořád moc není, já znám takhle jen jednu smíšenou rodinu, která je spolu jen doted'

T: V čem rozhodoval otec a v čem matka? Kdybys to měla porovnat aspoň v rámci těch víkendů.

I: Největší vliv na mě měla ta mamka, protože jsme spolu byly vlastně pořád. Ale taťka, ten byl na mě hodně přísný, i když jsem tam byla takhle jen na ten víkend, prostě to, co stihla maminka za týden, to on stihl za dva dny v té výchově. I když jsem s ním netrávila tolik času, tak se na té výchově hodně podílel

T: A podíleli se společně nějak na tvé výchově? I když jste žili odděleně, tak komunikovali nějak spolu určitým způsobem?

I: Komunikovali spolu, ale jenom spíše tak sporadicky, no a potom, když mě třeba taťka dovezl, tak se pobavili o tom a když jsem byla třeba v pubertě, tak se bavili o takových těch problémech, že to tak nějak řešili spolu.

T: A docházelo v rámci výchovy mezi rodiči k nedorozumění?

No, taťka byl o hodně přísnější, jako mamka byla taky hodně přísná, ale taťka ještě více a já ani nevím, jak bych to popsala jako.

T: Třeba se např. nemuseli shodovat na tom, v kolik jsi musela být doma.

I: No, na tom se oni shodovali. Když mi bylo třeba i 17 a byla jsem u taťky, tak jsem musela být do devíti doma. Zato ostatní kamarádi bývali vždycky do rána a v tomhle se hodně shodovali, i když jsem byla u mamky doma, tak ona měla o mě pořád strach, takže mě pořád nikde nějak po večerech nepouštěla, vždycky nade mnou chtěla mít kontrolu a potřebu mě hlídat. V tom se shodovali. Asi se celkově shodovali, neuvědomuji si, že by měli v tom, jak mě vychovávat úplně odlišné názory.

T: Na té výchově se teda shodovali...?

I: Jo, jenom mamce občas vadilo, jak byl taťka přísný, jako někdy až moc prostě. On to jako by neuměl někdy podat jako normálně. On tě dokázal jako jenom tím výkladem o nějakém problému tak rozebrat, že ty sis hned uvědomila, že takhle to jako nepůjde. On nemusel jako na mě ani řvát, vždycky mi to tak „pěkně“ vysvětlil a úplně tě to rozebralo a měla jsi jasno, že jsi neměla prostor ani na nějaké odmítnutí. Ale teď když to vezmu zpátky, tak jsem za to ráda, že to takhle vedli, protože bych asi vypadala trochu jinak, chovala se trochu jinak.

T: A když jsi byla např. u táty, byl tam nějaký rozvrh činností během dne, který jsi musela dodržovat? Např. v neděli jsi musela něco udělat, co bylo naplánovaného...uklizení...

I: Tím, že já jsem tam byla vlastně jen o těch víkendech, že jo, tak na mě úplně ty povinnosti nepadaly, protože taťka měl manželku, že jo a právě brácha, se kterým máš mít příští týden sraz, tak máme vlastně jenom společného taťku. Ten je o 4 roky mladší než já a vlastně má jinou maminku. Takže já jsem jezdila za něma a úplně nějaké extra velké povinnosti jsem tam neměla. Jako takové to klasické pomáhání, jako třeba vaření nebo pomoci jít prádlo uklidit, takové ty základní věci, co dělá asi doma každý, takové ty běžné činnosti, ale ne, že přijedeš na víkend a v neděli se uklízí, tak se bude uklízet, to zas ne. My jsme se snažili, když jsme se viděli jen o tom víkendu do toho zařadit nějakou tu zábavu. V pátek mě taťka vyzvedl po škole, v sobotu jsme jeli na výlet. V neděli jsme byli doma, uvařili jsme si oběd, večeři a pak jsem zase jela domů.

T: A rozlišovali jste od sebe všední, sváteční a pracovní dny?

I: Když byly třeba nějaké významné vietnamské svátky, tak to jsme vždycky slavili. Nový rok, to se vždycky slavilo, to se hlavně slaví v obrovské skupině Vietnamců, tam se sejdou všechny rodiny z celého kraje, a to máš třeba klidně 500 lidí. A slavili jsme ty důležité i ty vietnamské, i ty české. Ono, to asi ani nebyl ani tak svátek, ale dávali jsme třeba vonné svíčky na oltář, když bylo třeba úmrtí. Ono třeba taťkovi umřel starší brácha, tak jsme mu třeba zapalovali ty vonné tyčinky, a to jsou právě takové vonné oltáře a vždycky na nějaký významný svátek, tak se vždycky na ten oltář dávalo jídlo, ovoce, pomodlili jsme se jakoby k němu.

T: A slavili jste den dětí?

I: Jo, den dětí se taky slaví. Jo oni slaví právě den žen, den matek.

T: Hodně to prožívají tady ty svátky?

I: Asi více než Češi. To se právě vždycky taky sejde celá ta komunita, dělá se večere, je zábava, karaoke, to je pro ně typická zábava. To se vždycky pronajme nějaká restaurace, tak se tam nechá udělat jídlo, zábava, pro děcka soutěže, tam dostávají peníze a takhle vypadá skoro každá oslava, jak na den žen, den dětí, na den nového roku, že se ti sejde celá ta komunita a všichni ten čas tráví spolu.

T: To platí např. i na ty dny, žen, jo?

I: Jo, to vždycky v Ostravě slavíme v centru, tam je jedna restaurace, do které se každoročně chodí každoročně na takovouhle akci. A když je nějaká větší, třeba lunární nový rok, tak to už se přesouvá do toho velkého kulturáku ve Vítkovicích to myslím je.

T: Není to K-trio?

I: Jo, to je ono. A to jsme chodili každý rok už od malička, vždycky se ty lunární roky slavily v těch velkých. A co se mi třeba líbilo, že tam bylo vietnamské jídlo navařené a, že třeba pro děcka vždycky objednali Mcdonald a tam prostě přišel ten šašek z toho Mcdonalda a rozdával tam těm dětem všude ty happymealy, tak to bylo pro ně takové zpestření. A vždy na ten nový rok se dávají hlavně dětem jako dárky peníze pro štěstí a dává se to v červených malých obálkách a na nich je třeba strašně hezky zlatým nakreslený třeba znak toho roku, jo, že když byl třeba rok kohouta, tak to byl jako kohout.

T: A tyhle události se slavily s rodinou od taťky? Zapojovala se i ta česká rodina?

I: Ne, to se nezapojovala

T: A mohla bys říct nějakou nejhezčí vzpomínku na tu rodinu

I: Když jsme byli třeba s tatškou ve Vietnamu a s bráchou a takovéhle výlety. Asi za vzpomínka, co na mě vyběhne, když jsme byli v tom Vietnamu a jezdili jsme tam na slonovi.

T: Co se týče rodinného rozpočtu, kdo ho měl na starosti?

I: Jelikož jsem žila jenom s mamkou, tak mamka. Ale oba dva se podíleli na těch penězích, že oba dva vydělávali. Hodně v těch vietnamských rodinách to je tak, že třeba ta žena se stará jako doma o domácnost a chlap jako vydělává ty peníze a stará se o ten rozpočet. A oni měli oba dva své podnikání, pracovali oba dva. Možná to bylo tak nějak vyrovnaně, to ti spíše asi řekne více brácha k tomu. Tatka vlastně posílal mamce alimenty.

T: Dostávala jsi jako dítě kapesné?

I: Já jsem jako pravidelné kapesné, jako třeba dostala většina dětí dvě stovky a dělej si s tím co chceš, to já jsem nikdy nedostávala. Sice třeba sem tam třeba od tatky, když mě odvezl domů, tak mi dal dvě stovky. Potom mi dal něco sem tam, nikdy jsem, ale neměla takové pravidelné peníze, ty jsem začala až dostávat až někdy když mi bylo sedmnáct, tak jsem začala dostávat pětistovku na měsíc. Když jsem odešla z domu do školy, tak tatka začal ty peníze posílat jakoby mě.

T: Stravovala ses doma, ve škole nebo ve vietnamské restauraci?

I: Já jsem se vždycky každý víkend strašně těšila na to jídlo, co tatka uvaří. Mamka teda taky vařila strašně dobře. A když jsem byla menší, tak jsem chodila na obědy do školy, mamka neměla čas mi takhle vyvařovat doma obědy, když musela být v práci. Doma jsem jedla jen o víkendech. Když už jsem začala chodit na střední, tak to jsem sem zašla do nějakého bistra, jenže toho typického vietnamského jídla moc nebylo. Mě potom hodně kamarád naučil vařit vietnamské jídlo, to jsem si pak začala vařit sama a když už jsem byla v Praze, tak tam byly ty vietnamské restaurace, tak tam jsem chodila pořád jenom tam. I teď když si chci zajít někde na jídlo a je možnost, tak jdu do vietnamské restaurace.

T: A tatka taky rád vařil, jo?

I: Tatka vařil dost. Na ty Vietnamce je zase to české jídlo takové strašně těžké. Jako takové ty knedlíky, zelí, já to třeba taky hodně nemám ráda. Tatka teda právě vařil doma, dělal ty vietnamská jídla a vždy na mě večer volal ať se dívám, ať se to můžu naučit. O víkendech vždy vařil on, a ne ta jeho žena.

T: A suroviny si na to vaření obstarával sám?

I: Jo.

T: On asi věděl, co tam patřilo...

I: Jo, a hlavně ještě když některé suroviny nebyly tak dostupné, tak se hledaly různé náhražky. Například jak je ta polévka pho a máš tam ty rýžové nudle, tak když tady předtím ti Vietnamci přijeli, tak se žádné nudle nedaly sehnat, tak oni tu polévku prostě vařili a jedli se špagetami. Ale bylo to strašně dobré, mi to tatka také dělal, jsem to hrozně měla ráda. Tatka pak často v Ostravě na vietnamských tržnicích kupoval suroviny. Jo a musíš jet na Sappu v Praze, to tě jako hodně překvapí, asi se hodně jako lekneš, ale v těch restauracích, kde to vypadá nejhůř, tak tam je nejlepší jídlo. A hlavně ta restaurace se zaměřuje jen na jedno nebo na dvě jídla, takže oni to prostě jako dělají fakt dobře

T: A jaké to bylo nejčastější jídlo, které jsi jedla, ať od mamky nebo od tatky?

I: Od mamky, to se mě vždy zeptala, co jsem chtěla na jídlo, a to jsem měla pečené kuře, takže to u nás jelo hodně často, pečené kuře s rýží, špagety, hodně těstoviny jsme s mamkou jedly. Pak takové ty klasiky, řízky s kaší. A vždycky když jsem jela k tatkově, tak jsem chtěla tu polívku se špagetami, a ne s rýžovými nudlemi. Já jsem se od tatky těšila na každé jídlo, ale co jsem neměla ráda v dětství, tak jsem neměla ráda vepřové maso, ani hovězí, ale od něj jsem ho jedla.

T: Tatka to nějak speciálně připravil?

I: Jo. Jako nemám ráda to typické české jídlo jako je pečené maso se zelím, knedlíkem. Jako koleno si dám, ale není to tak dlouho, co jsem se to naučila jíst. To hovězí a vepřové jsem jedla jen u tatky, nebo když to mamka udělala na nějaký vietnamský způsob. Mamka to taky umí, takže to šlo, ale ty česká jídla jsem moc nemusela, samozřejmě ve škole jsem to sníst musela, protože ty učitelky kolem tebe kroužily.

T: A jaké ty vietnamská jídla to byly?

I: Pho, to je ta polévka a phoga, to je slepičí polévka. Ani ti nevím říct názvy, vždycky jsme měli

rýži s masem a omáčkou, zeleninu. Většinou to bylo hovězí maso na tenké plátky nakrájené s nějakým česnekem, rybí omáčkou, ta nesmí chybět v žádné vietnamské kuchyni, ta se dává fakt všude. Asi bys nenašla jediný vietnamský rybí recept, kde by nebyla omáčka. To je to, co ti dělá to vietnamské jídlo.

T: A to jde koupit, ta rybí omáčka?

I: Jo a v Praze, to seženeš na každém rohu a v Ostravě teď už taky v každé vietnamské večerce. Třeba v Zábřehu je obchod přímo s vietnamským jídlem, tam seženeš všechno.

T: A kdo byl tvým vzorem?

I: Za vzor jsem brala oba, ale začala jsem to tak vnímat až když jsem byla starší. Taťku obdivuju za to, že tady přiletěl snad když mu bylo sedmnáct, teď neuměl ani slovo česky a jak se tady dokázala aklimatizovat a zůstat a že to tak zvládl a vše dokázal. To samé mamka, tím, že mě měli hodně brzo, mamce bylo sedmnáct a ona nechtěla jít jako na potrat, že se strašně bála, že by pak už nemohla mít děti, tak si mě radši nechala. Docela obdivuju, že se o mě dokázala postarat, jako hodně obstojně a že jsem nikdy asi neměla, i když jsem neměla peníze, takový ten pocit, že by mi něco důležitého chybělo a že to zvládla tu výchovu levou zadní a neměla vůbec dobré podmínky k tomu.

T: Takže bys ty výchovné přístupy sama ohodnotila tak, že jsi byla ráda, že byli na tebe přísnější?

I: Jo, určitě. Samozřejmě předtím jsem to brala jako proč mě prudí a proč to dělají a proč ostatní děcka můžou tohle a já nemůžu. Ale dnes to vidím tak, že kdyby to nedělali, tak asi, že mě není to, co je a nemám takový pohled na svět.

T: V jakém období se taťka dostal do toho Česka?

I: To bylo v nějakých osmdesátých letech. V druhé polovině osmdesátek.

T: A jak? Trajektem? I: Oni tady totiž pak ty mladé Vietnamce posílali do škol, aby se tady vyučili. Takže taťka tady jako by chodil do školy. A potom když se měli vrátit, tak pak s kamarády utekli, protože už se vrátit nechtěli a chtěli tady vydělat peníze, aby tak nějak mohli pomáhat té rodině tady ve Vietnamu. A potom samozřejmě získali povolení. Ale ten první impulz, to prostě utekli, nevrátili se. Pak tady získal povolení na pořád, když tady má děti.

T: A na studijní prospěch kladl důraz spíše mamka nebo taťka?

I: To oba, se tak angažovali jako hodně. Samozřejmě mamka se třeba se mnou přes týden učila. S taťkou jsem se taky musela přes týden učit, peskovali mě oba dva že jo.

T: A oslavovali jste nějak ty rodinné úspěchy? Zašli jste si třeba na jídlo?

I: Jo, jako kdysi třeba za vysvědčení, ale to samozřejmě každý zvlášť. Když jsem byla s mamkou, tak jsme si zašly samy. Když jsem byla u taťky, tak to jsme šli i s bráchou.

T: Rozhodovali mamka s taťkou o tom, kam půjdeš na školu?

I: To jsem se tak nějak rozhodla sama, ale směřovali mě, a tak se nějak shodli oba, co by tak chtěli, na jakou školu bych měla jít. Asi úplně nechtěli, abych šla na nějakou kadeřnici nebo kosmetičku. Určitě chtěli abych byla na maturitním a potom prostě na výšku, a to už nechali ten výběr na mě. Jako byly tam ty náznaky, mohla bys dělat tohle a tohle, ale nikdo mě netlačil. Jako hodně se o Vietnamcích říká, že hodně chtějí mít ze svých dětí doktory, právníky a ekonomy a nic jiného. A nic jiného neexistuje. Jako u nás to tak nebylo, jako byly nějaké návrhy, asi nebyly špatné, ale sama jsem nevěděla, co bych chtěla pořádně dělat.

T: Takže tě rodiče jako směřovali, ale nějak tě nenutili.

I: Jo, ale nenutili.

T: A chválili tě doma nebo nechválili?

I: Mamka, ta mě jako chválila a taťka, ten už jako trošku méně, oni totiž jako dávají více najevo tu kritiku než pochvalu, že si jako občas připadáš, že nejsi dost dobrá, ale nebylo to tak hrozné jako u jiných, jako třeba v celých vietnamských rodinách to bývá šílené.

T: Byl tvůj vietnamský rodič pověřivý?

I: Taťka, ten ani není, mě už přijde, že jako by už byl z nějaké části i Čech. On je tady prostě celý život.

T: A bývá tomu tak, že existují nějaké závazné dny pro určité události, že se třeba svatba nemůže konat v určitý den apod.?

I: Taťka by už teď jako asi na to úplně nedal. Ale dá se říct, že dárky, že třeba nemáš dávat někomu nože, že to přináší smůlu. Nebo cokoli ostrého. Tak toho se asi jako drží. Ale jinak, že by byl nějak hodně pověřivý, že by něco kvůli něčemu zrušil, že prostě nevím, nevychází hvězdy na něco, to asi

ne.

T: Když přišla puberta a začínala jsi navazovat vztahy s opačným pohlavím. Jak to rodiče brali?

I: No, mamka, ta to vzala jako v pohodě a samozřejmě oni mě jako pořád hlídali. Já jsem prostě musela být do určité doby doma, to neexistovalo jako nic. Svého prvního přítele jsem teda mamce ukázala asi dříve, pozvala jsem ho jako k nám na návštěvu, nikdy u nás nemohl jako spát. Ale když jsem ho vzala třeba k taťkovi a byli jsme spolu třeba v pokoji, tak taťky vždycky: „A nechte otevřené dveře.“ A to mi bylo sedmnáct jo. Anebo říkal: „To nesmiš, já pro tebe přijedu v devět hodit, nesmiš tam být s ním na té diskotéce.“ A pořád mi připomínal, jak se mám chovat, ať nejsem prostě jako lehká.

T: A jak se na to dívají dnes?

I: Mamka má vlastně mého přítele úplně v pohodě, my jsme s mamkou takové kamarádky. A když jsem vlastně ukázala tátovi nynějšího přítele, tak ten ho vzal taky v pohodě a nebyl s tím žádný problém. Sice můj přítel je stejně starý jako já, jen o pár měsíců starší a taťka na to, jestli bych si neměla najít někoho staršího samozřejmě, protože u těch Vietnamců to tak je, že mají starší ty ženy, alespoň o pár let, nemyslím o dvacet, ale o ty tři, čtyři, pět, sedm mladší. No a říká, co když pak budete starší, ty už se mu pak nebudeš líbit a on si najde nějakou mladší ženskou. A jí říkám: „tati, už to neřeš, co já s tím když to nastane a když to nastane, tak to nastane, co já s tím udělám, teď jsem spokojená, tak to nebudu měnit.“ Takže ze začátku byly takovéhle nějaké jeho obavy, ale pak pochopil, že jak ho poznal a viděl nás spolu, že se o mě jako postará.

T: A doma jsi našla spíše pochopení u taťky nebo u mamky?

I: No, spíše u té mamky, ten taťka byl strašně takový kritický. Jako samozřejmě s taťkou se dalo taky jako mluvit, ale spíše jsem se svěřovala té mamce, protože k ní jsem taky měla trochu blíže, když jsme byly pořád jenom spolu

T: Ale s taťkou jsi vycházela také v pohodě, že?

I: Jo, úplně v pohodě,

T: A ještě k těm svátkům, v jakém stylu jste slavili Vánoce?

I: Slavily se samozřejmě v českém stylu, ale byly i nějaké vietnamská jídla samozřejmě. Ale jinak jako úplně stejně jako u nás. Prostě na večeri byl kapr, řízky k tomu, dále se udělaly vietnamské závitky, maso. Večer se rozdaly dárky. Silvestra jsme také slavili, protože na Silvestra se ve Vietnamu Nový rok neslaví, oni mají vlastně až ten lunární rok, a to je podle úplňku, přelom leden a únor.

T: Takže normálně ve Vietnamu Silvestra vůbec neslaví?

I: Nene, ve Vietnamu ne, ale tady už většina vietnamských rodin ano. Ale ve Vietnamu už je třeba pár křesťanských rodin, že už se to tam jako tak rozšířilo, tak tam třeba ti křesťané ty Vánoce slaví. Jinak tady vypadají Vánoce úplně stejně.

T: A dušičky jste slavili?

I: Ne, to jsme neslavili tady u nás, to ani s mamkou.

T: Tví vietnamští předci byli buddhisté, Křesťani?

I: Buddhisti.

T: A promítalo se to nějak?

I: Ne... taťka...já myslím, že oni ani nejsou nějak takoví ti silně věřící. Třeba teta, ta chodí ve Vietnamu i do těch buddhistických chrámu v těch oblečkách jo a tohle a nepřehání to. Ale třeba můj bývalý přítel, ten je také vlastně na půl Vietnamec a třeba jeho sestřenice, ta se do buddhismu zbláznila tak, že odešla žít do kláštera, toho buddhistického, ale u nás to nikdy nijak nikdo neřešil. Ono to přímo úplně asi nesouvisí s náboženstvím, ale tam je taková tradice, že jsou ty oltáře pro ty lidi, co vlastně z rodiny jako umřeli a dává se jim tam při každé větší příležitosti nějaké to jídlo a pořád se jim tam zapalují ty vonné tyčinky. A ještě taková zajímavost, že na ten oltář se jim pálí peníze, že ty vlastně na tržnici normálně koupíš peníze, jako falešné, papírové a ty je na tom oltáři spálíš, a to vlastně jako znamená, že do nebe těm zesnulým příbuzným posíláš peníze, aby tam měli za co žít jako jo.

T: A co svatby? Účastnila ses nějakých svateb?

I: Jo, docela dost, je to šílené. Tam je třeba 500 lidí, někdy i více. Je tam strašná spousta jídla. A přijde mi, že ty vietnamské svatby jsou fakt prostě strašně odlišné od těch českých, kde fakt pozveš

takové ty blízké příbuzné a lidi co hlavně znáš. A na těch vietnamských to není o tom, že zve jen nevěsta s ženichem, ale tam zvou právě i jejich rodiče a oni tam zvou právě třeba svého kamaráda z dětství nebo se kterým chodili na školu, ten samozřejmě vezme celou svoji rodinu, manželku s dětma a takhle to jde třeba dál a dál a naskládá se ti třeba 500 lidí, někdy i více.

T: A v jaké úloze ses na svatbě účastnila? Host, svědek...

I: Já jsem byla vždycky jako host, ale neuvědomuju si, že bych někdy nevěstu a ženicha znala osobně. To třeba tatínek nevěsty pozve kamarády, se kterými tady přiletěl a ti také vezmou svoji rodinu.

T: A kdybys to měla srovnat s českou svatbou, jaký tam je charakter zábavy? Jak je to odlišné.

I: Tam je úplně odlišný průběh. Na té české tam máš vlastně hlavně nevěstu se ženichem a na té vietnamské svatbě, tam mi přijde, že to tam přijdou lidi oslavit, najíst se, napít, ale ve finále, ta nevěsta s ženichem, že to vlastně vůbec není o nich, že se tam přišlo tolik lidí setkat společně a vlastně pobavit se.

T: A trvá ta zábava dlouho do noci?

I: Ono jako, ty svatby netrvají až tak jako dlouho. My jsme většinou odcházeli okolo té půlnoci.

T: A taky se tam pilo?

I: Jo, pilo se tam, jedlo strašně. Jsou tam vlastně takové dlouhé stoly, přes které sedíš, jíš piješ a bavíš se s tím, kdo je vedle tebe.

T: Jaké se dávají svatební dary?

I: Dávají se peníze.

T: Udržuješ nějak kontakty s příbuznými ve Vietnamu?

I: Spíše jenom tak přes taťku. On jim vždycky jako volá, tak já je vždycky jako nechám pozdravovat. Když jsme byli menší a byli jsme tam poprvé, tak jsme si jako psali dopisy a teď si sem tam se sestřenicí napíšeme, ale většinou to je spíše jako na takové ty narozeniny. Jako občas si napíšeme, jak se mají...

T: A jezdíš tam někdy za nimi?

I: Já jsem tam byla třikrát a naposledy jsem tam byla asi čtyři nebo pět roků zpátky. Ale brácha s taťkou už tam byli od té doby asi dvakrát a teď nedávno se vrátili, a to taťka jako chtěl, abych letěla s nimi, ale to já jsem neměla prostě čas kvůli práci, škole, neměla jsem to jak skloubit. Tak třeba příští rok.

T: A oni někdy jezdí do Česka za vámi?

I: Ne, nikdy tady nebyli. T: A existují nějaké závazné dny proto, se sejít?

I: Nejdůležitější svátek přes ten celý rok je Nový rok, to by se měla sejít celá rodina jako pohromadě, ale mě už to poslední dobou nevychází, žiju daleko od taťky. Ne vždycky je ten čas. Ale když jsme byli třeba menší, tak vždycky jsme byli na ten Nový rok spolu, Vánoce, narozeniny jsme řešili tak, že já jsem byla přes den s mamkou, dali jsme si doma večeři a taťka pro mě třeba po večeři přijel a zase jsme slavili jako tam.

T: A sama se cítíš být více Češkou nebo Vietnamkou

I: To je těžké, jak kdy a v jakých situacích a záleží o čem bychom se zrovna bavili. V jakých věcech se cítím být více Vietnamka a v jakých více Češka. Jsou situace, že se pozastavuju nad českým chováním a...to je takové těžké, to ti asi neodkážu říct. Já se prostě cítím jako na půl. I když o trošičku více asi ta Češka, protože jsem tady vyrůstala a žila celý život s tou mamkou, ale hodně jsem si z nějakých těch názorů a hodnot vzala z té vietnamské.

T: A ovládáš vietnamský jazyk?

I: Ne.

T: A doma se mamka s taťkou předtím dorozumívali jenom česky?

I: Jo, jenom česky.

T: A byly tam nějaké jazykové dysbalance, kdy třeba taťka moc nerozuměl?

I: Taťka, jako uměl dobře, když spolu začali. Oni spolu byli necelé 4 roky, a to už taťka za sebou měl už tu školu. Oni vlastně když přiletěli, tak taťkovi bylo těch sedmnáct, on tady chodil do školy, dostali českou učitelku, do ruky česko-vietnamský slovník a učte se. Takže oni měli jenom českou učitelku a s nikým vietnamským, než mezi sebou prostě mluvit nemohli. Že oni prostě chodili do školy, kde byla jedna učitelka a ta jim nedovedla nic vietnamsky vysvětlit, takže oni se museli hodně rychle naučit. No a potom už rozuměl asi všechno důležité. Jako takové ty odborné názvy, to kolikrát

nerozumí ani Češi.

T: Jsi součástí nějaké komunity z česko-vietnamských rodin? Stýkáš se více s Vietnamci nebo s Čechy?

I: Já se stýkám více s Čechy. Vlastně jako vietnamské kamarády, se kterými jako udržuju kontakt, tak to je asi jenom jeden kamarád, ale s tím se znám úplně od malička.

T: A součástí nějaké vietnamské komunity teda nejsi?

I: Ne, to je takové těžké, že ti Vietnamci tě někdy berou jako Češku a Češi jako Vietnamku, že si někdy připadáš tak jako... už jsem se s tím srovnala, už to nějak vůbec neřeším, ale když jsem byla malá, jezdili jsme s taťkou na nějaké návštěvy a teď tam byly ty vietnamská děcka a teď jsem viděla, jak se na tebe dívají prostě, jak jsi jiná, jak jsi Češka a zase pro Čechy jsi zase Vietnamka. Bylo to někdy takové divné, ale neměla jsem s tím takový problém, ale někdy ti to dávali najevo.

T: Myslíš si, že jsou Češi k Vietnamcům smířlivější než k jiným národnostním menšinám?

I: Jsou, určitě. Nemyslím si, že by to bylo jen v těch lidech, ale také jakou si ta komunita udělá pověst. Jako nemyslím si, že by zase Češi byli nějakí velcí rasisti, samozřejmě se najdou všude nějakí idioti. Ale jako ti Češi prostě vidí, že ti Vietnamci prostě pracují. Nikomu necpou žádnou svou kulturu a žádné své názory, že oni si tady tak jako v tichosti žijou, jsou v klidu a nikomu nepřekáží. Ty Vietnamce berou tak nějak v pohodě.

T: A přijdou ti spíše otevřenější Vietnamci nebo Češi?

I: Češi určitě.

T: Myslíš, že si Vietnamci hodně potrpí na tom, co si o nich okolí myslí, hlavně ty ženské teda.

Dávají i rádi najevo nošení různých věcí?

I: No, oni dávají hlavně najevo... chtějí, aby ta jejich rodina měla jakoby dobré jméno, pověst, takže já si myslím, že oni by se asi nesmířili s tím, kdyby... taťka by mi asi nikdy neodpustil, kdyby ze mě byla feťačka. Nebo kdybych pila. Hlavně na tady tu pověst dávají hodně. Ani bych tak neřekla, že by byli na peníze i když někteří určitě, že jo to dávají rádi na odiv, ale, že to není taková ta první věc, která by musela jít vidět. Důležité je, aby ta rodina měla dobrou pověst a úspěšné děti.

T: O tu dobrou pověst jim jde v rámci komunity nebo tak celkově? (Chtějí vypadat dobře v Česku)

I: Hlavně v té svojí komunitě.

T: Přijde ti, že Vietnamci v rámci té své integrace zapomínají na své svátky a zvyky?

I: Ne, na to oni si potrpí.

T: Jinak mě překvapilo, že Vietnamci své skutečné datum narozenin neslaví... Ty je slavíš?

I: Jo slavím.

T: Měla jsem na mysli ten svátek Tet, kdy všichni v rámci toho lunárního roku slaví, že se narodili.

I: No to je vlastně ten lunární rok, ale to si asi nejsme úplně vědoma, tomu jsem se asi vyhla. Ale když jsme tam byli s bráchou, tak jsme slavili narozeniny normálně spolu, protože je máme blízko k sobě, tak jsme je slavili normálně spolu.

T: Co si myslíš, že je nejdůležitější, že je součástí té vietnamské kultury?

I: Jídlo, to určitě, to je asi ta největší přednost, a hlavně ten přístup k té rodině. Teď to nemyslím, že by to byl úplně můj příklad, protože my jsme smíšená rodina. Ale když je jen ta vietnamská, tak oni fakt drží při sobě oproti té české. Tady třeba není úplně běžné, že svého bratrance vídáš třeba dvakrát do měsíce, že máš s ním fakt takový blízký vztah, ale oni to tam tak fakt jako mají.

Transkripce rozhovoru Patrika X

T: Kdo byl členem tvé rodiny? Mohl bys vyjmenovat odkázat na povinnosti, které jste museli vykonávat? Měli, jste nějaký harmonogram?

I: Já mám mamku Češku a Tátu Vietnamce a mám vlastně ségru (Nel Em) se kterou mám jinou mamku a pak mám ještě dva nevlastní bratry od jeho současné přítelkyně.

T: Vyrůstali jste spolu s bratry?

I: Ne.

T: A se sestrou jsi chvíli vyrůstal?

I: Jo, to bylo tak, že jsme se vídali o víkendech. Jinak přes týden jsme každý bydleli se svojí mamkou s tím, že ségra vlastně jezdila k nám, protože taťka byl s náma od malička.

T: Museli jste spolu se sestrou, když přijela na víkend nebo ty během týdne vykonávat nějakém

domácí práce - povinnosti?

I: Jo, tak od malička chtěli asi oba rodiče, takové základy, abych po sobě asi uklízel, pomáhal vlastně se vším celkově doma, i vařit jsem se učil docela brzo a nevím kdo z rodičů na to dbal více, protože mamka je taková puntičkářka celkem.

T: A ti dva bráchové tam žili s váma?

I: Ne, ty jsem poznal až když taťka od nás odešel, našel si novou přítelkyni, tak ty jsem poznal až potom. To mi bylo třeba třináct, čtrnáct.

T: Kdo u vás doma zastával to dominantní postavení, mamka nebo taťka?

Taťka.

T: V čem rozhodoval taťka a v čem mamka?

I: Já bych řekl, že taťka rozhodoval ve většině věcí. Nevím, jestli to je tím, že ve Vietnamu prostě, i když to zní blbě, ale prostě, že tam chlap, muži, mají přednost ve spoustě věcí, nevím, jestli si taťka přivezl takové zvyky a tradice sebou, ale šlo to cítit hodně, rozhodoval taťka.

T: A rozhodovali v něčem společně?

I: Ani moc ne, nevzpomínám si na to.

T: Spíše teda vše řídil taťka a mamka se přizpůsobovala?

I: Jo.

T: Mohl jsi do různých diskuzí zasahovat? Nebo co řekl taťka, tak to tak muselo být.

I: V podstatě jo, no, to druhé.

T: Docházelo k nějakým nedorozuměním mezi vašimi rodiči?

I: Často. Já jsem jako by vždycky byl posluchač a co si pamatuju od malička, rodiče byli rozhádaní. Ono mi to přišlo, že trochu čekali na to až vyrostu, až to pochopím, že šli od sebe. A tak to vlastně funguje doteď trochu v tom, že já jsem takový poslíček, že poslouchám pomluvy z každé strany na toho druhého. Aktivně jsem se nezapojoval do ničeho, protože jsem byl malý a takový malý posluchač.

T: A co bylo nejčastějším nedorozuměním?

I: Já si myslím, že to byly základní věci, které se lišily v těch kulturách, jako celkově pohledy na věc a povaha, povaha, kdy taťkovi vadila povaha Čechů celkově v tom, že až tak moc neřeší rodinu a takové věci.

T: Soudržnost rodiny?

I: Ano, no a zase mamce zase vadilo, že ji všechno vyčítal, to bylo šílené někdy.

T: Rozlišovali jste jako rodina nedělní, sváteční, pracovní den?

I: Asi ne, to jsme nějak neřešili. Slavili jsme asi jenom Vánoce.

T: A nějaké jiné svátky? Nový lunární rok?

I: Jo, to je vždy v únoru, to jsme vždy jeli mezi spoustu Vietnamců a jenom tak jsme seděli a slavilo se to.

T: A kde jste to slavili?

I: Kdysi v Kopřivnici a od té doby, co taťka s námi není, tak v Ostravě.

T: Neslavili jste to v kulturáku K-trio?

I: Jo.

T: Bylo tam vždy hodně lidí?

I: Strašně moc, se ani všichni neznáme. A navíc, když neumíš prostě Vietnamsky, tak to je...jsi tam jak nějaká figurína, tam prostě jenom stojíš.

T: Prostě ses cítil, že tam nezapadáš...

I: Jo, Jo...

T: Máš nějakou nejhezčí vzpomínku na vaši rodinu? A na co naopak nerad vzpomínáš?

I: Začnu tím, na co nerad vzpomínám, to vím úplně jasně, byly to momenty, kdy taťka penil vždycky agresivně, když to hraničilo až s nějakým fyzickým násilím.

T: Byl schopen ti dát třeba facku?

I: Jo i mamce třeba, si pamatuji. A nejlepší možná když jsme si pořídili kočku.

T: Ještě k těm svátkům, den dětí jste slavili?

I: To si nevzpomínám.

T: A Velikonoce?

I: Věděl jsem o tom spíše ze školy než z domu, jenom protože jsem měl české kamarády, tak jsem

chodil s nimi, na to vzpomínám, ale to si myslím, že rodiče na to asi neměli žádný vliv.

T: Doma jste ani nemalovali vajíčka a tak dále?

I: Ne.

T: Stravoval jsi se doma, ve škole nebo v nějaké vietnamské restauraci?

I: Doma a ve škole. Do restaurací jsme moc jíst nechodili.

T: Připravovali jsi třeba doma snídaní nebo oběd?

I: No, sám úplně ne.

T: Taťka hodně vařil, že? Říkala sestra...

I: Jo.

T: A jedli jste společně při nějakých příležitostech?

I: Jako, v obýváku u televize možná.

T: Měli společně nějaké večeře, obědy? I: No, ne že bychom si sedli prostě ke stolu a normálně jako večeřeli, prostě jsme seděli spolu vedle sebe v obýváku.

T: To bylo asi společně přes ten víkend?

I: Asi jo, když ségra přijela.

T: Jaké máš nejoblíbenější jídlo?

I: Já mám rád hodně závitky smažené i ty nesmažené, bunbo nambo, buncha, pho plevku. Já mám rád vietnamské jídlo.

T: A České?

I: Jo, ale nemám ho tolik rád.

T: Chválil tě třeba někdy taťka, nebo nějakým způsobem povzbuzoval?

I: Ne, jenom kritizoval.

T: Taťka byl vždy takový kritický?

I: Jo.

T: A co mamka?

I: Mamka je taková neutrální, ona prostě ani nekritizuje ani nechválí, taková chladná, já jsem po ni v tady těhle věcech.

T: A shodovali se na výchově?

I: Já nevím ani, já jsem nikdy ani necítil, že by byli nějak spolu v něčem za něco, ale to je možná tím, že jsem byl malý a vnímal jsem to jinak. To oni byli spolu do mých jedenácti – dvanácti.

T: Co z toho tak vyvozují, tak to bylo víceméně podle taťky ta výchova, že ta mamka se tak přizpůsobovala víceméně.

I: Asi jo.

T: A kdo byl tvým vzorem? Dá se říct, že třeba mamka nebo taťka?

I: Já mám za to, že jsem měl vždycky radši mamku, ale nevím jestli bych řekl, že to byl můj vzor. Já jsem hrál od malička fotbal, já jsem měl za vzory fotbalisty. Celkově asi sportovce. Ale vzor ne, pak to asi klidně mohli být nějakí známí, kamarádi straší, něco takového.

T: Jak bys sám ohodnotil výchovné přístupy, které vedly k tvému rozvoji.

I: Jako asi je cenné, že jsem vyrůstal ve dvou různých kulturách a nějak se chytám ve dvou různých kulturách, ale občas mám trochu zmatek ve všem, jako občas až teď zpětně poznávám některé věci, které mi chybí, nebo přebývají a mám jiné hodnoty než kámoši z Česka a tak. Má to plusy a má to mínusy

T: Mínusy asi ty konflikty panující doma, hádky... Máš na mysli ty kulturní rozdíly.

I: Jo, ty byly brutální, já se divím, že to někomu někdy vydrží mít vztah mezi Vietnamcem, který tady přijel a Českou nebo naopak. To je tak odlišné, že prostě...

T: A ty jsi třeba říkal, že taťkovi třeba vadilo, že mamka neklade důraz na tu rodinnou soudržnost... bylo něco, co bys ještě vypíchl, co bylo tak odlišné?

I: Ani nevím, ono to je dost obecné, odlišné ještě bylo, že myslím si třeba, že co se týče financí, jako peněz, tak měli na věci různý pohled.

T: Taťka byl spořivý?

I: Jo, já bych řekl, že taťka byl celkem skrbliík, jak jsem byl malý.

T: Doma si nalezl pochopení spíše u vietnamského nebo českého rodiče?

I: U mamky.

T: Přijde ti, že tvůj vietnamský rodič je pověřivý?

I: Jako jo, ale postupem času už to tolik nepřehání.
T: Když přišlo období puberty, začal jsi mít třeba holky, jak to rodiče brali?
I: To se měnilo strašně rychle. Ono je třeba taky u Vietnamců rozdělit, jestli se jedná o syna nebo o dceru a já nevím do jakého věku se to řeší a neřeší. Když začala puberta, tak on ještě, že mám čas a tak, ale docela rychle se to změnilo na to, že bych si měl najít manželku dokonce a takové věci. S tím začal už ve dvaceti.
T: A v kolika letech jsi přivedl domů ukázat nějakou holku?
I: Já jsem tátovi nepředstavoval žádnou, nikdy.
T: Čekal jsi na to až budeš moci ukázat tu pravou?
I: Víš co, já jsem popravdě ještě neměl takový delší vztah.
T: Ale většinou to tak bývá, že doma vietnamským rodičům představuješ spíše nějakou vážnější známou?
I: Jo.
T: Slavili jste dušičky?
I: Myslím, že s mamkou a babičkou jsme jezdili na hřbitov, dědovi zapálit svíčku, ale nic víc. Já možná ani nevím kdy to přesně je..
T: A z taťkovi strany? Tam asi ani nebyla možnost, že?
I: Ne.
T: A tví vietnamští předci byli buddhisté? Či nějakého jiného vyznání?
I: Od taťky ségra je buddhistka, ale myslím, že spíše ateisti. Nějak jsem to necítil, že by u nás bylo nějaké náboženství, to asi ne.
T: A z té české strany?
I: Jo, babička je asi křesťanka, ale pak od generace mé mamky to asi nějak zmizelo.
T: Účastnil ses nějakých svateb?
I: Jo.
T: A v jaké úloze?
I: Divák. Já jsem vlastně nebyl ani na obřadech, jsem byl až na oslavách. Tam bylo třeba patnáct lidí.
T: A kde se konaly ty svatby?
I: V nějakých velkých prostorách, kde se dá narvat tolik lidí.
T: Mě by, ale zajímalo kde. Dělali jste to v Ostravě?
I: Jo, v Ostravě většinou. Nebo to ještě bylo v tom Zábřehu, tam je takové malé náměstí s fontánou.
T: Máš na mysli kulturák?
T: Jo, asi jo.
T: A jak bys popsal ty svatby, bavilo tě to?
I: Já jsem neznal nikdy ty, co se brali.
T: A kolika svateb ses účastnil?
I: Tak šestí, sedmi. Nějak tak, odhadem.
T: A znal jsi někdy třeba někoho, kdo se ženil nebo vdával?
I: Asi jednou.
T: A na české jsi byl nějaké?
I: Ještě ne.
T: Máš v Česku zbytek vietnamské rodiny?
I: Ne, jenom taťka tu je.
T: Takže se asi vzájemně rodiny nemohly potkávat...
I: No, jednou, když mi bylo osm, tak taťka vzal i mamku a babičku do Vietnamu. To bylo jednou za celý život a na měsíc.
T: A jaké to bylo?
I: To už si nepamatuju.
T: Jezdíš ještě za rodinou do Vietnamu?
I: Jo. Letos jsem byl, vlastně jsem se před týdnem vrátil. Asi co dva, tři roky.
T: Na jak dlouho tam jezdíte?
I: Na dva týdny. Předtím jsem jezdil na měsíc, ale to už je moc.
T: Přijedou někdy za vámi do Česka nebo navštěvují vás tady v Česku?

I: Ne.
T: A udržujete nějak kontakty třeba přes skype?
I: Moc ne, taťka asi jo.
T: Moc se do toho neženeš...
I: To je podle mě ten rozdíl mezi Vietnamcema a Čechama a já v tomhle uvažuji jako Čech. Jako nechci házet všechny do jednoho pytle, ale nemám jako nějakou potřebu úplně.
T: Existují ve Vietnamské kultuře nějaké závazné dny pro kontakty? Dny, kdy se lidé chtějí společně sejít, ale vymyslím si...zrovna dnes třeba „nevycházejí hvězdy, tak to přeložíte“?
I: To jsem nezažil u nás, to zas ne.
T: Sám se cítíš být více Vietnamcem nebo Čechem?
I: Čech, stoprocentně.
T: A vietnamský jazyk asi neovládáš...
I: Moc ne, spíše vůbec.
T: A doma si vaši rozuměli nebo docházelo k nějakým jazykovým dysbalancím?
I: Jo, taťka umí česky docela dobře na Vietnamce, jako dost dobře. A takhle si jako dost rozuměli, jazyková bariéra tam asi nebyla.
T: Jsi v České republice součástí nějaké vietnamské komunity?
I: Ne.
T: Ani nemáte třeba na Facebooku nějakou skupinu potomků z česko-vietnamských rodin?
I: To někdo zkusil založit. Naházel je tam, což ti vlastně pak můžu přeposlat ty kontakty, protože to jsou sami míšenci a je jich tam asi čtyřicet.
T: Tý jo, to by bylo super...
I: A oni se snažili něco domluvat, nějaké srazy a tak, ale nic neklaplo a mě samého to ani moc neláká.
T: Sám máš asi spíše kamarády Čechy?
I: Jenom.
T: Myslíš si, že jsou Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?
I: Možná jo, už si zvykli.
T: Jídlo je jednou z nejdůležitějších věcí součástí vietnamské kultury. Souhlasil bys s tím?
I: Jo.
T: A Přísnější výchovu ve Vietnamu mají spíše holky nebo kluci?
I: Holky.
T: Čím to je?
I: Já nevím. Asi možná tím, že kluk drží jméno té rodiny možná a ..nevím popravdě.
T: Přejde ti, že si Vietnamci více potrpí na tom, co si o nich okolí myslí?
I: Jak kteří, alespoň co tady pozoruji v Česku, tak jsou tady podle mě dvě odlišné skupiny úplně.
T: Je to asi tím, že jedna skupina převzala jakýsi evropský kulturní model?
I: No a pak takový ti, kteří si žijou v hlavě asi Vietnam, ale jsou pořád tady.
T: A to jsou ti, o kterých si myslíš, že si na to více potrpí? Třeba ségra říkala, že Vietnamci si potrpí na tom, jak jedna rodina vypadá před tou druhou rodinou v rámci té své komunity...Je to možné.
I: Jo, to docela jo.
T: Otevřenější jsou dle tebe více Vietnamci nebo Češi?
I: Asi Češi, ale je to těžko hodnotit, když neumím Vietnamsky, možná by to bylo jinak. Ale to je aji tím, že já se uzavírám mezi Vietnamci hodně. Takže mi to tak může přijít.
T: Přejde ti, že Vietnamci v rámci své integrace zapomínají na své svátky a zvyky?
I: To asi ani ne. Přejde mi, že tradice, na tom si zakládají, často, ale na těch svojich, ty evropské jsou jim asi ukradené.
T: Vietnamci ve své vlasti skutečné datum narozenin neslaví. Jak k tomu přistupuješ v Česku? Slavíš své narozeniny nebo jen na den Tet.
I: Slavím své narozeniny, většinou, když se mi chce.
T: Ale je to tak, že ve Vietnamu slaví většinou všichni své narozeniny na ten den Tet, nový lunární rok?
I: Víš, že ani nevím.

Transkripce rozhovoru Denisy X

T: Mohla bys prosím ještě na začátku říci jak jsi to měla doma? Maminka byla teda Češka a tatínek Vietnamec. Jak se p

I: Já nevím, asi dva roky předtím, než jsem se narodila, asi před dvaceti pěti rokama asi. Potkali se, on pracoval v obchodě myslím a on se nějak seznámil s bráchou od mojí mamky a přes něho nějak a mamka tam potom chodila pomáhat nějak do toho obchodu. A tam to vzniklo.

T: A vaši se teda vzali?

I: Nevzali se

T: A jak dlouho jsi s něma vyrůstala?

I: Normálně od malička, až dokud jsem se neodstěhovala. Oni jsou spolu, nejsou rozvedení ani rozejítí, takže do dvaceti let jsem u nich bydlela.

T: Takže jim to pořád trvá ten vztah.

I: Jo.

T: Mohla bys vyjmenovat svoje členy rodiny? Měla jsi ještě nějaké jiné sourozence?

I: Mám ještě tři sestry, ty jsou teda mladší ještě všechny, o dost mladší. Ta první byla po devíti letech, ta druhá po čtrnácti a ta poslední po sedmnácti. Takže máme takové skoky mezi sebou a já jsem jinak vyrůstala s tou mojí mamkou. Sem tam jsme letěli do Vietnamu na prázdniny nebo tak, ale jakože jako je to rodina tam, ale cítím se více tady, tím, že jsem tu vyrůstala, ale je tam krásně.

T: Mohla bys mi říct v čem rozhodoval otec a v čem mamka a v čem naopak ne? Mohla bys mi to u vás nějak definovat?

I: No, mamka je ta, co se o nás starala a taťka je takový, že on jako do ničeho nemluví, on je takový jako to, že to nechává všechno na mamce, jenom když už je takový nějaký problém, tak až potom se jako do toho zapojí, že se mu to nelíbí, spíše to je takové, že kdybych začala třeba kouřit, a to on nesnese, protože tam holky nekouří. Takže kdyby se to stalo, tak by až pak začal do toho mluvit, začal se starat teprv, až když by věděl, že začal nějaký problém. Tak by se pak i on zapojil, což si jako myslím, že je pozdě, když to nechal celé na mamce, ale jako nechával to takhle... V ničem asi nerozhodoval.

T: To spíše teda mamka?

I: Jo, když jsem něco potřebovala, šla jsem za mamkou, protože taťkovi to bylo jakoby jedno, ten stál za mamkou.

T: Takže výchovu přenechal víceméně na mamce

I: Jo, on se nějak do toho nezapojoval, až v nějakém problému. Že by on něco zakazoval a mamka ne, to se fakt nestalo. To pak nějak mamka tak spíše rozhodovala tak nějak ve všem.

T: Probíhala nějakým způsobem diskuze o nějakých rozhodnutích?

I: Jak to myslíš?

T: No, když jsi třeba něco potřebovala, tak jsi říkala, že jsi šla za mamkou a pak ses o tom s mamkou pobavila a taťka vlastně, no buď se to mamce líbilo nebo nelíbilo, tak podle toho se to teda odvíjelo...?

I: No, jo... Jako jediné, v čem byl on pro a taťka proti bylo, to, že když nám on chtěl něco koupit, tak to nebyl problém a koupil to. Mamka, ale říkala, že ne, že to nepotřebujeme nebo takhle, ale stejně bylo po taťkovém. Takže když jsme třeba chtěly nový telefon, tak ho prostě koupil, chtěl nám v tom vyhovět, chtěl ať se tady v tom máme dobře a mamka zase byla taková, že když to nepotřebujeme, tak na co. Mamka, ta nás nechtěla rozmazlovat, ale taťka zas chtěl být ten, co všechno koupí, když to chcem.

T: A když sis chtěla něco vydobýt, mohla jsi zasahovat do těch diskuzí? Nebo jsi to měla takové striktnější?

I: Ne, jako, já jsem to měla takové...né, že jako co jsem chtěla, to jsem měla, ale jakože nebyl nikdy problém, že by mi něco zakázali a já bych šla za jedním nebo za druhým ho přemlouvat, že nebyl jako problém v tady tomhle, ani jsem je jako nechtěla nějak přemlouvat, chtít nějaké náročné věci po nich. Já jsem byla taková... jakože neproblémová, nechodila jsem ani někam ven, u mě ani nehrozilo, že bych přišla jako někdy pozdě domů. Takže oni mi ani neříkali, když jsem někam šla, ani čas, kdy mám přijít domů, protože věděli, že se vrátím, že dyl jak do jedenácti nebudu prostě venku. Takže v tom taky nikdy nebyl problém, že bych přišla pozdě, že bych třeba nedala vědět. To se nikdy ani

nestalo, oni jako nikdy ani neměli důvod takhle něco.

T: Neměla jsi tendenci jako nějak ponocovat, nebyla jsi na to prostě nebyla...?

I: Ne, nebyla, to asi až v devatenácti jsem šla poprvé někam přes noc, jako, spala jsem u kámošek, to jo, ale jako do klubu nebo tak jsem šla poprvé až někdy v osmnácti, devatenácti. To už bylo našim jedno, nemusela jsem se ptát na nějaké svolení vůbec.

T: Docházelo k nějakým nedorozuměním mezi rodiči? Můžeš mi prosím eventuálně říct čeho se týkaly?

I: Jako jo, oni se často hádávali kdysi, ale to bylo tak, že já jsem byla často zalezlá v pokoji a nemíchala jsem se do toho. Oni jsou jako v pohodě, ale když se hádají...nebo spíše když přišlo něco důležitého a tím, že je taťka jako celou dobu takový klidný, tak to z něho jako fakt vybuchlo a já jsem u toho prostě jako nemusela být. Proto jsem se radši zavřela a nechala jsem je tak. Ale jo, byly tam nějaké problémy, nevím s čím, ale, spíše takové ty klasické.

T: Takže spíše klasické? Žádné kulturní problémy?

I: Ne, to jenom třeba, co se každý hádá, třeba kvůli penězům, to, co je v každé rodině.

T: Měli jste jako rodina nějaký rozvrh činností během dne? Protože třeba někteří to tak měli, museli být v tolik a tolik doma, společně večeřeli...

I: Ne, to ne, vůbec nic takového. Ani mamka taková nebyla, že by z její strany bylo třeba, že si musím první uklidit a pak něco bude. Já jsem měla fakt úplně volnou výchovu. Když to tak blbě řeknu, tak se o mě vůbec nestarali. A já jsem si zvykla na to, všechno jsem se naučila sama, když mamka chodila do práce, měla jsem hlad, nikdo nebyl doma, tak jsem se tím naučila i udělat si doma sama to jídlo, sama se o sebe postarat. Úplně samostatná jsem v tomhle byla.

T: Můžeš mi říct nějakou nejhezčí vzpomínku na tvou rodinu nebo na něco na co třeba nerada vzpomínáš? Je tam něco takového?

I: Ty, to nevím...

T: Jako nic negativního vyložene, jo?

I: Ty jo, ale to je zas takové, že bych to nějak neřešila asi, ale...Bylo třeba fajn, když jsme byly ten rok a půl ve Vietnamu, tam to bylo jakoby hezké, takové, jakože úplně něco jiného. Ale něco, na co si nějak vyložene vzpomínám, že si to pamatuji, to asi né, jakože nic konkrétního.

T: A kolik ti bylo, když jste byli v tom Vietnamu?

I: Deset nebo devět a vraceli jsme se, když mi bylo jedenáct.

T: Na finančním zabezpečení rodiny se podíleli otec i matka podobným dílem?

I: Asi tak nějak, jak bylo třeba, jako neměli to nějak půl na půl nebo, že jenom jeden bude platit všechno...Prostě jak bylo třeba, tak se podle toho vždy někdo ujal, ale jakože spíše mamka, ta byla ta, co jezdila nakupovat, na jídlo, všechno platila, ale taťka jí třeba ty peníze dal, když nebyl doma, tak to mamka sama zaplatila. Nebylo to nějak konkrétně, prostě jak bylo třeba.

T: Takže takovým společným dílem?

I: Jo, prostě, jak to přišlo.

T: Lze i říct, co platil otec a co mamka? Nebo to se asi domluvili...

I: To nějak neřešili, když jel prostě nakoupit taťka, platil taťka a když mamka, tak mamka.

Taťka kupuje věci do domácnosti, tu elektroniku a ty spotřebiče, to obstarává taťka, protože mamka je taková, že když to má, tak nepotřebuje nic nového a taťka zas furt chce něco nového, ale domácnost má zase více mamka na starosti.

T: Taťka asi spíše obstarával tyhle chlapské věci, protože tomu rozuměl...?

I: No, to úplně ne, spíše je takový ten typ, co chce mít ty nové věci, novou televizi...a mamka je zase v tomhle skromná.

T: Co dělají tví rodiče?

I: Mamka pracuje v Kontinentále na linkách, ale byla dlouho doma, tím že nás měla takhle po sobě, byla asi sedm roků doma v kuse. Teď je asi třetím rokem v práci a taťka ten zase nemá nic stálého...on je takový, že prodával v obchodě, někomu něco pomáhal, jednu dobu pracoval i v Praze jako průvodčí, teď pracuje na stavbě. On je takový, že co může, to udělá. Nemá stálou práci.

T: Dostávala jsi nějaké kapesné nebo tvoji sourozenci?

I: Ne. Prostě když jsem něco potřebovala, tak jsem přišla a nebyl to jako problém koupit, ale já jsem hlavně tím, že jsem nikam nechodila, tak jsem peníze nepotřebovala. Když jsem chtěla jít jako malá

s kamarádkou na zmrzlinu, tak mi dala, dala mi peníze na autobus, dala mi na ten den něco, ale pravidelné peníze jsem nedostávala. Až když jsem byla na intru, abych si tam mohla když tak něco koupit, ale ani holky nemají...

T: A stravovali jste se doma nebo v nějaké vietnamské restauraci?

I: Doma spíše, ale když jsem byla sama, tak to jsme chodily často do Ostravy. Jinak asi né, fakt čistě doma jenom.

T: A české restaurace nebo vietnamské nebo obojí?

I: Do českých.

T: A doma se vařilo spíše české jídlo?

I: No, to je takové asi půl na půl. Mamka ta nerada vaří a taťka ten si zase uvaří svoje jídlo, ten zase nemusí to české, takže když taťka uvaří, tak jsme měli většinou to, co uvařil, to vietnamské a když nebyl doma a holky měly hlad, tak mamka něco uvařila, ale nebyla taková, že by jí to bavilo, ona to ani neumí, když to tak řeknu. Takže spíše tak půl na půl asi.

T: A ty vietnamské suroviny si musel taťka obstarávat sám? Tomu mamka asi nerozuměla...

I: Jo, ale naučila se to a pak i taky i něco udělala. Teď už také vaří vietnamská jídla, protože ji to také chutná více asi. Jako nedá se říct, že by tam byla více ta vietnamská kuchyně, ale je tam dost často.

T: Při jakých příležitostech jste jedli společně? Museli jste mít třeba společné večeře?

I: Ne, jenom na Vánoce asi. Jako, že bychom nějak spolu jedli, to asi ne, jako stalo se, že jsme jedli jako více lidí u stolu, ale úplně všichni jsme tam nikdy asi nebyli, kromě Vánoc. Takže tohle jsme úplně neřešili. Aji když mamka uvařila nebo taťka, tak jsme byly zvyklé, že až jsme měly chuť, tak jsme si daly. Nebylo to tak, že mamka nachystala všem a musely jsme všichni jíst. Fakt jsme v tomhle byly úplně samostatní ve všem.

T: A jaké je tvé nejoblíbenější jídlo?

I: Z toho vietnamského mám asi ráda ty masa, jsou takové kořeněné, mám ráda kořeněné jídla, aji závitky, ty děláme jako furt.

T: Dovedeš říct, jaké jídlo se u vás vařilo nejčastěji?

I: Závitky a karamelizované maso. Ale ty závitky asi nejvíce, protože to strašně hodně lidem chutná, když byla nějaká oslava nebo něco, tak většinou to všichni po nás chtěli, takže mamka už byla taky zvyklá, ona se to pro nás naučila. Když byla teda nějaká oslava, tak vždycky byly ty závitky, ti lidi se na to vždycky těšili, takže to se dělá nejčastěji u nás.

T: Když se ještě zeptám k té výchově, tak dovedeš říct, jakým způsobem tě vychovávali? Ať už mamka nebo taťka...jestli tě chválili, povzbuzovali či tě trestali.

I: Netrestali mě asi vůbec.

T: A pobízeli tě třeba ve škole ať máš lepší známky?

I: Jako asi jo, ale to právě až když jsem třeba donesla tu špatnou známku. Takové ty věci začali řešit až potom když se to stalo. Nebylo to nějak dopředu, že jsem donesla špatnou známku a věděla, že bude zle. Já jsem ji prostě donesla a až potom to nějak začalo, že se mám více učit, ale, že bych musela zůstat doma, učit se, nejit ven, to ne. Mamka je taková, že to je můj život a, že mi nebude nikdy do něčeho kecat.

T: Kdo byl tvým vzorem?

I: Nevím.

T: A jak bys sama ohodnotila ty výchovné přístupy? Jak vedly k tvému celkovému rozvoji?

I: No, jakože jsem ráda, ne že se jako o mě starali, ale že to nechávali všechno na mě, že jsem se naučila fakt sama nějak fungovat. Jsem schopna si uvařit, nejsem závislá na tom, že přijdu domů a budu mít uvařené a o nic víc se nestarám, jen se naučím do školy. Tím, že oni nebyli fakt úplně ti pečující, že bych fakt jako všechno měla hotové doma, tak jsem se naučila fungovat, třeba u ségry, tam to je zas tak...tam už je to trošku jiné, tam se o ně více starají než třeba o mě, když jsem byla sama a ony jsou zase také právě, že si samy neuvaří, jako jsou ještě malé, ale jsou zvyklé na tu péči od mamky, ale to je tím, že já jsem vlastně s ní netrávila tolik času, protože ona chodila do práce a co se narodila třetí ségra, tak ona byla sedm roku doma a holky těch sedm roků jsou s ní každý den, až teď začaly chodit do práce a jsou bez nic. Takže jsou prostě zvyklé na tu přítomnost té mamky, vypere jim, uvaří...Já jsem přišla ze školy domů a mamka třeba doma nebyla, oba rodiče byli v práci a já jsem byla až do večera byla sama, holky třeba do večera samy nikdy nebyly.

T: Rozhodovali tvoji rodiče o tom, na jakou školu či jaký obor půjdeš studovat?

I: Nechávali to na mě. Taťkovi to bylo úplně jedno, kam půjdu, s mamkou jsem to jako probírala kam bych mohla jít, ale ta mi taky řekla, že neví, ať se sama rozhodnu, co chci dělat, takže v tomhle taky úplně ne. Takže jsem se ve všem sama rozhodovala.

T: A když jsi měla ve škole nějaké školní úspěchy, oslavovali jste to nějak společně?

I: Asi takhle ne, když něco bylo, tak oni přišli do té školy, když byl třeba maturit'ák, nějaké besídky, tak přišli nebo mamka spíše, ale že bychom to nějak slavili ještě doma zvlášť, to asi ne.

T: Ještě k tomu chválení, často se setkávám s tím, že ten vietnamský rodič moc nechválí, je takový kritický... bylo to taky tak u vás?

I: No, on to nedává jakoby najevo takové věci.

T: A mamka tě třeba pochválila?

I: Jojo.

T: Říkáš, že se sice taťka přizpůsoboval, ale dovedeš říct, který z nich byl třeba přísnější?

I: No, jako asi taťka, on se sice nezapojuje do takových věcí a všeho, ale když byl nějaký problém s něčím, tak jsem vždycky věděla, že z taťkové strany fakt jako bude zle. Že on se jako nějak fakt neprojevuje celou dobu a pak až když se něco stane, tak fakt jako vybuchne a řeší to, proč se to jako stalo a nestalo, to asi taťka, je v tomhle přísnější, ale tím, že víme, že on takový je, tak nás to aji naučilo mít takový nějaký respekt k němu, takže fakt jakože nepiju, nekouřím, nic. Věděla jsem, že kdybych začala kouřit nebo pít nějak před osmnáctým rokem, tak nevím, co bych od něj mohla čekat, tak mě to tak ani neláká. Jsem měla z něho tak podvědomě už strach i když on byl jako fakt v pohodě, nikdy mě jako nebyl nebo něco, ale měla jsem v sobě takové, že bych ho nechtěla naštvat.

T: A doma jsi našla pochopení spíše u mamky nebo u taťky, když jsi třeba něco potřebovala se poradit?

I: To za mamkou.

T: Byl taťka jako Vietnamec pověřivý? Slýchám, že často „sází“ na Čínské kalendáře a pověry.

I: Ne, neřešil to vůbec.

T: A když jsi třeba v pubertě začala navazovat vztahy s opačným pohlavím, tak jak se na to doma dívali?

I: No, já jsem jako by v devatenácti měla poprvé někoho a s ním doteď jsem. Takže oni to nějak ani nevnímali vůbec, aji si pomalu mysleli, že jsem nějaká divná, že jsem do devatenácti nikoho pomalu neměla a prostě jednoho dne přišel a...

T: A bylo to u vás v pohodě? Že sis našla momentálně přítele...

I: Joo... Jakože já jsem se hodně bála toho, jak bude reagovat i celkově mamka, jak bude reagovat, ale tím, že celkově jsem fakt v devatenácti nikoho domu nedovedla, tak jsem ani nevěděla, jací oni v tomhle jsou, ale jakože v pohodě, nečekala jsem to.

T: I u mamky i u taťky?

I: Jo. Mamka, ta byla taková, jakože úplně nadšená, že něco se děje a jako i z něho, že je takový sympatický. A taťka byl takový, že jako kdyby to zase neřešil, že mu to bylo jedno, akorát jediné, co ho zajímalo, jestli pije pivo, protože taťka pivo pije, tak šli hned na pivo ještě ten den, grilovali jsme...

T: A slavily se u vás doma nějaké vietnamské svátky?

I: Ne. Taťka, co jediné jako dodržuje, tak tam jsou hodně věřící, uctívají tu památku těch mrtvých, tak jediné, co on dodržuje, tak doma má u stropu desku, má tam fotky lidí o které přišel. Tak v den, kdy umřeli a v den, kdy je takový ten jejich svátek, kdy oni uctívají tu památku, tak zapaloval nějaké vonné svíčky, dával tam ovoce, nalil tam panáky nějakého alkoholu a týden to tam bylo, až po tom týdnu se to mohlo sundat a mohli jsme to jíst, ale to je jediné, co fakt dodržuje. To si myslím, že asi mají všichni ti Vietnamci.

T: A to je na ten den té památky těch mrtvých, jo?

I: Jo a asi na ty narozeniny si myslím, že.

T: Mě právě říkala jedna slečna, že slavili to úmrtí právě v ten jeden den, kdy zemřel. Tak třeba šestého července, tudíž to slavili šestého července, právě taky dávali ty svíčky...

I: No, to je jediné, co on z toho dodržuje, jinak vůbec nic jako neslavíme.

T: A české svátky jste slavili všichni společně? I Velikonoce?

I: Jo, ale Velikonoce tolik neslavíme, ale ty Vánoce jenom.

T: A českým způsobem?

I: Jo.

T: A ten Nový lunární rok? Neslavil třeba taťka?

I: Kdysi dávno jo, když tady měl ještě hodně známých z toho Vietnamu, tak on tam jezdil, myslím, že se to slaví někde tady v Kopřivnici, jezdil i ke známým. Ale už tady nikoho nemá, všichni se odstěhovali zpátky, jsou v Praze nebo někde jinde. On už tu má jenom české kamarády, už se tu nevidá s nikým z těch Vietnamců. Jako sem tam si zajdeme na večeři s nějakým známým, když tu má někoho, ale nějak úplně už to asi neslaví, už tu fakt jako nikdo není, už se vídá jen s těma českýma kamarádama.

T: Taťka byl buddhista? Jestli se mohu zeptat...

I: Asi ne...jako něco dodržoval, ale že by byl nějakého vyznání, to se říct nedá.

T: Účastnila ses nějakých svateb? Ať už vietnamských nebo českých?

I: Já jsem byla teda jenom na vietnamské ve Vietnamu, minulý rok to. A když jsem byla malá, tak jsem byla ještě u tety na svatbě, ale to si nějak jako nepamatuju...Jinak to bylo super, určitě něco jiného než tady. Sice jsem nebyla jako nějak na svatbě...

T: Jsi byla jen na vietnamské...

I: Jo, jen na vietnamské, je to úplně něco jiného, hlavně tam je hodně lidí...takže...

T: A dovedeš mi říct trošku nějaký průběh? Jak ta svatba probíhala?

I: Oni tam teda ještě slaví zasnuby, před tou svatbou, nevím, jestli měsíc nebo dva před ní. Pochopila jsem, že to, mají v tom rodinném kruhu. Pak už je ta svatba a ta se slaví jakoby s lidma, úplně se všema, co ti lidi znají, není to o tom, že tam pozvou kamarády a rodinu, ale že tam pozvou sousedy, spolužáky, fakt všechny, co ten člověk zná, bylo tam asi nad pětiset lidí. Všichni přišli do toho hotelu, kdy se to slaví a ten obřad byl taky takový jiný než tady, oni neměli toho oddávajícího, co máme my tady, ale moderátora, a ten mluvil i o těch rodičích. Byla tam velká hostina a jak se vše dojedlo, tak to není jak u nás, že se vše dojí a sklídí, ale oni tam to jídlo protahují, aji třeba tři hodiny, fakt dlouho jí, oni jsou zvyklí si u toho povídat, do toho sem tam něco zobnou a až se potřebuje, tak se to třeba uklidí, takže než všichni dojedli, uběhlo asi tři až pět hodin, uklidilo se to a šlo se domů. Není to jak u nás, že by se třeba ještě nějak slavilo, tančilo se a pilo nebo tak.

T: Takže se tam nepokračovalo nějak do noci?

I: Ne, tam se dojedlo, dopilo a bylo to až ve čtyři odpoledne, takže spíše dovečeřelo a jelo se domů, všichni jeli domů.

T: A probíhala tam nějaká zábava? Hrála nějaká hudba? Karaoke?

I: No, jako hrála, ale jinak ne, spíše to byla taková večeře pro všechny s tím obřadem a pak se jelo teda domů, nějak dál se to neřešilo.

T: Nachází se na českém území ještě nějaká část vietnamské rodiny?

I: Taťka tady už nikoho nemá

T: Takže asi ani nedocházelo k tomu, aby se stýkala, ta vietnamská část s tou českou.

I: Ne, vůbec. Jenom mamka je zná tím, že jsme tam byli, ale jinak vůbec. Nikdo z rodiny.

T: A přijeli někdy na chvíli tady do Česka?

I: Ne, nepřijeli. To ani nevím proč, jako slyšela jsem hodně krát, že dojedou, ale nikdy tu nebyli.

T: A ty máš v plánu se tam ještě někdy podívat, udržovat nějak kontakty?

I: Jo, určitě asi jo, jakože není to nějaký problém se tam dostat nebo tak, když tak bych řekla taťkovi a on nemá problém jet tam se mnou. Jako sama bych si netroufla, nevím, jak bych se tam se všema domlouvala, to bych vždycky jela radši s taťkou. Ale s něma by nebyl problém se domluvit, že dojedeme, vždycky budeme mít kde spát. Kdykoli jako by sem si vzpomněla, že tam zrovna chci, tak to není problém?

T: A udržujete nějak kontakty? Voláte si nějak přes skype?

I: Já ne, ale taťka jo, volají si na messengeru, ale že bych jim já psala, to ne.

T: Existují nějaké závazné dny pro kontakty? Přestože jsi říkala, že taťka není moc takový pověřivý, ale...ale někteří Vietnamci údajně odlišují jednotlivé roky, pokud je třeba rok prasete, má přinést bohatství apod.

I: Tohle jsme vůbec neřešili.

T: Klade taťka důraz na tu rodinou soudržnost?I: Taťka teď jezdí celkem často do toho Vietnamu,

protože babička je už celkem stará, tak se tam právě snaží jezdit co to jde. Ale tady se jen baví s lidmi, co jsou tady, ale moc jich tu není. On, jakože hodně kdysi chořoval pryč s něma někam, prostě se bavít, ale fakt už tu nikdo není.

T: A sama se cítíš být spíše Vietnamkou nebo Češkou?

I: Češkou.

T: A ten vietnamský jazyk ovládáš ještě trochu?

I: No, jako když tam přijedu, tak jim rozumím, rozumím tomu, co po mě chcou, ale když se baví mezi sebou, tak jim nerozumím. Nedokážu se s něma bavit nebo jim odpovídat, jako já třeba vím, jak se to řekne, ale spíše jim to odkývnu, rozumím, co po mě chcou, ale nebavím se s něma nějak, asi bych ani nevěděla přesně jak bych odpověděla, abych to nějak nepomotala. Tak nějak to zůstalo ve mně, že rozumím těm slovům.

T: A doma docházelo k nějakým jazykovým disbalancím?

I: Ne, jako umí česky, ale tu výslovnost má jinou, ale jakože jenom česky se bavíme všichni.

T: A jsi součástí nějaké vietnamské komunity?

I: Ne.

T: Ani nějaké jiné skupiny? Třeba potom z česko-vietnamských rodin?

I: Ne, ani neznám.

T: A tvoje česká vrstevnická skupina kamarádů, byli to spíše Češi nebo Vietnamci?

I: Češi.

T: A přijde ti, že jsou Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?

I: Nevím, fakt nevím.

I: A jídlo je asi nejdůležitější součástí vietnamské kultury?

T: Jo. Oni jako hodně jsou přes to jídlo, že to je pro ně takové důležité.

I: Přijde ti, že přísnější výchovu ve Vietnamu mají spíše holky nebo kluci?

To si myslím, že je na stejno, ale je to tam určitě přísnější ve srovnání tady. Podle mého názoru, aspoň, co jsem tam byla, tam mají na ně větší nároky. Už jenom tím, že holky nekouří, nepijou, což tady jsou třeba taky rodiče proti kouření, ale stejně je tu moc mladých holek, které se někde venku s někým potkají a začnou kouřit. A tam, ví, že si to ani nedovolí. Je to tam o hodně přísnější. Nevím, čím to je, ale jsou, jakože fakt vychovanější.

T: Vietnamci si více potrpí na tom, co si o nich okolí myslí... Setkala jsem se s tím, že ta jedna rodina chce vypadat v rámci té komunity jinak před tou druhou rodinou.

I: Asi něco na tom bude, ale úplně jsem to tady nevnímala, ale myslím si, že jsou taková.

T: Přijde ti, že jsou otevřenější více Vietnamci nebo Češi.

I: To fakt nevím, myslím, že to asi vyjde na stejno.

T: Myslíš, že Vietnamci zapomínají v rámci své integrace na své svátky a zvyky?

I: Myslím, že ne, taťka je takový jiný. To je tím, že taťka tady nikoho nemá, tak se úplně přizpůsobil tomu Česku, takže to tak neřeší. Ale rodiny, co tu jsou, tak si myslím, že vše funguje, jak kdyby byli tam.

T: A co se týče data narození, slavíš ho v den, kdy ses narodila?

I: Jo. Slavím.

T: A slyšela jsi o tom svátku Tet? Slavíš ho?

I: Ne, neslyšela.

T: To je vlastně v období toho Nového lunárního roku, den, kdy se všichni narodili a slaví společně narozeniny.

I: To nevím vůbec.

Transkripce rozhovoru Markéty X

T: Mohla bys mi na začátku prosím říct, jak se vaši rodiče potkali, v jakém vztahu fungovala vaše rodina?

I: No, taťka je výrazně starší než mamka, mamce bylo sedmnáct a bylo to asi taková éra, kdy přijížděli z Vietnamu a seznámili se přes známé kamarády, někde asi na zábavě a já jsem nebyla úplně plánovaná, byla jsem takové překvapení. A ono to bylo celkem pozdě, když na to přišli, že jsem na cestě, tak pak tam byly nějaké neshody, co se týče těch odlišných kultur. Strana od taťky nebyla

úplně nadšená. Mamka je Češka, taťka je Vietnamec. A vlastně ani neznám někoho, kdo by to měl mamku Vietnamku a otce Čecha. A když jsem se na to jednou ptala takhle v rodině, tak právě říkali, že by to ty Asiatky ženy málokdy tady toto udělaly. Neberou to nic jako dobrého, prostě černá ovce rodiny, vzhledem k těm tradicím, k té kultuře rodiny, protože ten Čech to nemusí tak chápat jako ti Vietnamci nebo nemusí chtít.

T: A nemůže to být tím, že tady bylo i méně žen těch Vietnamek.

No anebo když přijely sem, tak přijely s mužem.

T: Mohla bys mi říct, kdo byl členem tvé rodiny? Máš nějaké sourozence?

I: No, já mám ještě tři z taťkovy strany a jednoho z mamčiny strany. A ti tři jsou úplně Vietnamci, protože táta si pak po mojí mamce našel ženu Vietnamku a my jsme vlastně se svojí ségrou o čtyři roky, takže jí je 21 a mě 25.

T: A ty jsi vyrůstala u té mamky?

I: Já jsem vyrůstala s mamkou a jak jsem byla miminko, tak to zkoušeli nějak skloubit dohromady, ale to já si nepamatuji.

T: Musela jsi doma dělat nějaké domácí práce? Měla jsi to nějak rozdělené, když jsi byla třeba u taťky?

I: Jak kdy, ono vzhledem k tomu, že jsem nejstarší, tak ono to tak v těch asijských rodinách je, že ten nejstarší sourozenec se stará o ty nejmladší. Ale tím, že jsem na půl Češka, a ještě nejsem pořád u taťky, tak to zastává spíše ta moje ségra, která je o tři roky mladší. Samozřejmě když tam jsem, tak jí pomáhám, ale ona fakt zastává ty domácí práce. No a taťka by byl nejradší, kdybych ještě studovala, do toho doma pracovala a starala se o děti, o jeho děti.

T: To zní celkem šíleně...

I: Jim je třináct a patnáct, jsou to takoví pubertáči, takže to není úplně fajn. No a pomáhat s domácností celkově, protože jejich rodiče jsou od rána do večera v práci a volno mají v pondělí, jenom jeden den v týdnu mají volno

T: Co dělají za práci?

I: No, mají normálně obchod v Brně.

T: A to mají jenom pondělky volné?

I: No, ona ta tržnice je v pondělí zavřená. Jako jak jsme byli mladší, tak taťka taky jako hodně byl v obchodě a byl tam od rána do večera. Teď jak už je starší a je na tom finančně lépe, tak pracuje hodně z domu a má to takové volnější, no a jsou tam od rána do večera. Ale některé ty děti, aby byly třeba po škole více s rodičema, tak tam po škole třeba chodí za něma na celé odpoledne. Je tam hodně dětí, tak si aspoň hrajou společně, když nemají na hlídání ty tety a babičky, tak bývají tam.

T: S taťkou se ti teda dařilo vídat o těch velkých prázdninách, jak to bylo v průběhu roku?

I: No, mamka hodně chtěla ať se vídáme, mamka mě vozila, když jsem byla malá do Brna, ať máme nějaký vztah. Hodně na to apelovala a volala taťkovi ať jako se o mě zajímá.

T: A vlastně když ses narodila, tak vaši se potom rozešli?

I: No, když jsem byla batole, tak ukončili vztah. No a vlastně mamka taky žila s taťkou v Brně jednu dobu a pak se přestěhovala do Kopřivnice a taťka byl v Brně.

T: Jinak jste s mamkou pobývali v Kopřivnicích?

I: Jo.

T: A mohla bys mi říct v čem rozhodoval otec a v čem mamka, co bylo takové odlišné?

I: No, taťka celkem hodně dá na mamku, takže když jsem něco potřebovala, řekla jsem, že něco potřebuju, tak se vždycky zeptal mamky, jestli to fakt potřebuje, tak to bylo takové schvalovací kolečko, taťka řekl, že jo, ale že se ještě zeptá mamky. Co se týkalo školy, tak to byl taťka úplně bez problémů a vždycky všechno zaplatil, vždycky jsem chodila na doučování angličtiny, a ještě na jazykové pobyty, to byl v pohodě. A co se týče výživného, tak to si řešili rodiče, do toho já jsem moc neviděla. Ale takové to oblečení, když jsi samoživitelka...no, radši mě s tím posílala za taťkou, tak to bylo na něm. Často řekl, že tady to nepotřebuju a prostě jsem to nedostala, a to bylo na taťkovi, když jsem něco potřebovala, tak to jsem chodila za taťkou. Když bylo třeba oblečení na zimu, tak to jsem často jezdila do Brna za taťkou.

T: A v čem rozhodovali společně?

I: Asi v nějakém tom vzdělání, to šli ruku v ruce, asi měli oba dva stejný názor...Kdyby mi to ve škole nešlo, což mě ve škole vždy šlo, tak by byli oba dva na jedné straně, ani jeden by se mě

nezastával.

T: A když byl nějaký problém, tak si zavolali...

I: No, oni jako hodně spolu komunikovali, ale jako vychovávala mě mamka, já jsem tam chodila spíše hodně za rodinou, já jsem to brala hodně jako zábavu, jako výlet do Brna. Jako taťka se mě snaží doteď vychovávat, říkat mi co bych měla dělat a co bych neměla dělat a neměla, ale ví, že to byla hlavně mamčina role.

T: Mohla jsi nějakým způsobem zasahovat do diskuzí?

I: Když jsem vyrůstala, tak jsem se asi naučila to, že prostě bude lepší když budu kývat a odejdu a bude to dobrý, protože když tam začal být nějaký spor, tak to byl třeba tříhodinový spor a nikdy to nebylo tak, že bych měla pravdu, tak jsem se naučila kývat a kývat a dobrý. A teď když už jsem starší, tak vidím, že mě bere taťka rovnocenně a už mě jako poslouchá, ale jak jsem byla dítě, tak né.

T: Čeho se hlavně týkala ta nedorozumění?

I: To bylo takové absurdní, když mi taťka třeba řekl, že bych si už měla najít muže a mít dítě a takhle, tak jsem prostě řekla, že jsem studovala tak dlouho, do 25 ne, abych hned otěhotněla a byla tři roky doma. A on mi řekl, to je v pohodě, rodí se jeden den a on to bere takhlens, žena porodí a může jít hned do práce, nevím, jestli sis toho všimla, ale většina Vietnamek to tak má, že jakmile přestanou kojít anebo ještě kojí, tak už chodí do práce a mají takové ty babičky a paní na hlídání. Skoro vůbec nejsou na mateřské, pak nemají ani vztah s těma dětma, a to bych určitě nechtěla. Jo, chtěla bych pracovat, ale třeba z domu, určitě, ale ne, že bych v půl roku toho dítěte už šla do práce a prostě ho nechala jako cizím lidem. A taťka tohle prostě bere, že je normální.

T: Dovedeš si vzpomenout na nějaké nedorozumění, kterým docházelo mezi mamkou a taťkou?

I: Třeba například, když jsem byla naposled ve Vietnamu, tak táta je takový jako někdy až zbytečně naivní a já jsem skončila v nemocnici a tam se tě ptají na to, jaké bereš prášky, a tak a musela jsem tam před ním říct, že beru antikoepci, což není úplně v pohodě, řval tam po mě, ptal se, jestli to mamka ví a byl na ni hodně našťvaný. Tak třeba tady toto, měli ten spor, jako pak se to vyřešilo, že se lekl, pak už se jako nehádali, ale jinak, jiné spory...nevím.

T: A nějaké nedorozumění, které plynulo z odlišnosti jednotlivých kultur?

I: No jasně, tak tam je to tak, že žena jako vyloženě obsluhuje toho chlapa, to vidím i na maceše. Co prostě není na stole, tak on si nevezme, když mu to jako nenachystáš na stůl, tak si on radši zajde do restaurace. Tak třeba tady toto. Anebo kdy mě mamka poprosí, jestli ji neuvařím blbý čaj, tak to řekne tak pěkně a taťka naopak řekne: „Jdi mi uvařit čaj.“ A vlastně něco ve stylu, jak to že ho tu už nemám, jak to že tě to nenapadlo, že si ho chci dát, tak tady toto. Že tady ta žena fakt, se o ně až moc stará mi přijde, a ti Vietnamci jsou zvyklí žít s těmi sourozenci, že tam nežije jenom jedna rodina, ale dvě. My to třeba tak máme, že žijeme dvě rodiny, a tak tam dochází dost k těm sporům, když tu domácnost mají vést dvě ty ženy, tak tam je to taky takové dost... Takže asi v tomhle, myslím, že to byl i ten největší důvod, protože vlastně ze začátku, když začal taťka podnikat, tak s nimi žili v domě i zaměstnanci a mamka musela třeba vařit třeba pro osm lidí, neměli pračku a měla miminko, ono to bylo fakt náročné. Ono je náročné se v osmnácti starat o dítě, a ne o dalších 8 lidí. A to si nedokážu představit ani teď, starat se v osmnácti o dítě. Oni to tak berou prostě, že ta žena se o ně stará a asi i co tam je dost velký rozdíl, že nejstarší člověk má prostě hlavní slovo, u nás je to babička. Když se jí něco nelíbí a řekne to ona, tak by to měli ostatní respektovat a udělat to podle ní. Jako je tam nějaký prostor na diskuzi, ale co řekne nejstarší, tak tak by to mělo být.

T: Rozlišoval se ať už u mamky nebo u taťky nějaký všední, sváteční nebo nedělní den?

I: Vzhledem k tátovi a jeho rodině...oni o těch svátcích prostě pracují v neděli, tam to bylo jako každý všední i den i co se týče Vánoc. Jako jo, máme vánoční stromek a naše chůva nám udělá prostě řízky a toto a oni si udělají prostě kapra po vietnamsku. Není to jako u nás, třeba ty dárky, když ho koupí, tak ho dají rovnou pod ten stromek a je tam třeba už týden, jako něco z toho dodržují, ale ne úplně všechno. A my máme prostě klasickou večeři a všechno.

T: A doma u maminky, kdybych to měla porovnat, když byla třeba neděle, byly jste třeba spolu?

I: No, moje mamka je prodavačka, takže v neděli taky někdy byla v práci, ale taťka když je volno, tak se snažíme být spolu. A tam je to to, že se snaží být spolu v to pondělí, ale děti chodí do školy v pondělí, takže můžou být spolu až odpoledne.

T: A jakou máš nejhezčí vzpomínku na tvoji rodinu a na co nerada vzpomínáš?

I: Nejhezčí vzpomínku...No z té tátovy strany mám jako fakt naučené, že vzhledem k tomu, že jsme

velká rodina a mám hodně bratřanců a sestřenic, tak jsme naučeni být spolu, když máme volno, takové ty dovolené a společné svátky, když trávíme, tak to se mi líbí. A samozřejmě když jsem byla ve Vietnamu. A nejhroší, takové ty někdy hádky a odlišné názory a takové to nechtění z tat'kové strany pochopit, že už začínám mít prostě názor a, že už nebudu přebírat jenom názory rodičů, ale to si nemyslím, že je jen u asijských, to samé zažívám s mamkou.

T: Ale u toho tat'ky to bylo takové ostřejší, ne?

I: Jo, ale zase to bylo takové, že hmm a že si někdy řekneš, že tam jedeš na týden a že to nepotřebuješ řešit a radši to přejdeš a vrátíš se pak domů jako do nějaké svoji větší reality. Takže si to tam chci spíše užít. Takže někdy jsem radši kývla, tak, jak jsem to měla naučené, nechtěla jsem to řešit, ať se nehádáme, když tam jsem jen na chvíli.

T: Jak to bylo u vás, co se týče finančního zabezpečení...tat'ka asi posílal alimenty...dostávala jsi od mamky nějaké kapesné? Jakým způsobem se to u vás řešilo?

I: Dostávala jsem něco od mamky, když jsem něco potřebovala a když jsem potřebovala nějaké věci navíc, nějaké nové oblečení, nebo se jelo na lyžák, potřebovalo se tady toto, tak vzhledem k tomu, že tat'ka byl na tom finančně lépe než mamka, tak když jsem jela za ním na ten víkend, tak se to tam vyřešilo. Nebylo to, ale takové: „Tati potřebuju to“ a on: „No jasně.“ Bylo to takové těžší, kdy mi přijde, že mu musím napsat celý seznam, co kolik všechno stojí, vypočítat to a on mi dá přesně kolik si řeknu a všechny položky mu musím říct. Chtěl to černé na bílém. A třeba dovolené mi platil vždycky tat'ka, ale to jsem jela s ním. Takže vlastně když to zaplatil sourozencům, tak to zaplatil i mě. Já jsem s nimi jezdila od pěti let, každý rok, s nimi.

T: Stravovali jste se doma, ve škole, nebo v nějaké vietnamské restauraci?

I: My se stravujeme v Brně doma a táta má prostě rád jen čerstvý jídlo, on nesní něco, co bylo předchozí den. U nás je také zvykem jíst teplé večeře a teplé obědy, a to se dělá tak, že se to navaří na ráno a pak se to ohřeje na oběd a na večeři přijedou, to přijedou dříve z práce a vaří na večeři. A večeři máme v tom stylu, že je strašně hodně věcí na stole, každý si vybírá a večeříme dlouho i dvě hodiny a bavíme se u toho a probíráme ten den.

T: A kdo obstarával večeři?

I: Jeho žena a teďka i ségra

T: A s tou ženou se potom oženil?

I: Oni se vzali, jsou spolu doteď a vzali se, když ségře byly asi tři roky, nebo taky později.

T: Takže i všechny ty suroviny k vaření obstarávala ta žena?

I: Jo no a teďka chodí dost na nákupy i ségra, takže chodíme spolu nakupovat potraviny, když tam jsem teda.

T: A když jsi byla tady v Kopřivnicích, jen kdybych to měla porovnat.

I: Chodila jsem na oběd do školy.

T: Při jakých příležitostech jste jedli společně?

I: Večeře byly společné vždycky. Když jsme nevečeřeli společně, tak to táta musel vždycky vědět kde jsme. Nebo jako co jdeme dělat, proč jako nejsme na té večeři. S mamkou to tak prostě nemáme, každá si vezmeme jídlo a jdeme někam po svém.

T: A bylo by to tak každý den, že jíte společně nebo jen když jsi tam přijela.

I: Ne, každý den.

T: A jaké je tvé nejoblíbenější?

I: Já mám hodně ráda asijské, takže mám ráda pho, buncha. Z české kuchyně úplně klasiky, vepřo knedlo zelo.

T: Máš ráda obojí?

I: Ta asijská je taková lehčí, nejsem po ni tak plná a není mi tak zle.

T: A jaké bylo nejčastější jídlo, které se u vás jedlo?

I: Tak u nás se hodně snídají i ty polévky. Což se hodně lidí diví. Ale oni si na to pho potrpí. Samozřejmě na snídani máme menší porci než na oběd. A jinak vše, různé druhy masa a zeleniny.

T: Dovedeš říci jaké výchovné metody třeba tat'ka uplatňoval? Třeba jak tě chválil, trestal, povzbuzoval.

I: Mě vždy říkal, že když se budu dobře učit, tak můžu mít všechno co chci, ale když něco po něm budu chtít a nebudu mít ty výsledky, tak na mě kašle, nebude odměna. To jako neznamená, že by mi nedal najíst, ale jde o ty odměny. Naučil mě, že když něco chceš, tak si to musíš zasloužit asi když

to říkal mě, tak to asi i říkal mamce a ta to brala, vzala to taky za svý. Ale třeba od mamky jsem taky měla takovou výchovu, ona se taky strašně bála, vlastně nežila, když to tak řeknu, nežila úplně slušný život, když otěhotněla v sedmnácti, a tak si užívala. Bála se, ať k tomu nesklouznu. Když jsem chtěla být do desíti do večera venku, tak to bylo fakt výjimečně a musela jsem být v osm doma i v sedmnácti. Ale když se na to podívám zpětně, tak jsem jako o nic nepřišla a to, co dělali v sedmnácti, tak pak dělali ve dvaceti, takže jsem si to užila s nimi a později. A hlavně jsem šla studovat na vysokou mimo domov, takže tam jsem si také mohla dělat co chci, ale do těch osmnácti jsem fakt měla hodně tvrdý režim, ale pak jsem měla úplně volno, že mamka věděla, že m i může důvěřovat, že neudělám žádný průser a z taťkovy strany, ten má taky tuhle pevnou ruku, ale až moc a ségra ani nikam nemůže ve svých dvaceti dvou. Řekne jí, no, tak výjimečně do půlnoci. A já to prostě mám tak, že to oznámím, že někam jdu, a to by mi jako vadilo. Doteďka si dělám ze ségry srandu, ona dostala mercedes a já, že mám svobodu a co je více. Protože jí je k ničemu, když nikam nemůže. Jako přes den může, ale to taky taťka nadává, že odjede ráno a přijde večer, že se nestará o domácnost. On to prostě bere tak, že už jsme dospělé ženy, tak máme prostě brát tu roli matky, ale nepřijde mi to fer, není to naše rodina, jako co my jsme si pořídily a jako jasně, že si máme se sourozenci pomáhat, ale že bych jim měla vařit, kontrolovat úkoly, tak to mi nepřijde úplně správné.

T: Jinak se dá říct, že se shodovali na té výchově?

I: Jo, jo, oba dva to chtěli takové tvrdý.

T: Kdo byl tvým vzorem?

I: Já jsem jednu dobu říkala, že mým vzorem je taťka, když přijel z Vietnamu s holým zadkem, což přijeli vlastně všichni, protože dali veškeré svoje peníze, úspory, půjčené peníze na to, aby se dostal sem. Všechno, co má si vybuďoval sám. Postupem času jsem si uvědomila, že vzorem jsou oba moji rodiče, protože já bych v sedmnácti brečela asi každý den a nevěděla, co mám prostě dělat. Vzhledem k tomu, že odešla od taťky, tak na to byla sama, takže si myslím, že ze mě vyrostlo... No, je na mě pyšná, takže asi dobrý. Postupem času jsem přišla na to, že jsou mým vzorem oba rodiče, ale každý z jiného pohledu.

T: Jak bys sama ohodnotila výchovné přístupy, které vedly k tvému celkovému rozvoji?

I: Já si myslím, že mě to nějak špatně nepoznamenalo, že jako v pohodě, ale teď když se na to tak dívám, tak moje nejmladší sestra, jí je třináct, tak taťka na ni vůbec neuplatňuje to, co na nás ostatní tři a jde to vidět, že by to strašně potřebovala. On jí bere jako nejmladší, holčička, miláček. U ní tak strašně opustil od toho přísného a ona taky tak podle toho roste. On si na to taky stěžuje, ale nehodlá s tím jako nic dělat. To mi přijde takové... nechci říct, že nefér. Umí vychovávat tvrdší rukou, ale u ní to prostě nejde.

T: Takže, ta nejmladší ségra má třináct, ta jedna má dvacet dva a ještě...

I: A ještě patnáctiletý brácha.

T: A co tvůj brácha? Měl to volnější?

I: Taťka vždycky chtěl syna a vlastně při porodu se zjistilo, že nejsem kluk, tak tam bylo trochu zklamání. Každý Asiat si přeje kluka, aby se ta rodina dál rozrůstala. Žena vlastně vždycky odejde a ve Vietnamských rodinách to je tak, že syn zůstává v rodině. Takže můj brácha, jak vyroste, tak by měl založit rodinu a žít s mým otcem v domě. Nebo se často přistaví dům a udělá se dvojdomek. Brácha byl fakt takovej vymodlenej, že podle čínského kalendáře se vypočítalo přesně v jaký den, v jakou hodinu, aby pak brácha jako vyšel a vyšel. No, ale kdys někdo řekl taťkovi, že jeho žena není schopna porodit syna, což není dobré, když všichni chtějí syna. Ona mu chtěla dokázat, že ho zplodí, tak si to nechala všechno vypočítat. Mě to přijde strašně takové úsměvné, ale vyšlo to.

T: Dá se říct, že je taťka pověřivý?

I: Jo, všichni Asiat. Teda naši známe, my jsme všichni takoví. Třeba ty, co se týče svateb, mám ještě rodinu ve Vietnamu, ještě z macešiny strany a sestřenka se bude vdávat. Ptala jsem se proč tak brzo, a právě podle čínského kalendáře jim to vyšlo, oni dva jsou různé znamení a vyšlo jim to na tenhle rok, nebo prostě za tři, a tak se prostě vezmou teďka. A kdyby se vdávala ségra, tak si prostě zajdou za někým, kdo to dokáže správně vypočítat, nebo se zavolá do Vietnamu a řeknou jim, kdy se mohou vzít. Nevím, jestli se určují měsíce nebo jim stačí jako rok. Protože jsou prostě pověřiví a kdyby se vzali rok po tom, tak by se třeba rozvedli, neměli peníze nebo štěstí a na tady toto si moje rodina potrpí. Já na to vůbec nejsem pověřivá. Kdyby mi někdo řekl, že se mám teď vdávat, tak bych se cítila taková uražená, jako že já si mám určit, kdy se mám chtít vdávat, ale oni to tak mají no a nechají

si do toho kecat.

T: A v závislosti například toho čínského kalendáře apod. existuje nějaké závazné dny pro kontakty?

I: Jako, vím, že jo, že tady toto se řeší, ale já nejsme úplně v centru dění, takže jen co se ke mně doslechne. Ale třeba vím, že je taková pověra, že když mojí tetě zemřela matka, tak vlastně ten rok nesměla jít nikam na kolaudace a oslavy, narozenin dítěte, protože přináší smůlu a ona je teď v tom smutečném období, takže by neměla ten smutek přenášet tam, kde je štěstí. Nemohla jít na nějaké večere, oslavy. Nebo když byl rok psa a já jsem v něm narozená, tak vím, že mi říkali, že to je můj špatný rok, když je to tvůj rok narození, bude pro tebe špatný a ten rok by ses třeba neměla, ani počíst dítě a asi tam je více věcí.

T: Může být pro někoho, kdo se narodil v nějakém jiném roce třeba pozitivní?

I: Jo, ono jsem třeba měla lekce čínštiny, a to bylo třeba takové seznamovací a tam se třeba v tom kalendáři přímo i určuje jaké znamení se k tobě hodí a s kým by ses měla vdát. Rok prasete, to je bohatství. Pořádají se i určitě večere, kdy se sejde celá rodina v den kdy nám třeba umřel dědeček a dělá to vždy nejstarší syn a dcera a vlastně na jeho/její počest, tak předtím, než se jde jíst, se vše dává na ten oltář, kdy se to dá vše první jíst dědovi a my jako by jíme zbytky, samozřejmě tam nic neubývá, ale prostě se to tak... A chodí se taky modlit, a to mi řeknou ať se jdu pomodlit, tak se jdu pomodlit, protože se to jako dělá... Já jsem sice ateista, ale respektuju, že se to dělá, tak to dělám taky.

T: Když jsi ateista, co jsou tvoji rodiče?

I: No, budhismus. Ale u nás to je jen tak, že máme jen ten oltář, kde se chodí modlit na ty různé večere, na tady ty svátky a tam dáváme tady to jídlo a pak se najíme normálně u stolu.

T: Ten oltář máte někde doma?

I: To má každá rodina doma. Někteří na to mají speciální místnost, mají to třeba v podkroví v nějaké větší místnosti v rohu. My to máme v obýváku.

T: Doma u mamky jste asi nic takového neřešili...

I: Doma to nemáme.

T: Co se týče studia, rozhodovala třeba mamka nebo taťka jakou školu či obor budeš studovat?

I: To třeba jsem neměla tak tvrdé jako v jiných asijských rodinách. Mamka mi prostě řekla, že jo... Já jsem to měla vždy v hlavě, že budu studovat, a hlavně mi to vždy ve škole šlo, takže pro mě nebylo nic špatného, že půjdu studovat a mohla jsem si vybrat. A taťka chtěl strašně ať jdu na gympl. Já jsem na gympl nechtěla, protože co kdyby mě to studování jako nebavilo a po gymplu nemůžu vlastně dělat nic, protože nemám žádné zaměření, tak jsem zvolila ekonomické lyceum, což je v podstatě jako gymnázium, ale na ekonomiku zaměřenou, a to mi v podstatě zase doporučila mamka, že to od někoho slyšela, že je to taková alternativa, když nechceš jít na gympl, ale chceš mít zaměření. Tak jsem si to právě vybrala no. Já si myslím, že taťka byl zklamaný, že nejsem na gymnáziu, protože on to bere, že jsou gymnázia a pak jsou střední školy a střední školy jsou pro něj sprostý slovo. Ale v tu dobu se hlásila i moje sestra na víceleté gymnázium a dostala se a když jsem se dostala já i ona, tak taťka volal mě a strašně ji chválil, že se dostala a podle jsem jako zjistila, že ze mě tak rád úplně není, ale jakože bylo mi to asi jedno, protože jsem chtěla dělat to, kde jsem se dostala. I na vysokou jsem si mohla vybrat kde chci, ale já jsem si vybrala dobře tu střední, takže jsem pak navazovala.

T: To byl taťka asi rád, že jsi pokračovala na výšce...

I: Jo, jo, on byl hodně rád, a hlavně celá moje rodina je podnikatelsky založená a já jsem studovala ekonomiku, takže jako pokračuji v jejich šlépějích.

T: A slavili jste nějak školní úspěchy v rodině?

I: Jo, já, když jsem měla dobré výsledky, tak jsem si pak mohla říct co chci právě a vždycky jsem jela v létě na tu dovolenou, a to byla právě odměna. A když jsem dodělala toho bakaláře, tak jsem právě jela do Vietnamu a dostala jsem ještě od táty věčné dary. Když byly výsledky, tak taťka dodržel slovo.

T: Chválila tě spíše mamka nebo taťka?

I: Chválili mě oba, ale taťka spíše více kritizoval. Když jsi třeba řekla, že jsi nejlepší ve třídě, tak on ti řekl, jo, to je dobrý, ale nejsi nejlepší z celé školy. Ale to nebylo, že by ten člověk na tebe nebyl hrdý, byl, ale snažil se být drsný ať si jako nemyslíš, že jseš něco víc, nebo že tak vynikáš. Oni tak dost chtěou hecovat. Je to dost o tom, jaký jsi jedinec, někoho to může dost uvést do depresí a někdo to pochopí, jak to myslí.

T: Není to pro všechny...

I: No, to není. Vím, že by dost lidí z toho bylo špatných, co oni dokážou říct. Teď už jsem to začala chápat, ale když jsem byla malá, tak jsem domů chodila s brekem. Prostě taťkovi se nezavděčím a takhle a abych to pochopila správně, tak s tím mi pomáhala mamka, když jsem prostě nadávala na taťku, tak mi vysvětlovala, jak bych to měla vidět. Ne špatně, ale dobře. Asi chtěl ať jsem pokorná. Vysvětlovala mi, že nejsem špatná, ale jako dobrá, no.

T: Když přišlo období puberty a začala jsi s opačným pohlavím navazovat vztahy, jak se na to u vás doma dívali?

I: Z pohledu mamky... Ne, že by jí to bylo jedno, ale snažila se jako holka s holkou o tom bavit. A taťka byl takový, že si myslím, že to neví doteď. No ví, vlastně když se dozvěděl, že беру antikoepci, a to se dozvěděl v roce 2017. Byl z toho strašně v šoku. A toto ne, toto s ním nehodlám probírat. Myslím si, že to je moje věc. V tomhle bych se s ním jako nechtěla úplně bavit.

T: Když ti teda bylo třeba patnáct, šestnáct, tak taťka neměl tu moc do toho zasahovat, jo? Že jsi to spíše řešila fakt s tou mamkou.

I: Ne, vůbec, tady toto se mnou neřešil. A ani bych nechtěla. Toto bylo úplně takové tabu. Ale co bylo takové úsměvné, když jsme byli na dovolené na lodi, jestli tě to teda zajímá, tak jsme večereli a taťka nám dovolil, jako fakt dovolil objednat si jednu skleničku vína k jídlu. Táta se mě právě zeptal, jestli jsem někdy pila víno. To mi bylo 23. Já jsem si v tu chvíli řekla v hlavě: „Ne, fakt nebudeš svému otci lhát a pořád na všechno přikyvovat.“ Tak jsem mu řekla: „Ano, pila jsem víno a je to naprosto normální.“ Tak se na mě podíval tím nejhorším odsuzovačným pohledem a řekl: „Tak to teda normální není.“ A zeptal se mě, jestli to mamka ví. Nastalo x telefonátů mojí mamce, jestli ví, že její dceruška ve dvaceti třech letech pila víno. Tak to jsem tam seděla a nechápala jsem, přišlo mi to strašně zvláštní a naivní. Ale i když jsem tátu pozvala na promoce, tak byl taky dost tvrdý. Tak jsem mu zavolala a on se mě zeptal, jestli mám červený diplom. Tak jsem řekla, že ne. A on mi řekl ve vietnamštině, protože já s ním mluvím jenom vietnamsky: „Takže ty jsi“ a pak řekl česky: „Obyčejná.“ A teďka někoho jako zveš na své promoce a někdo ti řekne, že jseš obyčejná. Já už jsem se začala smát, protože jsem věděla, že on je už takovej a jako samozřejmě, mrzelo mě to, ale pak se na těch promociích...on tam přijel, on byl na promociích v Americe od mojího bratráčka, dostal červený diplom. A předtím, než jel na ty promoce, tak ukazoval mojí mamce fotky jeho a jak ho mají vystaveného ve škole. Mamka ho seřvala a říkala mu: „Jak si to jako představuje a proč to dělá.“ Tak to bylo takové...no, ale já jsem prostě zvyklá, zase potřebuje říct ať si jako nemyslím a že někdo je lepší než já. Ale zase na těch inženýrských, kde teď jsem já, tak se jako zachoval zase úplně opačně. Že den předem bylo výročí svatby tety a strejdy a on ty lidi z Prahy dovezl další den na moje promoce a chtěl se jako pochlubit. Neřekl nic ve stylu, že jsem obyčejná, a právě mě jako strašně vychvaloval. A teď když jdu na tržnici v Brně, tak mi cizí lidi, nebo jako cizí lidi, taťkovi lidi prostě gratulují, protože taťka jim to řekl. Takže já prostě vím, že je pyšný, ale někdy řekne takovou věc, že máš chuť...Oni někdy dokážou být...já nechci říct zlí, ale jsou tvrdí. Jako že ti asi chtějí udělat tu skořápku fakt tvrdou, ale není to pro každého.

T: A když jsi říkala, že ti bylo 23 a táta na tebe byl našťvaný, že jsi už pila víno. Tak kdy je to v pořádku si takové víno dopřát?

I: Já, já prostě nevím. To je právě to, že nevíš, kdy je ta hranice, kdy to můžeš přejít, protože když už jsi mladší, tak ti říkají, tý jo, opovaž se vůbec na chlapy dívat a hlavně se uč. A pak přijde chvíle, jak to že už nemáš přítele. A říkáš si: „Co?“, vždyť se mám učit. Tak říkají teď už to zvládneš. A máš úplně chuť se jim vysmát. Nepoznáš, kdy ta hranice už je a kdy by se jim to líbilo.

T: A slavily se u vás doma vietnamské svátky?

I: U nás doma s mamkou ne.

T: A třeba když jsi jela za taťkou. Měla jsi nějaké povinnosti něco slavit?

Tak, já úplně povinnost nemám, přeci jen žiju dál a přeci jen do Brna to je dvě hodiny a něco. Jako když mám tu možnost, tak bych měla. Teď bylo výročí dědové smrti. A napsali mi, jestli dojdu a že bych jako měla. Vietnamci jsou hrozně taková jako co si myslí, to ti řeknou. Takže nikdo mi neřekl, no, to je že jsi přijela. Spíše to brali jako: „Jé, jaká vzácnost, že jsi přijela.“ Ale kdybych bydlela v Brně a na tyhle slavnosti, večere nechodila, tak jsem jako černá ovce, jakože: „Jí se jako nechce? Ona nás jako nerespektuje?“ Ale když jako žiji s mamkou, tak jsou u mě taková benevolentnější. A to i mamka se ptala, jestli musím mít Vietnamce. A taťka řekl u mě, že ne, ale že u mých sourozenců

musí, jako z pohledu té kultury. Je to pro ně lepší. Jako, kdyby si ségra dovedla Čecha, tak je dost pravděpodobné, že by si ani s tátou nerozuměli, co se týče jazyků, protože táta jako umí česky, jako dorozumí se, ale je to pro něj lepší mluvit ve vietnamštině, není si jistý. A u mě už je to jedno.

T: A jak se bavil s mamkou?

I: Česky.

T: Mamka uměla vietnamsky?

I: Uměla kdysi, ale teď už neumí.

T: A Vánoce jste slavili společně?

I: Vánoce slavím s mamkou, protože s taťkou vlastně není co slavit. Tam se vlastně nedělá, co běžně. Oni se jen sejdou, mají na stole toho kapra a řízky a je tam stromeček, žádná vánoční atmosféra. Vánoce jsem se rozhodla s taťkou slavit jenom jednou. Mojí mamince by to jinač hodně vadilo, kdybych doma nebyla. A oni vzhledem k tomu, že to neslaví, tak jezdívají často na hory, což najdeš hodně dobře termín, protože málokdo chce být 24 na štědrý den pryč.

T: A co ostatní svátky, Velikonoce...

I: Velikonoce jo, pouštěli na ten šmigrust lidi a dávali jim sladkosti, když moje sestřenka a ostatní byli mladší, teď už se to, ale tolik neřeší, ty mladší děti už tolik nechodí mrskat ty holky. Takže už to tak upadá, ale jako koupí třeba to plato těch čokošek, ještě to slaví.

T: Uctívala jsi v rodině památku mrtvých?

I: Jo, s mamkou jo. Máme to vlastně i s taťkou, ale to je v ten den, kdy umřel, nebo se snaží alespoň ten týden dělat ta večeře, kdy se sejde celá rodina. Takže to uctívám z obou stran, ale trošku jinak.

T: Účastnila ses nějakých vietnamských svateb?

I: Jo, asi čtyřech.

T: A v jaké úloze?

J: Jako host. Ale na těch vietnamských svatbách je to takové jiné. Naposledy, co jsem byla na bratránkové svatbě, tak tam bylo asi 700 hostů. Na ty svatby se zvou i obchodní partneři a známý známého známý. Bylo to právě na Sapě v Praze. Byli jsme tam jako blízká rodina, kdy jsme se sešli prostě u ženicha doma a pak se jelo k nevěstě, ale vzhledem k tomu, že ona je z Chebu, tak se jelo prvně do Chebu, tam se obědvalo. Já jsem tam teda nejela, protože jsem neměla dvoje šaty a nechtělo se mi je pokrčit v autě. Já jsem nejela jako jedna z mála, ale pak s tou nevěstou a rodinou jeli zpátky do Prahy, prvně jsme se fotili, pak jsme jeli na tu svatbu, kde nejbližší rodina jsme se najedli s něma dříve a pak jsme vítali hosty. Ale vlastně všechny oslavy, když začínají v osm, tak do devět třicet máš čas, protože Vietnamci nejsou dochvilní a hodinu klidně o hodinu a půl později. Jídlo se nosilo na vlny, nosilo se třikrát, protože prostě věděli, že neprijdou včas. A my, nejbližší rodina jsme si neměli kam sednout. Část, v nich stála ve štrůdlu a podávali si s něma ruku a vzhledem k tomu, že bylo málo zaměstnanců, tak mě strčili třeba do šatny, a to jsem sestřenice, dost blízká rodina a třeba moje sestřenka byla u stánku se zmrzlinou, protože tam byl stánek se zmrzlinou. Takže v polovině svatby jsem se pak naštvála a řekla někomu ať tam jde místo mě, prostě jsem byla v šatně, a to bylo takové, přišlo mi to zvláštní, ale dost zaměstnanců tam bylo jako hostů a možná když je tak velikánská, tak možná není ani možnost sehnat ty lidi. Ale když jsme byli na jiné svatbě, a to byla malá svatba, bylo tam sto lidí, malá vietnamská. Bylo to od ségřiného bratrance a oni nám normálně jako řekli, ať jdeme nosit pití. Já jsem byla jako omluvena, protože jsem řekla, že neumím vietnamsky a že je nemohu obsluhovat, tak to vždy svádím na to. A asi hned po jídle jsme prostě odešly z té svatby, ségra řekla, že to prostě odmítá dělat na podpatcích a prostě jako host. Proč si jako nezaplatili lidi... Ale oni to tak celkově jako berou. Jako i celkově, když jdeme někam na oslavu, tak se od nás čeká, že přijdeme dříve a chystáme s něma jídlo.

T: A většinou se ty svatby konaly, v jakých prostorech? Kromě třeba Sapy.

I: Třeba když se ženil můj bratranec, to mi bylo třeba třináct a vzhledem k tomu, že taťka má šest sourozenců a fakt jsou jako... on je šestej a první a šestej, to je mezi něma dost velké věkové rozdíly, takže mému bratrance táhne na čtyřicet. On měl svatbu a byl jako první v naší rodině v té mojí líní děti, tak on měl jako tisíc hostů a měl objednaný hotel.

T: A kdybys měla srovnat vietnamskou a českou svatbu, byla jsi na nějaké české?

I: Vietnamská svatba je prostě jenom o tom se nažrat. Mě to tak přijde. No a bavíš se s lidma a jdeš tam jen s tou svojí skupinkou.

T: Přijde mi, že to není o těch dvou.

I: No, právě. No a nevím, jestli jsi to někdy viděla, ale jak je ta pyramida a lije se tam to šampaňské, tak to tam dělají, mají tam vždy nějakého moderátora, nějakou hudbu. No a pak jdou a s každým si přiřukávají, vem si, že jdeš a chceš si ťuknout se sedmi sty lidma. Takže to děláš třeba dvě a tři hodiny. Tu svatbu si neužiješ, oni si ji určitě neužijí, takovou svatbu já bych určitě nechtěla. Ségra se už o tom bavila s taťkou a on sám říkal, že nechce abychom měli takovou velkou svatbu, protože je to všechno pěkné, nazdobené, ale není to o těch dvou a ten pár ani nemůže všechny znát. Hodně říkalo, že třeba seznam hostů dělají rodiče, to není, že bys to dělala ty, ty si tam napíšeš svoje lidi, ale zbytek dělají rodiče a zvou tam ty lidi. Co jsem se tak bavila s bratránkem, tak oni jsou i třikrát, čtyřikrát, pětkrát měsíčně na svatbě, vzhledem k tomu, že se tam zve tolik lidí, tak je strašně pravděpodobné, že jsi tam pozvaná taky, no, a tak často chodit na svatby...Vietnamci ještě slaví měsíc narození dítěte. Vlastně jsou první narozeniny, ale i první měsíc, to je strašně moc těch oslav, a ještě když nás je tolik a znají se s tolika lidma a vlastně taťka je na tržnici v Brně a zbytek mojí rodiny pracuje na Sapě. Takže prostě tam se zve celá Sapa.

T: Jak dlouho trvá taková svatba?

I: Ony jsou večerní. To je takové jiné než české. Začínají třeba v sedm, osm a končí až prostě lidi odejdou, třeba v jednu, ve dvě. Oproti českým svatbám se, ale konají i přes týden. Normálně se může stát, že jdeš na svatbu ve středu. Jako seženeš zase místa... Já jsem neslyšela, že by někdo z Čechů měl svatbu ve středu. Máš aspoň větší šanci, že dostaneš ty prostory, místo...

T: Docházelo k vzájemnému soužití, jak české, tak vietnamské rodiny?

I: Ne, naše rodiny se sešly až na mých promociích, těch inženýrských. Naše rodiny se sešly až na mých promociích na inženýrských, kde se sešel i taťkův bratr a tady tyhle, co mamka neviděla třeba, ona je jako vídala, když mě vozila do Brna, ale od té doby, co začal regiojet, student agency, tak od té doby jsem začala jezdit, jako vlastně autobusem. Protože když jsem byla malá, tak ono cesta tam a zpátky autem, bylo to strašně časově i finančně náročné pro oba.

T: A navštěvují tě někdy rodiny, které žijou ve Vietnamu?

I: Přijdou do Česka, ale z taťkově strany jsou skoro úplně všichni v Česku, jenom jeden bratr zůstal ve Vietnamu, ale pak je tam rodina od jeho manželky. A oni přijíždějí, mají vyřízené nějaké papíry a můžou sem létat, mají nějaký krátkodobý pobyt tady, a to přilítávají a je to fajn.

T: A jak často se ti daří létat do Vietnamu?

I: Jsem tam byla v roce 2017 a předtím jsem tam nebyla pět let a poprvé jsem tam byla v šesti a jezdila jsem tam každý rok, takže jsem tam třeba byla šestkrát. Od taťky tam je bratr, tak vždy žijeme u něj a taťka tam má i byt od Saigonu a ten byt tam právě pořídil, že když tam chceme jet, tak ať tam jedeme na dovolenou. Kdokoli z rodiny jede do Vietnamu, tak si může od taťky půjčit klíče a pak máme u moře, že taťka jak kdyby investoval do jednoho hotelu, tak když tam chceme přijet, tak tam máme ubytování v tom hotelu zdarma. Jezdíváme tam na dovolené i za rodinou a když tam jsme, tak tam jsme minimálně tři, čtyři týdny, nevyplatí se to na kratší dobu. Taťka tam jezdívá někdy i na týden, ale on tam jezdí i jen za prací.

T: A jak udržujete kontakty?

I: Jo, voláme si. Se mnou ne tolik, ale se ségrou si volají každý týden a jsou v kontaktu.

T: Větší důraz na rodinu a celkově její soudržnost, to bys asi řekla, že klade ta vietnamská rodina...?

I: Jojo, jako mamka nemá ani tak velkou rodinu a už nemá ani jednoho rodiče, má už jen sestru.

T: Sama se cítíš být spíše Vietnamkou nebo Češkou?

I: Ani jedno. Jako když se na mě podíváš, tak někteří to na mě ani nepoznají, jako lidé vidí, že nejsem Češka. A když jsem byla malá, tak jsem měla dost krize, mě se posmívali, chodila jsem domu s brekem, mamka mě naučila, že to mám brát jako svoji výhodu, a ne nevýhodu a, že jsme tímhle jiná, né lepší, ale že se tímhle odlišuju od těch ostatních a že to mám brát jako výhodu. Na Vietnamku jsem totiž nebyla dostatečně taková a maková a na Česku taková a taková. Přijde mi, že nepatřím nikam, ale patřím i do obou. Cítím se dobře jako v obou těch, ale nevím...

T: Jsi v ČR součástí nějaké vietnamské komunity?

I: Ne, nejsem. S Vietnamci se moc nebavím, bavím se jen se svojí rodinou.

T: Takže máš kamarády Čechy?

I: Jo.

T: A nejsou součástí nějaké skupiny potomci z česko-vietnamských rodin?

I: Ne, máme jen skupinu „famoviz junioři“ a to je jenom moje rodina a tam máme jakoby všechny děti a tam se domlouváme společně, že si zajdeme někam na hory apod. Máme i trička udělané, fakt se snažíme jako spolu to no...

T: Jsou podle tebe Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?

I: Myslím si, že jo no. Vidí, že jsou pracovití.

T: Asi se dá říct, že jídlo je jednou z nejdůležitějších součástí vietnamské kultury?

I: Jo.

T: A co se týče výchovy, tak přísnější výchovu mají ve Vietnamu spíše holky, nebo kluci?

I: No, holky, stoprocentně a vidím to i v naší rodině, že bratřenci fakt můžou pořád chodit někam a třeba ségra nemůže a jsou třeba v podobném věku, fakt to jde takhle vidět. A myslím si, že i u nás doma to tak bude, že brácha také bude moct...oni se prostě více bojí o ty dcery

T: Myslíš, že to je třeba i tím, že ta žena odchází pak do jin rodiny, tak ji musí dělat jméno, té rodině?

I: Jo, je to asi i tím a moje rodina si i dost potrpí na tom, jak tě vidí ostatní lidi, je to strašně...toto se mi třeba nelíbí. Jako asi špinavé prádlo byl mělo zůstat doma a nemusí se ukazovat ostatním, ale někdy se strašně potřebujou přetvařovat před ostatními a oni ví, že ty problémy tam jsou a není to tak dokonalé, ale tváří se jako dokonalí, a to se mi nelíbí. I když si vybírají partnera, tak do toho se snaží taky strašně moc kecat a můj třeba bratranec i na popud toho třeba provokoval, začal si něco s holkou, kterou moje rodina brala jako špatnou, nepocházela podle nich z dobré rodiny a strašně do něj celá rodina strašně valila, ať s ní jako není. Já jsem přijela po dlouhé době do Brna a já jsem se tak jako bavila se sestřenkou, v čem je špatná a proč a prostě mi to tam začali vysvětlovat a jo, asi je to pravda, ale prostě je to jeho věc a já jsem to prostě brala takhle a oni se na mě dívali ve stylu, jak to jako můžu říct, že do toho máme kecat, ale mě prostě přijde, že ne. A neměli, protože mu to prostě došlo až samotnému, byla to jen taková provokace. Oni do toho hrozně kecají.

T: Ty vlastně říkáš, že hodně řešíte podle okolí, co si o vás – rodině ostatní myslí, tak to není jen v rámci komunity, ale i celkově?

I: V rámci komunity, myslím, že je jim jedno, co si o nich myslí Češi.

T: Takže jim jde o to, jak vypadají před jinou rodinou...

I: Jo, potřebujou si dokázat, že jsou o ni ti dobří.

T: Otevření jsou podle tebe spíše Vietnamci nebo Češi?

I: Asi Češi. Jako nevím. Zase Vietnamci jsou takoví, co na jazyku, to fakt řeknou, ale někdy fakt jako hnusně, jak jako můj taťka. Takže jsou možná otevření, ale ne tak, jak si přeješ.

T: Zapomínají Vietnamci v rámci své integrace na své svátky a zvyky?

I: Ne, vůbec.

T: Vietnamci ve své vlasti skutečné datum narození neslaví, jak k tomu přistupuješ zde v Česku? Slavíš svátek Tet?

I: Svátek Tet? Tak to nevím. Ale co se týče narozenin, slavíme je normálně. Ale slavíme je tak, že jdeme společně na večeři, něco takového. Ale babička třeba tvrdí, že mi je o rok více než mi je, protože už by se měl počítat ten rok, co jsi v břiše, takže mi je už 26. Co je třeba zajímavé, vzhledem k tomu, že má šest dětí, taťka je šestej, každý má po dvou dětech a taťka má čtyři a ona vzhledem k tomu, že je starší, je ji přes 85, tak ona nás neoslovuje jménem, ale jako dcera šestky. Takže já a ségra jsme dcery šestky. Mě si pamatuje jménem, ale aby to bylo jednodušší, aby si nemusela vzpomínat, tak je vždy někdo, dcera, syn, nějakého čísla. To si, ale myslím, že není všude, jen jak jsme, tak velká rodina.

T: Někdo mi právě potvrdil, že ve Vietnamu slaví na ten Nový rok ty svoje narozeniny.

I: Tak to nevím. My to tak nemáme, ale ten Nový lunární rok slavíme i tady v Česku.

T: Jsou ještě jiné svátky, které zde slavíte?

I: No, Lunární rok, to úmrtí, narozeniny, a to asi nejvíce.

Transkripce rozhovoru Tomáše X

T: Popiš mi prosím, jak jsi to doma měl.

I: Já jsem to měl tak, že moje máma se potkala s mým tátou v Mladé Boleslavi, tam jsem se narodil. Táta zde měl nějaký stánek. Úplně si to nepamatuju, měl jsem do tří, no zhruba do čtyř let jsme žili pohromadě. Máma se pak rozhodla s taťkou rozejít.

T: Oni byli v manželském svazku?

I: Jo, oni byli normálně manželé, pak se rozvedli. Jestli táta, když přemigroval, tak mu bylo kolem dvaceti, dvacet jedna, mámě bylo osmnáct, když se vzali a měla mě v osmnácti. Rozvedli se a já jsem pak žil jenom s mámou v Příbrami a tam jsem žil i s babičkou, obě mě vychovávaly, babička spíše. S tátou jsem se skoro vůbec nevidal. Jo, vídal jsem se s ním třeba od desíti let ročně, kdy si mě třeba vzal na prázdniny, takže aspoň tak, ale nějak mě tam moc nechtěla ta vietnamská rodina přijmout. Taťka si vzal novomanželku, se kterou měl taky další děti dvě, že jo. Nechtěli mě vůbec přijmout, viděli, že jsem jinej, samozřejmě jsem za to nemohl, oni to jako chápali, že jo, ale nechtěli mě vůbec přijmout mezi sebe, ale čím jsem byl starší a staral jsem se sám o sebe, tak tím více mě začínali přijímat. Vietnamsky bohužel vůbec neumím, že jo, ale jako něco rozumím. No, takže jsem jenom s mámou, dejme tomu do mých osmnácti, pak jsem se sebral a šel prostě pryč, zaprvé jsem nechtěl být v Příbrami a chtěl jsem se odstěhovat do Prahy, a to jsem vlastně potom bydlel tady už s tátou. To už mě začínali přijímat, začínal jsem poznávat takové ty jejich večere a proč se to ta to děje, a protože bratranci jakoby s tátovy strany, umí normálně česky, takže s nima i jako největší komunikaci i jakoby přes tátu, i přes macechu a k dalším tetám.

T: A s těmi sourozenci se stýkáš?

I: Stýkám se, ty vidím skoro furt, nebo jednou za měsíc. Když jedu do Prahy, tak jsem u táty a oni tam jsou skoro furt.

T: Takže spolu vycházíte normálně?

I: Jo, jako ze začátku jsme taky spolu moc nevycházeli, protože když to řeknu jako blbě, tak mě má táta jako nejradši, a tam se to u těch Vietnamců prostě bere, že prvorozenej je jako nejvíc co se dá a oni mě možná jako z toho důvodu mě nechtěli brát, protože jsem sice prvorozenej, ale byl jsem ze strany jakoby spíše s mámou.

T: Takže na té tvojí výchově se podílela jenom mamka nebo měl i taťka nějaký faktor?

I: No, táta moc ne, skoro vůbec. Já si pamatuji, když si mě vzal na prázdniny, to jsem byl s tátou sám, že jo a nic moc no, prázdniny.

T: Takže když se týkalo něco tvého dospívání, tak mamka se vůbec neradila s taťkou?

I: Ne, ona se s ním rozvedla a nevidali se spolu.

T: Takže ani nediskutovali ani...

I: Ne, vůbec ne

T: A když jsi byl u táty v tom pozdějším věku, měl jsi nějaký rozvrh činností, který si musel dodržovat? Být v určitou dobu doma...

I: No, to určitě jo, protože ono celkově hodně Vietnamci jako svoje děti nepouští ven. Oni jsou jen takoví, chodí do školy, a až vystuduješ školu, tak prostě budeš mít volno, budeš mi pomáhat v krámě... Takže já, když jsem byl u táty, bylo mi třeba patnáct, tak jsme moc nechodili ven, jako nechtěl mě pouštět, vždycky jsem jako zdrhnul třeba na chvíli, že jo, ale nechtěl mě pouštět jako ven, ale takhle to je prostě u všech Vietnamců, oni jsou prostě takoví, jakože tvrdý na svoje děti a jako nepochválej tě nikdy. Jenomže, já mám právě vztah s tátou úplně jinej. Jo od nějakých sedmnácti, osmnácti se od sebe starám úplně sám, že jo. Mě jako táta nikdy do života nekecal. Jako jednou mi jako někdy dával jako nějaký rady. Jako vždycky šetří peníze, tady to jo, ale nikdy mi jako nepřikazoval, co mám dělat.

T: A když jsi byl u mámy, taky vyžadovala nějaký tvrdší režim?

I: Ne, já jsem to měl volnější jenom z toho důvodu, že moje máma je, není jako úplně normální, když to tak řeknu, byla alkoholička, takže většinou trávila čas někde do rána. Já jsem byl někde radši s kamarády.

T: A máš nějakou nejhezčí vzpomínku na rodinu? Ať už z mamčiny nebo z taťkovy strany?

I: No, nevím, tam jich jako moc není, s mámou to bylo složitý. S tátou jen když jsme byli někde u moře, jestli si pamatuju. A když mi bylo osm, tak jsem byl s tátou v Praze na nějakým tady tom parníku na lodi, to bylo pěkný, mám i nějaký fotky z toho, a to jsem byl s celou tou vietnamskou rodinou.

T: A s mámou nějakou máš?

I: No, s mámou, já se s ní nebavím, nemáme spolu dobrý vztahy. Možná nějaký dovolený.

T: A u táty bylo něco, co ti vadilo?

I: U táty, co mi vadilo ze začátku, tak to byl bratr, jo, no, jemu bylo třeba šest, že jo, byl o šest let mladší, mě bylo dvanáct. Furt na mě práskal, donášel, trošku mě neměl rád, protože jsem byl jinej, proto jsem ho neměl ze začátku rád.

T: A podílel se nějak tat'ka na tvém finančním zabezpečení?

I: Jo, tak co se týče tady ty stránky, tak cokoli jsem vždycky potřeboval, tak jsem zavolaal tátovi a on mi to jako koupil. Nebylo to jako, že potřebuju nejnovější iphone, kup mi ho, tak to nikdy nebylo, že jo. Ale když jsem potřeboval věci do školy, oblečení, že jo a tady toto, to nikdy nebyl problém a táta to zaplatil. Kdybych řekl, že chci nejnovější telefon, tak mi ho nekoupí, ale kdybych chtěl školu, kde se platí školné třeba sto tisíc, že jo, tak by to zaplatil, prostě oni dbají na to vzdělání. Do toho vždy investují. Víím, že to takhle má i bratránek, který je stoprocentní Vietnamec, máma mu vždycky platila vždycky školu, že jo jen aby měl vzdělání.

T: A tvoje mamka ti dávala kapesné?

I: No, moc ne, to spíše když jsem byl u táty, tak mi vždycky dal peníze. Často jsem k němu jezdil, když jsem měl narozeniny, takže mi dával.

T: Co se týče stravování, stravoval ses doma nebo v nějaké vietnamské restauraci nebo ve škole?

I: Když jsem byl u mámy, tak doma, my jsme takhle nikam nechodili, taky jsme nikdy neměli moc peněz, takže nebyla jako možnost chodit někam do restaurací. A co se týče táty, tak tam se vždycky vařilo jako doma, oni nechoděj moc do restaurací na večeři, radši si uvařej doma svoje jídlo, sejde se celá rodina u toho, posedí se.

T: A to tam vařila ta jeho přítelkyně to jídlo?

I: No, ne, to tam většinou vařil táta.

T: Táta, jo?

I: Jo, ona neumí vařit, Vietnamky jako obecně neumí moc vařit. Ony jsou takoví, že jako spíše držež kasu, víš, to není jako u nás víš, že je táta hlava rodiny, tam je to vobráceně, ženská drží kasu.

T: Takže tam to finanční zabezpečení zajišťuje žena víceméně.

I: No, jako táta taky měl přístup k penězům, takže toto bylo asi spíše z obou stran.

T: Co se týče jídla, stolování, jedli jste vždy pohromadě? Měli jste společné večeře?

I: Vždycky jsme jedli společně. Na tom se jako zakládá, teď už to teda taky není takový, ale ono prostě Vietnamci dělaj každej rok na počest zemřelýho večeři. Jo, takže třeba plácnu, děda umřel, tak na jeho počest se udělá večeře a sejde se celá rodina.

T: Dělá se to přesně na to datum, kdy on umřel nebo na dušičky třeba?

I: Jo, na to datum. Dušičky, to myslím, že nic takového nemaj. Oni mají to výročí jako maj na počest zemřelýho.

T: A neměl táta doma takový ten oltář?

I: Samozřejmě, to maj všichni doma ale.

Většinou máš doma oltář, u něj máš fotku, většinou se k tomu dává láhev alkoholu, mísa ovoce a takové ty vonné tyčinky.

A tam mají prostě ty fotky všech těch zemřelých?

Jo, vždycky. Oni jsou jako hodně nábožní. Mají hodně křesťanství, že jo a tátova manželka a taky manželky sestra, moje teta, ty se modlej furt. Oni jsou jako hrozně věřící.

T: Nebyl tat'ka budhista?

I: Ne, oni jsou Křesťani.

T: A jaké bylo jídlo, které se u vás nejčastěji vařilo?

I: Vždycky, když jsem přijel já, tak to byly většinou závitky. Ale nikdy mi nic nevadilo jíst, vždy mi vše od nich chutnalo.

T: A tvoje nejoblíbenější jídlo byly teda ty závitky?

I: Jo, asi jo.

T: A české jídlo máš taky rád?

I: Jo, je to takové půl na půl. Samozřejmě, když jsem bydlel jenom s mámou, tak jsem taky měl rád asijský věci. I teď jím více asijský jídlo, stýkám se teď více s tátou, že jo. Radši si dám vietnamské jídlo než český, samozřejmě, uvařím si doma české i vietnamské, ale radši vařím vietnamský.

T: A ty jsi říkal, že ten taťka tě taky nikdy za nic moc nepochválil...

I: Tak on nikdy neuměl pořádně česky. Jako nikdy neřekl, třeba jsem přišel s vysvědčením, samé jedničky a dobrá práce. To jako ne. Oni to nedělaj. Oni to neuměj.

T: Ani tě jako nepovzbuzoval třeba ve škole?

I: No, to jako ne.

T: A jak se bavil s mamkou, když mluví jen vietnamsky? Máma taky mluví vietnamsky?

I: Nene, no bavili se česky. Táta jako ze začátku uměl dobře česky, ale pak už to nějak zapomněl.

T: A mamka tě třeba chválila nebo povzbuzovala?

I: Jojo, ta jo, spíše to jako bylo. Spíše to bylo řvaní většinou, musíš se učit a tohle a tohle, ale jo.

T: Já vím, že jsi říkal, že spolu potom už nežili, ale dovedl bys říci, jestli byly nějaké rozpory, řešili něco spolu?

I: Vůbec, oni jako, jak říkám, se vůbec nevidali. Máma, jestli viděla tátu naposledy před patnácti lety... A ty, když táta si pro mě vždycky sám jezdil.

T: A kdo byl tvým vzorem?

I: Vzorem? Vždycky jako můj bratránek, ale vždycky tak nějak až od těch čtrnácti let. Byl takovej chytřej, uměl čtyři jazyky, pak tak nějak začal dělat hlouposti, tak pak mi vzor už skončil. A jako, že by mi máma nebo táta byli vzorem, to se říct úplně nedá, protože já jako nechci dopadnout tak, že budu mít otevřenou večerku a každý den být v práci od nevidím do nevidím a vydělávat pár peněz.

T: A jak bys sám ohodnotil výchovné přístupy, které vedly k tvému celkovému rozvoji? Ať už z mamčiny nebo taťkovy strany.

I: Tak mě vychovávala babička, později jsme se s mámou odstěhovali do jiného bytu. A máma byla jako fakt pryč a když to tak řeknu, já jsem se vychovával dříve sám, když to tak řeknu. Ale většinu tady těhle věcí jsem pochytil od babičky, že mi radila do života, co mám dělat, tady tohle, jestli to dělám správně, vždycky mi říkala, že si to musíš probít, jestli to chceš někam dotáhnout, že jo. Tu jsem spíše poslouchal.

T: Takže nějaké pochopení jsi našel spíše u babičky, když jsi něco potřeboval? Nebo řešil jsi něco s taťkou?

I: No, vlastně to nikdy nebylo takový, že bych měl potřebu něco s někým řešit, vždycky to bylo takový, že...jsem si to řešil sám... nevím, no...

T: A o tom, jakou školu budeš studovat rozhodovali tvoji rodiče?

I: Ne, to jsem se rozhodoval sám. Já jsem kuchař – číšník, takže, mě vždycky bavilo vařit, byl jsem v tom dobrej, takže proto jsem na to šel jako. Věděl jsem, že mě to bude bavit a jednou budu chtít otevřít nějakou svoji restauraci.

T: Když jsi třeba dokončil své studium, oslavovali jste nějak celkově tvé školní úspěchy, že jste si někam zašli?

I: No, to se nedělo vůbec.

T: Jste byli asi od sebe s tátou moc daleko v té době, že?

I: A u mamky jste to nějak oslavovali?

T: No, s mámou jsem to jako neřešil, protože když jsem udělal školu, tak moje máma jako odjela pryč.

T: Přijde ti, že jsou přísnější spíše vietnamští nebo čeští rodiče?

I: Rozhodně vietnamští, tam je ta výchova jako fakt tvrdá, přitom mi, ale nepřijde, že by ty děti nějak chtěly jít v té výchově nějak v tom směru těch rodičů a většinou se ti malí Vietnamci, co se narodí tady učí normálně česky.

T: A když přišlo v pubertě období, kdy jsi začal s opačným pohlavím navazovat vztahy, tak, bylo to doma v pohodě? Musel jsi třeba říct i později tátovi, že sis teď někoho našel.

I: No, já jsem od osmnácti bydlel sám, tak to bylo v pohodě a většinou do osmnácti jsem chodil do práce než se někam bavit a balit holky. Takže do osmnácti jsem byl takovej a od osmnácti jsem bydlel sám, tak to mi už nikdo nemohl nic říct. Ale je pravda, že tátovi jsem jednu ukázal, a to bylo jako tak náhodně, že jsme prostě stěhovali jeden gauč a ona tam byla, tak jsem řekl: „Jo, to je moje holka.“ A jako nic, nějaký nadšení, že by se s ní bavil, jak říkám, oni jsou prostě kamenný tváře, nedávaj najevo nějaký emoce. Že bych ji třeba vzal s ním na večeři, nebo někam do hospody, to ne.

T: Oni ti Vietnamci asi moc neukazují ty své přítelkyně, pokud se nejedná o nějakou vážnější

známost, že?

I: No, jako oni se snažej dohazovat, jako jedna vietnamská teta se snažila mi dohodit jednu vietnamskou holku, že jo, ale to jsem ji jako na rovinu řekl, že jako ne, že takhle to nefunguje.

T: A slavil jsi nějaké vietnamské svátky?

I: My slavíme Nový rok, lunární, kterej je v únoru. To všichni chlastaj a na Nový rok se rozdávaj vietnamským dětem peníze. Vždycky jsem byl v pozici, kdy jsem peníze dostával, teď už jsem v pozici, kdy ty peníze musím dávat.

T: Už teďkom, jo?

I: No, dokud nevyděláváš, tak dostáváš.

T: A jak probíhaly Vánoce? To bylo v klasickém českém stylu?

I: Ty jsme vždy měli v českém stylu s babičkou, strejda z český strany, máma, že jo. Normálně klasický Vánoce jak se jako slavěj. Napečený řízky, to všechno znám tady to. Velikonoce jo a dušičky, to jsme jako normálně slavili s českou rodinou. A s tátou, jak říkám, Nový rok, na počest těch zemřelých a sem tam se jako slavěj narozeniny malejch dětí. Jo, třeba do patnácti se dělaj takový oslavy, že se koupí třeba dort, jo, daj se dárky, ale potom čím jsou starší, tak se to vůbec nevede, táta mi třeba na mejch narozeninách vůbec nepřeje, ale já už jsem si zvyknul. Oni to už pak neřešej takovýhle věci. Ale třeba jako já, se snažím dávat vždy tátovi nějakej dárek každej rok a on jen vždy: „Hmm... díky.“ Víš.

T: A tak, asi je rád...

I: Jo, tak samozřejmě je rád, že jo, má radost, když mu koupím dárek za patnáct tisíc, že jo. To by byl asi každej rád, že jo. Ale, víš, nedá to najevo. A nedává to najevo žádněj vietnamskej otec podle mě.

T: Člověk asi už musí přijmout, že takovým způsobem už trochu jsou... No a já jsem slyšela, že ve Vietnamu, jak je ten Nový lunární rok, že v ten den slaví většina Vietnamců své narozeniny čili slaví všichni svoje datum narození v jeden den... Neslyšel jsi o tom?

I: Jo? Asi ne... Vím, že se jako lunární rok slaví tejdén v kuse, kde jsou všude ti draci, všichni převlečení do těch svých krojů, ženský mají takový ty svý čepičky a dlouhý šaty. To je asi snad nejvíce, co o lunárním roku vím tý jo.

T: A v rámci toho jsi narozeniny nikdy nějak neslavil.

I: Ne.

T: Účastnil ses nějaký vietnamských nebo českých svateb?

I: Nebyl jsem ještě ani na jedné, ani české ani vietnamské. Já mám poměrně mladý kamarády.

T: Docházelo k tomu, aby se vietnamská rodina scházela s tou českou?

I: Ne, babička zná tátu, viděla ho a jinak asi ne. Že by se třeba řeklo: „Pojďte, oslavíme společně Tomášovy narozeniny.“ To ne.

T: A byl ses podívat někdy za zbytkem rodiny do Vietnamu?

I: Ve Vietnamu jsem byl, ale byli jsme tam s dvouma kámošema a ještě s bratránkem, projížděli jsme vlastně vod dola nahoru, takže ze Saigonu do Analy. Byli jsme na motorkách, projeli jsme asi dvacet měst, viděli jsme toho spousta a bylo to dobrý. Viděl jsem vlastně zbytek rodiny, která je ve Vietnamu, že jo a ti byli jako v pohodě, byli jako veselí, že mě viděj, protože mě nikdy neviděli, že jo. Já jsem tam byl poprvé předminulej rok v dubnu. Takže oni mě jako dvacet čtyři let neviděli, že jo.

T: A máš v plánu se tam zatím ještě někdy podívat?

I: Letím v dubnu.

T: A třeba oni nemají v plánu se tady podívat?

I: Na to nejsou finance, aby přiletěli jako tady sem. Ve Vietnamu to není tak, že by jako každej vydělával dvacet tisíc, prostě vydělávaj pět tisíc a jsou za to rádi, že jo. Proto vlastně všichni, kteří jsou tady vydělávaj prachy a posílaj je svým rodinám ve Vietnamu.

T: Udržuješ nějakým způsobem kontakty ve Vietnamu, že si třeba voláte?

I: No, tak v dnešní době Facebooku si všechno lajkujeme a komentujeme, takže tam nějaké udržování vztahů je.

T: Myslíš, že u Vietnamců existujú nějaké závazné dny pro plánování, ať už z hlediska svateb nebo

udržování kontaktů? Že jsou v určitém smyslu pověřiví? Setkal ses s tím, že by to třeba táta řešil?

I: Asi ne jako. Táta jako pověřivej není, ale vím, že jeho manželky ségra, tak ta jako pověřivá je. Tam jako třeba tetování ani toto nejde. Podle Vietnamců, když máš tetování, tak jsi grázl. To je jako i trochu tady v Česku, ale dneska už se to jako tolik neřeší, že jo. Jako tetování má dneska už skoro každěj. Ve Vietnamu se to řeší, tam moc lidí tetování nemá.

T: Setkal ses třeba u táty s větší rodinou soudržností? To, jakým způsobem udržuje rodinu, tradice, zvyky, v rámci své komunity v Česku.

I: Jako jo, táta jezdí často do Vietnamu pracovně, většinou tam jezdí kupovat baráky, pozemky a většinou tam jako posílá peníze, že jo, aby tam jako ta rodina jako žila nějak lépe.

T: A tady máte ještě nějakou větší část rodiny?

I: Jako z tátovy rodiny je tady jenom táta. Většina jako moji bratránci, sestřenice, tety, jsou jako vod jeho manželky, to jsou všichni nevlastní. Všichni jsou ve Vietnamu a jsou hodně početná rodina. Táta má asi sedm sourozenců a každěj má třeba tři děti, jako velká rodina.

T: Myslíš si, že na význam rodiny a její důležitost klade důraz spíše ta vietnamská rodina než ta česká.

I: Určitě jo, na sto procent. I když jako strejda, ze strany od táty, byl vždycky grázl, kradl někde, obral prostě svoji ségru o prachy, že jo, ale i když jako všechno tady tohle udělal, tak v český rodině by tě třeba každěj jako vodepsal, ale ve Vietnamu ne. Vietnamci jsou prostě na tu rodinu jako hákliví. I přes tady tohle ho jako prostě vzali zpátky k sobě, ale to jako právě nemám rád ty jo. Nemůžeš tohle prostě udělat svoji rodině, že obereš svoji ségru o prachy. Ale i přesto, že to udělal, tak ho furt berou. Furt je to rodina, tak ho nevedepíšou, ho nevyhoděj jako na ulici. Což podle mě v Česku by to tři z pěti rodin udělaly.

T: A sám se cítíš být spíše více Vietnamcem nebo Čechem?

I: Spíše Čechem, tam je to jasný. Jako do nějakých patnácti let, když jsem byl jiný než všichni ostatní, vypadal jsem prostě jinak, tak jsem se považoval spíše za Čecha. Nikdy jsem nemluvil o tom, že mám jako tátu Vietnamce. Věděl jsem, že by se mi všichni smáli, že jsem jinej i když za to nemůžu. Ale stejně se mi smáli, ale nikdy jsem o tom nemluvil. Ale od té doby, co se stýkám s tátou, od čtrnácti, osmnácti, tak jsem si to jako připustil a nevdá mi to jako, víš. Můžu za to? Nemůžu. Jestli se mi prostě smějete, tak si rozmyslete v hlavě, co tam vůbec jako máte.

T: A vietnamský jazyk ovládáš teda aspoň trochu nebo ne?

I: Já jím jako rozumím, trochu. Ale, že bych s něma jako mluvil, to ne. Protože já jsem se nikdy neučil, nikdy mě táta neučil. Jedině, kdy jsem se učil, bylo v jedný thajský restauraci a tam dělali Vietnamci. Tam jsem se jako naučil pár slov, ale neumím vietnamsky.

T: Jsi v České republice součástí nějaké vietnamské komunity?

I: Ne.

T: Ani nějaké skupiny potomků z Česko – vietnamských rodin?

I: Na Facebooku je stránka, kde jsou přiznání Vietnamců a občas čtu, že jo, že tam vodcaď vím, že Vietnamci jsou takoví, že tě do všeho nutěj, jsou prostě přísní a nikdy neřeknou jako: „Mám tě rád.“ A takovýhle. Už tam jako nic moc nedávaj, ale bývávala to vtipná stránka.

T: Přijde ti, že jsou Češi smířlivější k Vietnamcům než k jiným národnostním menšinám?

I: Myslím, že jsou asi nejvíce, jak se to řekne... smířlivější. Myslím si, že jo. Tak cikány nemá rád nikdo. Ukrajince oukej, asi jako berou, jako nadávaj na ně. Jako postupem času to je lepší a lepší. Že prostě dříve tady byl Vietnamec a všichni na něj nadávali. A dneska jsou s tím Vietnamcem Češi třeba i kamarádi, jo, že je prostě zvou na večere k sobě. Celkově se to jako mění, jako v Americe s černočama.

T: Přijde ti, že jídlo je důležitou součástí vietnamské kultury?

I: Určitě jo. Rozhodně.

T: Přijde ti, že přísnější výchovu mají ve Vietnamu spíše holky nebo kluci?

I: Ty jo, tak to nevím. Víím, že jsou jakoby přísnější na kluky než na holky, protože já mám vlastně ségru a bráchu, že jo z tátovy strany a k bráchovi se všichni tak chovají, že budeš pracovat ať seš kde seš a k ní se chovaj tak nějak jako hezky. Jsou přísnější jako na kluky.

T: Myslíš si, že Vietnamci si více potrpí na to, co si o nich okolí myslí? Ať už třeba v rámci té jejich komunity, aby vypadali určitým způsobem nějak před jinou rodinou?

I: Nevím jak Vietnamci, ale já třeba jo.

T: Otevřenější jsou spíše podle tebe Vietnamci nebo Češi?

I: Češi. Určitě.

T: A myslíš si, že Vietnamci v rámci své integrace zapomínají na své svátky a zvyky?

I: Myslím si, že Vietnamci nikdy nezapomenou na své svátky a zvyky. Ti je budou prostě dodržovat, ať se děje, co se děje.

T: Ještě se zeptám na tebe a ty ještě pokračuješ někde ve studiu nebo?

I: Já teďkom dělám barmana ve Špindlu, furt se jako nějak vzdělávám abych si jednou otevřel něco svého. Vařil jsem asi šest let. Vařil jsem v Anglii. Pracoval jsem na place, v Hiltonu. Z Cafe Imperial mi psali, jestli tam nechci jít vařit. Furt se chci jako vzdělávat. Je mi 26 a ve 26 nechci nic otevřít jako. To až mi bude třeba třicet a nasbírám zkušenosti.